

באיך תערוג

פנינים על מגילת אסתר ועניני פורים
מאת רבן של ישראל
מרח הגראי"ל שטיינמן שליט"א

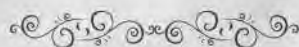
נתרם ע"י

הרה"ג ר' יצחק אוהב ציון שליט"א

ראש כולל דרך אמונה ומח"ס שערי ציון ועו"ס

**תלמיד ותיק למרון שר התורה
רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א**

לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת
בתו תח"י יזכה לגדלה לחופה ולמעשים
טובים ויזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים
בתורה ובמצוות

נתרם לעילוי נשמת

מרת בריינע ונגרובר ע"ה

בת ר' אריה ליב זצ"ל

גלב"ע ט"ו אדר ב' תשע"ד

תוכן הענינים

מגילת אסתר.....ג

ביאורים בתפילת על הניסים.....יט
בימי מרדכי ואסתר בשושן הכירה כשעמד עליהם המן הרשע ביקש להשמיד וכו' ◊ הפרת את עצתו
וקלקלת את מחשבתו ◊ ותלו אותו ואת בניו על העץ

הליכות והנהגות.....כ
חצי דולר – זכר למחצית השקל ◊ מחצית השקל ◊ הנהגות בקריאת המגילה ◊ ברוב עם ◊ מנהג
הגרי"ז ◊ קריאת הפסוקים ◊ קריאה לנשים ◊ ליל פורים ◊ סדר היום ◊ כהן אסור בשתיה ◊ אני החבר
שלך ◊ ברכה מיוחדת לפורים ◊ כח הנפילה ◊ חשיבות השיעור בפורים (פורים תשנ"ט): ◊ משלוח
מנות ◊ נתינת מעות למלמדים ◊ משלוח מנות למי שאינו שומ"ת ◊ עין הרע ◊ חיפוש אחרי אביון ◊
שאלה אחת פחות ◊ הצ'ק שהחולף ◊ לא אכתוב שקר ◊ האסיפה לח"ת ◊ שתית יין ◊ שושן פורים
בבני ברק ◊ יום א' פורים המשולש בערי הפרוים

הלכות פורים.....כח
לקרא זכר זכר ◊ כבן ט"ו בקריאת פר' זכור ◊ לא להוציא חלק מהמתפללים ◊ צירוף קטנים ◊ היכן
חציה של מגילה? ◊ מגילה בשבת ◊ מגילה וקופסא ◊ משלוח מנות למומר ◊ כלי מצרף ◊ משלוח
מנות ע"י שליח ◊ משלוח מנות לבחורים ◊ משלוח מנות בזכיה מן ההפקר ◊ מתן – בסתר, ומשלוח
- בגלוי! ◊ "משלוח" מנות... ◊ כתב דברים מצערים ◊ משלוח מנות קודם פורים ◊ פירות שביעית
הצלחת ומנה ◊ גדר מתנות לאביונים ◊ קטן במצוות הפורים ◊ מתנות לאביונים מדין ע"כ ◊ מתנות
לאביונים בכלי פחות משו"פ ◊ סדר מתנל"א ◊ משלוח מנות ומתנות לאביונים לעבד כנעני ◊ מתנות
לאביונים קודם פורים ◊ מתנות לאביונים כשלא נחסר ◊ שהחיינו למתחייב בזה וכוה ◊ בן עיר להוציא
בן כרך מפלג המנחה ◊ חיוב בן כרך ◊ הקורא בט"ו בב"ב ◊ קריאת ויבא עמלק לבן עיר ◊ להוציא
קטן מירושלים ◊ דיני שיכור

ביאורים בעניני מחית עמלק.....לז
הפטרת זכור ◊ מבני בניו של המן ◊ עמלק כח הרע ◊ הפטרת זכור ◊ לגייר עמלק

ענינו של יום.....מ
משלוח מנות - אחדות ◊ מפני שנהגו מסעודתו של אותו רשע ◊ תקנת משלוח מנות ◊ הכנה לימים
הגדולים ◊ להתחזק באמונה ◊ גודל הנס ◊ פורים – הזמן להתבונן במאורעות העולם (מדברים שאמר
רבנו של"מ"א לבני החבורה שבכולל פונבז' לאחר קביעות בלימוד במוצש"ק) ◊ קבלת תורה באהבה
◊ להתבונן לפני פורים ◊ ימים גדולים ◊ סוף הזמן ◊ כל המקודש מחברו חרב מחברו ◊ חיווק בימים
אלו ◊ פורים חיווק באמונה ◊ כבוד ת"ח

מכתבי חיווק ליום הפורים.....נה
יש להרבות באהבה ◊ בחומר הפגיעה באנשים בפורים ◊ לקיים ימי הפורים באהבה ◊ לא להיגרר
לליצנות ◊ השוהת משקים המשכרים ◊ אין רפואה למכתו

הלימוד בליל פורים.....נז
מעלת הלימוד ◊ גודל זכות לימוד תורה בפורים ◊ השמחה בשמים ◊ שיחה ליל פורים תשע"ג ◊ זכות
שנפלה בחלקכם ◊ מכתב לימוד ליל פורים תשע"ה ◊ הוזהרות לילדים ◊ תחפושת הראווה ◊ עת רצון

דברים אחדים

הנה בתלת זמני הוי חזקה, ובעזה"י זכינו ג' שנים להוציא מדברי תורתו והנהגותיו של רבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א. ועת קרבו ימי הפורים כנסנו יחד את כל הנכתב בגליונות על עניני פורים, בתוספות חשובות ותיקונים נחוצים שקבלנו מהקוראים החשובים, ובזאת נודה לכל מי שהאיר והעיר כדרכה של תורה, למען יהיו הדברים מזוקקים וברורים.

ומן הראוי לציין על כל הנכתב כאן בדברי הלכה שמכיון שרוב הדברים לא נכתבו ע"י רבנו שליט"א, אלא רק כתבי תלמידיו ושמועות בע"פ. על כן אין לסמוך על זה [ועל המראה מקומות] להלכה בשום אופן ללא שאלת רב ומורה הוראה. וכל טעות ומשגה יש לתלות בעורכים ולא ח"ו ברבנו שליט"א.

ומן הראוי לציין שכאן הבאנו רק טיפה מן הים מתורתו של רבנו שליט"א בענינים אלו, ויש עוד הרבה ענינים שעוד לא זכינו לערכם ולסדרם. והרוצה להרחיב עוד בדברי רבנו שליט"א יעוין בס' ימלא פי תהלתך עניני פורים.

וכאן המקום להודות לכל אלו המסורים למען הגליון, העורכים והמבקרים המפציצים והתורמים איש איש בשמו יבורך. וכן לכל אותם אלו שטרחו ופתחו אוצרותיהם מדברי רבנו שליט"א למען זיכוי הרבים. ובפרט להרה"ג ר' איסר זלמן שוב שליט"א שמסייע בידינו הרבה.

יה"ר שנזכה לראות בשוב ה' ציון בביאת משיח צדקינו ומלכנו בראשינו.

נשמח לקבל הערות הארות והוספות כדי שנוכל לתקנם אי"ה במהדורות הבאות

נא לפנות ל 0527680034@okmail.co.il

בטלפון 0527680034 (בשעות בין הסדרים)

בפקס 0722164414 (לציין עבור מערכת כאיל תערוג)

בת.ה. 5397 ירושלים, (לציין עבור מערכת כאיל תערוג)

נוסח בעל האור השנים: קודם שיתן מחצית השקל יאמר: הריני מוכן ומזומן ליתן מחצית השקל זכר למקדש שהיו מחוייבים ליתן כל אחד ואחד מחצית השקל לקיים מצות עשה שציוני בוראי יתברך שמו בתורתו הקדושה שנאמר (שמות ל' י"ג) זה יתנו. ובתפלה אודה ה' על כל הטוב אשר גמלנו כמו שתקנו חז"ל לקיים מצות עשה ומצות לא תעשה א' [לשמוע מכל בית דין הגדול שיעמדו להם לישראל, ושלא להמרות פי בית דין].

קודם קריאת המגילה יאמר: הריני מוכן ומזומן לשמוע מקרא פסילה כמו שתקנו חז"ל ואסמכה אקרא שנאמר (שם י"ז י"ד) כתוב זאת זכרון בספר. והריני מכון לפטור ברכת שהחיינו כל המצוות הנהוגות ביום זה לשלוח מנות ומתנות לאביונים ואכילה ושתייה ולהרבות צדקה, הכל כמו שתקנו חז"ל לקיים מצות עשה ומצות לא תעשה א' [לשמוע מכל בית דין הגדול שיעמדו להם לישראל, ושלא להמרות פי בית דין].

לפני קריאת המגילה מברך החזן בעמידה, וגם הקהל יעמדו בשעת הברכה ויכונו לצאת ידי חובת הברכה והקריאה: **פְּרוּך אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל מִקְרָא מְגִלָּה:**

פְּרוּך אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזֶמֶן הַזֶּה:

בליל פורים, מברך ברכת "שהחיינו". ביום הפורים גם יברך ויכוין לכלל מצוות היום, מקרא מגילה, משלוח מנות, משתה ושמחה, מתנות לאביונים. **פְּרוּך אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיֵּינוּ וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:**

א וַיְהִי בַּיָּמִים אֲחֻשְׁרוּשׁ הוּא אֲחֻשְׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהֵדוּ וְעַד כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: ב בַּיָּמִים הֵהֵם כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁרוּשׁ עַל כֶּסֶּא מְלָכוֹתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה: ג בְּשָׁנָה שְׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה לְכָל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל פָּרִס וּמְדֵי הַפָּרְתָּמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לִפְנָיו: ד בְּהִרְאֹתוֹ אֶת עִשָּׂר כְּבוֹד מְלָכוֹתוֹ וְאֶת יָקָר תַּפְאֲרַת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׂמוֹנִים וּמֵאָת יוֹם: ה וּבְמִלֹּאֲתַת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל הָעָם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדֹּל וְעַד קָטָן מִשְׁתֶּה שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצֵר גִּנַּת בֵּית הַמֶּלֶךְ: ו חֹר כַּרְפָּס וּתְכֵלֶת אָחוּז בַּחֲבִלִי בּוּץ וְאַרְגָּמָן עַל

לְכָל הָעָם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה. אֵתָא בַּמְּגִלָּה דף י"ב ע"א שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה וכו'.

גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף על רצפת ביהמ ושש ודר וסחרת: ז
 והשקות בכלי זהב וכלים מפלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך: ח והשתיה
 כדת אין אנם כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות פרצון איש ואיש: ט
 גם ושתה המלכה עשתה משה נשים בית המלכות אשר למלך אחשורוש: י
 ביום השביעי כמוב לב המלך ביין אמר למהומן בזתא חרבוניא בנתא ואבנתא
 זתר וכרפם שבעת הפריסים המשרתים את פני המלך אחשורוש: יא להביא את
 ושתה המלכה לפני המלך בכתר מלכות להראות העמים והשרים את יפיה כי
 טובת מראה היא: יב ותמאן המלכה ושתה לבוא בדבר המלך אשר ביד
 הפריסים ויקצף המלך מאד וחמתו בערה בו: יג ויאמר המלך לחכמים ידעי
 העתים כי כן דבר המלך לפני כל ידעי דת ודין: יד והקרב אליו פרשנא שתר
 אדמתא תרשיש מרם מרסנא ממוכן שבעת שרי פרס ומדי ראי פני המלך
 הישבים ראשנה במלכות: טו כדת מה לעשות במלכה ושתה על אשר לא
 עשתה את מאמר המלך אחשורוש ביד הפריסים: טז ויאמר (מומכן) ממוכן
 לפני המלך והשרים לא על המלך לבדו עתה ושתה המלכה כי על כל השרים
 ועל כל העמים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש: יז כי יצא דבר המלכה על
 כל הנשים להבזות בעליהן בעיניהן באמרם המלך אחשורוש אמר להביא את
 ושתה המלכה לפני ולא באה: יח והיום הזה תאמרנה שרות פרס ומדי אשר
 שמעו את דבר המלכה לכל שרי המלך וכדי בזון וקצף: יט אם על המלך טוב
 יצא דבר מלכות מלפניו ויכתב בדת פרס ומדי ולא יעבור אשר לא תבוא
 ושתה לפני המלך אחשורוש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה: כ
 ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו כי רבה היא וכל הנשים יתנו
 יקר לבעליהן למגדול ועד קמון: כא וייטב הדבר בעיני המלך והשרים ויעש
 המלך בדבר ממוכן: כב וישלח ספרים אל כל מדינות המלך אל מדינה ומדינה

בגליון הש"ס מציין למד"ר שיר השירים (ו' ח) ושם איתא אם כן למה באו ישראל בספק
 בימי המן [פי' ספק אבדון] רבנן ורשב"י, רבנן אמרי על שעבדו ישראל עבודת כוכבים, ור'
 שמעון אמר על שאכלו מתבשיל הגוים, אמרו לו והלא לא אכלו סעודה אלא אנשי שושן
 הברירה בלבד וכו', אמרו לו והלא כל ישראל ערבין אילין באילין דכתיב וכשלו איש באחיו,
 איש בעון אחיו עכ"ל.

ועדיין צריך להבין מה שנגזר כזה גזירה קשה משום הערבות, ויתכן דהחטא הזה הי' יותר
 חמור משום שהי' חטא ציבורי, דכמו שיש מעלה יתירה במצוות שעושים ציבור, כך הוא
 להיפך ח"ו כשציבור שלם חוטאים, ואז כשמצטרף ענין הערבות שייך כזו גזירה נוראה רח"ל.

בְּכִתְבָּהּ וְאֵל עַם וְעַם כָּל־שׁוֹנוֹ לְהִיזֹת כָּל אִישׁ שֶׁרָר בְּבֵיתוֹ וּמַדְבֵּר כָּל־שׁוֹן עִמּוֹ:
ב * אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּשְׁף חֲמַת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ זָכַר אֶת וְשְׁתֵּי וְאֵת
 אֲשֶׁר עָשְׂתָה וְאֵת אֲשֶׁר נָגַד עָלֶיהָ: ב וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתָיו וּבְקִשּׁוֹ לַמֶּלֶךְ
 נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מְרָאָה: ג וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל מְדִינוֹת מַלְכוּתוֹ
 וַיִּקְבְּצוּ אֶת כָּל נַעֲרָה בְּתוּלָה טוֹבָה מְרָאָה אֶל שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה אֶל בֵּית הַנָּשִׁים אֶל
 יַד הַגָּאָרִים הַמֶּלֶךְ שֶׁמֶר הַנָּשִׁים וְנִתְּנוֹן תַּמְרוּקִיָּהֶן: ד וַהֲנַעֲרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינֵי
 הַמֶּלֶךְ תַּמְלֹךְ תַּחַת וְשְׁתֵּי וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן: ה אִישׁ יְהוּדִי הָיָה
 בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה וְשֵׁמוֹ מְרַדְכִּי בֶן יֶאֱזִיר בֶּן שְׁמַעֲי בֶן קִישׁ אִישׁ יְמִינִי: ו אֲשֶׁר
 הִגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם הַגָּלָה אֲשֶׁר הִגְלָתָה עִם יְכֹנְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגְלָה

הָיָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה. במד"ר (בראשית ל' ח') אֵתָא אר"י כֹּל מִי שְׁנֵאמַר בּוֹ 'הִי' מִתְחִילָתוֹ
 וְעַד סוּפּוֹ הוּא צָדִיק, הַתִּיבּוֹן לִיָּה וְהַכְּתִיב אֶחָד הִיָּה אַבְרָהָם וְכוּ', וּמָה אֲנִי מַקְיִים הִיָּה שְׁהִיָּה
 מִתּוֹקֵן לַהֲדַרִּיךְ כֹּל הָעוֹלָם כּוֹלּוֹ בְּתוֹבוּתָהּ, הֵן הָאָדָם הִיָּה מִתּוֹקֵן לַמִּיתָהּ, נַחֲשׁ הִיָּה מִתּוֹקֵן
 לַפּוֹרְעָנוֹת, קִין הִיָּה מִתּוֹקֵן לַגְּלוּת, אִיּוֹב הִיָּה מִתּוֹקֵן לִיסוּרִין, נֹחַ הִיָּה מִתּוֹקֵן לֵנֶס, מֹשֶׁה הִיָּה
 מִתּוֹקֵן לְגוֹאֵל, מְרַדְכִּי הִיָּה מִתּוֹקֵן לְגֹאֲלוֹהָ.

וְהִנֵּה בּוֹדָאֵי כֹל אָדָם נִבְרָא לְקִיָּים אֶת כָּל הַמִּצְוֹת וְלֹא נִבְרָא רַק לְדַבֵּר אֶחָד, אֲבָל כִּנְרָאָה
 שִׁישׁ דְּבַר אֶחָד שֶׁעַל זֶה כָּל תְּכִלִּית בְּרִיאַת הָאָדָם זֶה, וְא"כ בּוֹדָאֵי אָדָם הָרָאשׁוֹן הִיָּה מִחוּיֵב
 בַּמִּצְוֹת שֶׁנִּצְטוּרָה, אֲבָל בְּעִיקָר הוּא הִיָּה מִתּוֹקֵן לַמִּיתָהּ, שׁוֹה צָרִיךְ לְצַאֵת מִמֶּנּוּ, שִׁישׁ עֵינֵן
 שֶׁל מִיתָה שְׁאֵרֵי"ל (מִדְ"ר בְּרֵאשִׁית ט' ה') וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וְהִנֵּה טוֹב זֶה מוֹת, וְזֶה הִיָּה תְּכִלִּית
 עִיקָרִי שְׁלוֹ, וְהִנַּחֵשׁ הִיָּה מִתּוֹקֵן לַפּוֹרְעָנוֹת וְכוּ'.

וְהִנֵּה עַל מֹשֶׁה כְּתוּב שֶׁהִיָּה מִתּוֹקֵן "לְגֹאֲלוֹ", אֲבָל עַל מְרַדְכִּי כְּתוּב שֶׁהִיָּה מִתּוֹקֵן "לְגֹאֲלוֹהָ",
 וְלִכְאוּרָה זֶה דְּבַר אֶחָד דֵּהִינּוּ גּוֹאֵל הִינּוּ גֹאֲלוֹהָ, וְלָמָּה הַמְדַּרְשׁ שִׁינָּה אֶת לִשׁוֹנוֹ.

וְאוּלַּי אֲפֻשֶׁר לְפָרֵשׁ כֵּן, דֵּהִנָּה כָּל גֹּאֲלוֹהָ א"א לְבוֹא ע"י אָדָם פְּשׁוּט, וְע"פ רֹב כָּל הַגֹּאֲלוֹת
 הִיוּ ע"י אֲנָשִׁים גְּדוּלִים מְאֹד, וְגַם מְרַדְכִּי הִיָּה רֹאשׁ הַסְּנֵהֲדָרִין, אֲמֵנָם כָּל הַגֹּאֲלוֹת שֶׁהִיוּ
 בַּמִּשְׁךְ הַגְּלוּת, שֶׁהִיוּ זְמָנִים שֶׁהִיוּ כָּל מִינֵי גְזִירוֹת נִגְאָלוֹ, לֹא עָשׂוּ מִהֲפָכָה בְּבְרִיאָה כְּמוֹ
 שֶׁהִי בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וְהִינּוּ דִיצִיאַת מִצְרַיִם לֹא הִי גֹאֲלוֹהָ גְשִׁמִּית בְּלִבָּד, אֲלֵא הַמְטָרָה
 הִיָּתָה שִׁיגִיעָיו אַח"כ לַמֶּתֶן תּוֹרָה וּבִנְיָיִי הִיוּ סְגוּלָה מְכֹל הָעַמִּים, וְכָל הַבְּרִיאָה נִשְׁתַּנְּתָה וְעִיקָר
 הַמְטָרָה שֶׁל יִצְיָ"מ הַמְטָרָה הִיָּתָה שֶׁבִּסּוּף "תַּעֲבֹדוּן אֶת ה' וְגו'".

וּבִאֲמַת אֲפֻשֶׁר לּוֹמַר גַּם מִשּׁוּם מ"ת עֲצָמוֹ, דְּמִשָּׁה רַבִּינוּ הִיָּה זֶה שְׂרָאוֹי לְהִיזֹת עַל יְדוֹ מ"ת,
 דְּאַחֲרֵים לֹא זָכוּ שִׁיָּהָ מ"ת עַל יָדָם, וְהוּצְרָכוּ לְאָדָם בְּכֹזָה דְּרַגְתָּ נִבּוּאָה גְּדוּלָה כְּדַכְתִּיב
 (פֶּרֶשׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ יִב, ח) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ, וְהוּא יִכּוֹל לְהַבִּיא לְמַצֵּב שֶׁל מ"ת, וְגַם לִיצ"מ
 הוּצְרָכוּ לוֹ דְּבָלִי יִצְ"מ אֵין מ"ת, וְהִי צָרִיךְ אָדָם מִיּוֹחַד בְּדִרְגָּתוֹ שֶׁלֹּא קָם נְבִיא כְּמוֹתוֹ.

אֲבָל בְּפוֹרִים אַע"פ שֶׁהִי גֹאֲלוֹהָ גְּדוּלָה, וְאַמְרִינֵן בְּשִׁבְתָּ (פ"ה א) דְּהִדֵּר קְבִלּוֹהָ בְּרִצּוֹן בִּימֵי
 אַחֲשׁוּרוֹשׁ דְּכְתִיב קִיָּיִמוֹ וְקִבְלוּ הַיְּהוּדִים קִיָּיִמוֹ מִהָּ שֶׁקִּבְּלוּ כְּבָה, וְזֶה דְּבַר גְּדוּל מְאֹד, אֲבָל
 מ"מ א"א לּוֹמַר שֶׁזֶה עָשָׂה מִהֲפָכָה בְּבְרִיאָה כְּמוֹ בְּמִתֵּן תּוֹרָה שֶׁהָעוֹלָם הִיָּה חוֹזֵר לְתוֹהוֹ
 וּבִוְהוֹ, וּבְפִסְחִים (ק"ח א) אֲמִרִינֵן הֵנִי כ"ו הוֹדוּ כִּנְגַד כ"ו דּוֹרוֹת שֶׁבְּרָא הַקֶּב"ה בְּעוֹלָמוֹ וְלֹא

נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: ז וַיְהִי אִמֵּן אֶת הַדָּפָה הַיָּא אֶסְתֵּר בַּת דָּדוּ כִּי אֵין לָהּ
אָב וְאִם וְהַנֶּעֱרָה יָפֶת תֹּאֵר וְטוֹבַת מְרָאָה וּבְמֹת אֲבִיָּהּ וְאִמָּהּ לְקַחְהָ מֶרְדֳּכִי לֹ
לְבַת: ח וַיְהִי בְּהִשְׁמַע דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ וּבְהַקְבֵּץ נִעְרוֹת רַבּוֹת אֶל שׁוּשַׁן הַבִּירָה

נתן להם תורה וזן אותם בחסדו, ואע"פ שגם עכשיו זה חסד אבל זה דרגה אחרת, דבלי
תורה זה דבר אחר לגמרי.

ולכן בפורים אע"פ שהי' נס גדול והגיעו לכ"כ התעוררות וקיימיה שקיבלו, מ"מ הנס יכל
להיות ע"י אחד אחר מראשי הסנהדרין, ולכן על מרדכי לא כתוב מתוקן לגואל אלא כתוב
מתוקן לגאולה, דהוצרך להיות גאולה, אמנם גם גאולה צריכה להיות ע"י אדם גדול מאד
והי' ע"י מרדכי. אבל ביציאת מצרים חוץ ממה שהי' צריך להיות גאולה היה צריך להיות
אדם שמסוגל להיות גואל, והאחד שא"א להשוות נבואתו לאחר, ובזה כתוב משה מתוקן
להיות גואל, שהיה בריאה מיוחדת להיות גואל.

וּבְמֹת אֲבִיָּהּ וְאִמָּהּ לְקַחְהָ מֶרְדֳּכִי לֹ לְבַת. ויש לעיין, מדוע דוקא מגזירה זו של המן היו
צריכים להיגאל ע"י גואל שאין לו אב ואם, ולא מצינו כן בשאר מקומות?
ושמענו לתרץ בשם השפת אמת, שמכיון שהמן בא מזרעו של עשו ומכחו, ולעשו עומדת
זכות מצות כיבוד אב שקיים - עד לעתיד לבוא, כמאמרם ז"ל (הובא באגרת חימן הנ"ל), על
כן מי שיכול לגבור על זרעו של עשו, הוא רק מי שלא נכשל מעולם בפגיעה בכבוד אביו
ואמו. ומכיון שלמעשה אין מי שלא נכשל בזה לרוב החומר של המצוה, וכמו שאמרו
בתו"כ (קדושים פ"א, ד) הקיש מורא אב ואם למורא המקום, ועוד מאמרים נוראים שמצאנו
בחז"ל על חומר מצוה זו, ועל כן אמרו בגמרא קידושין (לא, ב): אמר רבי יוחנן, אשרי מי
שלא חמאן [נשאי אפשר לקיים כבודם ככל הצורך והוא נענש עליהם - רש"י]. ועל כן מי שעמד
כנגד המן היא דוקא אסתר - שאין לה אב ואם, וממילא לא נכשלה מעולם בביטול מצוה
זו, ורק על ידה היו יכולים עם ישראל להתגבר על המן שבא מכח של עשו שכיבד את
אביו, ע"כ.

ושאלנו למרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א, דלכאורה אף שאסתר לא פגמה בכבוד אביה
ואמה, מכל מקום הרי מעולם לא כיבדה אותם, וא"כ היאך היתה זכותה יכולה לעמוד כנגד
זכותו של עשו שכיבד את אביו כראוי? ועוד, דאמר רבי יוחנן בקידושין (לא, ב) 'אשרי מי
שלא חמאן', הרי שבמצוה זו יש ניסיון גדול מאד, ולא כל אדם זוכה לעמוד בו כראוי.
וא"כ אסתר הרי כלל לא עמדה בניסיון זה, וכיצד יכולה זכותה לעמוד נגד עשו?
ותירץ מרן שליט"א: דבמצות כיבוד אב ואם יש את ה'קום עשה' - הכיבוד בפועל, ויש
את ה'שב ואל תעשה' - לא לפגוע בכבודם חלילה. ואף שלא נוכל למצוא אדם שקיים את
ה'קום עשה' בשלימות כראוי, מכל מקום מי שלא היו לו אביו ואם הרי סוף סוף לא פגם
מעולם בכבודם, ובזה הוא שלם. [ואף דגם בענין זה לא עמד כלל בניסיון, מכל מקום אין עליו
קטרוג בענין זה מכחו של עשו].

ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ענה לנו, שגם אסתר כיבדה את אביה ואת אמה, כמו שאמרו
חז"ל (קידושין לא, ב) מכבדו בחייו מכבדו במותו, וזהו הכיבוד השלם שאין בו כל צד פגם
וזלזול שעלול להיות גם אצל מי שנזהר בכל כחו בכבוד הוריו.

אָל יד הָגִי וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל יַד הָגִי שְׁמֵר הַנָּשִׁים: ט וְתִטֵּב
הַנֶּעֱרָה בְּעֵינָיו וּתִשָּׂא חֶסֶד לִפְנֵיו וַיְבַהֵל אֶת תַּמְרוּקִיָּה וְאֶת מְנוּחָה לָתֵת לָהּ וְאֶת
שְׂבַע הַנֶּעֱרֹת הָרְאוּת לָתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁנֶה וְאֶת נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית
הַנָּשִׁים: י לֹא הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת עֲמָהּ וְאֶת מוֹלְדֹתָהּ כִּי מֶרְדֵּכִי צִוָּה עָלֶיהָ אֲשֶׁר
לֹא תִגִּיד: יא וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מֶרְדֵּכִי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית הַנָּשִׁים לְדַעַת אֶת
שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וּמָה יַעֲשֶׂה בָּהּ: יב וּבַהֲגִיעַ תֹּר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לָבֹוא אֶל הַמֶּלֶךְ
אֲחִשְׁוֹרוּשׁ מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ בְּדַת הַנָּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי בֵן יִמְלֹאוּ יָמָיו
מְרוּקִיָּהן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּר וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּבִשְׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים: יג
וּבָזָה הַנֶּעֱרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר וַיִּתֵּן לָהּ לָבֹוא עִמָּהּ מִבֵּית
הַנָּשִׁים עַד בֵּית הַמֶּלֶךְ: יד בַּעֲרֹב הָיָה בָּאָה וּבִבְקָר הָיָה שָׂבָה אֶל בֵּית הַנָּשִׁים
שְׁנֵי אֶל יַד שְׁעָשְׁנוּ סָרִיס הַמֶּלֶךְ שְׁמֵר הַפִּילִגְשִׁים לֹא תָבֹוא עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי
אִם חֲפִץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם: טו וּבַהֲגִיעַ תֹּר אֶסְתֵּר בַּת אֲבִיחַיִל יַד מֶרְדֵּכִי
אֲשֶׁר לָקַח לוֹ לְבַת לָבֹוא אֶל הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמַר הָגִי
סָרִיס הַמֶּלֶךְ שְׁמֵר הַנָּשִׁים וַתְּהִי אֶסְתֵּר נִשְׂאֶת חֵן בְּעֵינָיו כָּל רְאִיָּה: טז וּתְלַקַּח
אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ אֲחִשְׁוֹרוּשׁ אֶל בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחֲדָשׁ הָעֲשִׁירִי הוּא חֹדֶשׁ טֵבֶת
בִּשְׁנַת שְׂבַע לְמַלְכוּתוֹ: יז וַיֵּאָהֶב הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל הַנָּשִׁים וַתִּשָּׂא חֵן וְחֶסֶד
לִפְנֵיו מִכָּל הַבְּתוּלֹת וַיִּשֶׂם בָּתֵּר מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיְמַלִּכָהּ תַּחַת וְשָׁתִי: יח וַיַּעַשׂ

ובפעם אחרת אמר לנו מרן שליט"א, שעשו אמר על יצחק אבינו (בראשית כו, מא): "יקרבו
ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי", וכנגד כיבוד אב ואם כזה, יכולה לעמוד זכותה של
מי שלא היו לה מעולם אב ואם.

שוב הראני בני היקר הרה"ג ר' משה שליט"א ביערות דבש (ח"ב דרוש ב) שעמד בענין זה,
ותירץ וז"ל: והנה כיבוד אב ואם אמרו חז"ל אשרי מי שלא חמאן, והיינו כי כבר אמרו כי
א"א לקיים מצות כיבוד כראוי, ולא יגיע אדם עת תכליתה בכל דקדוקיה, אמנם אם אין לו
אב ואם והוא מצטער על זה שאין לו אב ואם כדי לקיים מצות כיבוד אב, א"כ יש לו שכר
מה' כאילו קיימה בתכלית הקיום ותכליתו של המצוה בלי חיסור כלל, לכך אמרו אשרי מי
שלא חמאן. והנה כחו של עמלק מזרעו של עשו הוא זכות כיבוד אב ליצחק שמאד נהג
בו כבוד כנודע (ב"ר פס"ה, יב), וא"כ מי שיבוא לבטל זכותו וכחו צריך שתהיה לו ג"כ מצוה
זו של כיבוד בלי פקפוק, ומי הוא זה שיש בידו מצוה זו בשלימות? ומי הוא שחף מפשע
ולא יהיה פוגם בכבוד אביו בכל דהוא? עד שבאתה הדסה אסתר שאין לה אב ואם כלל,
והיא היתה תמיד מצטערת שלא סיפק בידה לקיים מצות כיבוד, א"כ יחשב לה לצדקה
כאילו קיימה אותה בתכלית השלימות, וא"כ יש בידה ג"כ מצות כיבוד לקום נגד זרעו של
עשו, ולכך להכניע להמן בנו של עשו שזכות כיבוד בידו, הוצרכו לאסתר שהיתה יתומה
מאב ואם, ע"כ דבריו הנפלאים. (ס' הללי נפשי על מגילת אסתר)

הַמֶּלֶךְ מִשְׁתָּה גָדוֹל לְכָל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו אֶת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר וְהַנְּחָה לַמְּדִינוֹת עֲשֵׂה וַיִּתֵּן מִשְׁאֵת כִּיד הַמֶּלֶךְ: יט וּבְהִקְבֵּץ בְּתוֹלוֹת שְׁנִית וּמֶרְדֵּכִי יָשָׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ: כ אֵין אֶסְתֵּר מִגֵּדֶת מוֹלְדֶתָהּ וְאֶת עָמָה כְּאִשָּׁר צִוָּה עָלֶיהָ מֶרְדֵּכִי וְאֶת מֵאֵמֶר מֶרְדֵּכִי אֶסְתֵּר עֲשֵׂה כְּאִשָּׁר הִיָּתָה בְּאֻמָּנָה אֹתוֹ: כא בַּיָּמִים הָהֵם וּמֶרְדֵּכִי יָשָׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ קֶצֶף בְּגָתָן וְתָרַשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֶּף וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ: כב וַיֻּדַע הַדָּבָר לְמֶרְדֵּכִי וַיֵּגֵד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְהֵאמֵר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מֶרְדֵּכִי: כג וַיִּבְקֶשׁ הַדָּבָר וַיִּמָּצֵא וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ג א אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָּדַל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ אֶת הָמֶן בֶּן הַמֶּדְרֵא הָאֲנָנִי וַיִּנְשְׂאֵהוּ וַיִּשֶׂם אֶת כֶּסֶף מַעַל כָּל הַיָּרִידִים אֲשֶׁר אֹתוֹ: ב וְכָל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ פְּרָעִים וּמִשְׁתַּחֲוִיִּים לְהָמֶן כִּי בֶן צִוָּה לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמֶרְדֵּכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: ג וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמֶרְדֵּכִי מִדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ: ד וַיְהִי (בְּאִמְרָם) כְּאִמְרָם אֵלָיו יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיִּגְדּוּ לְהָמֶן לְרָאוֹת הַנִּעְמָדוֹ דְּבָרֵי מֶרְדֵּכִי כִּי הִגִּיד לָהֶם

וְאֶת מֵאֵמֶר מֶרְדֵּכִי אֶסְתֵּר עֲשֵׂה. ולהלן בפרק ד' פסוק י"ז כתוב "ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר צוהה עליו אסתר", איך קרה השנוי שלפני כן היא שמעה בקול מרדכי, ואח"כ מרדכי שומע בקולה? אלא יש לבאר שלאחר שאסתר הסכימה למסור את נפשה וללכת למלך, עצם המסירות נפש מעלה אותה בדרגה, ולכן אפי' מרדכי עושה מה שאסתר מצוה עליו (הגאון הגדול ר"י זילברשטיין שליט"א בשם רבנו).

פְּרָעִים וּמִשְׁתַּחֲוִיִּים לְהָמֶן. כותב הגר"צ פלמן זצ"ל: שמעתי מחכ"א שיחי' שאמר פעם בפורים לפני מרן בעל החזו"א זצ"ל לפרש מה שאמרו (חולין קל"ט, ב) המן מן התורה מנין. דהנה בגמ' בסנהדרין דף י"ג ב' אמרינן דאסור להזכיר שם עבודה זרה, כגון לומר לחבירו שמור לי בצד עבודה זרה פלונית דכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו, ואמר רבי יוחנן כל עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה.

וכתב הרא"ש שם: דלאו דוקא להזכיר עבודה זרה לצורך איזה סימן אסור, אלא בכל ענין אסור להזכיר את שמה דקרא סתמא כתיב, וכן פסק השו"ע ביו"ד סי' קמ"ו ס"א, ובס"ד כתב: "מותר להזכיר שם אלילים הכתובים בתורה כגון כרע בל קרס נבו, העורכים לגד שולחן". ובש"ך שם סק"ב כתב: וכן בעל צפון וכו' דכתיב וישובו ויחננו לפני פי החירות לפני בעל צפון [שמות י"ד ב'] וכיון שנזכר שם זה בתורה מותר להזכיר את שמה, ומעתה יל"פ דהכי קא מקשי, שהרי המן עשה עצמו עבודה זרה וא"כ איך שרי להזכיר את שמו, אי לא דשמו נזכר בתורה ולכן שאלו המן מן התורה מנין? פירוש: היכן מרומז שם זה בתורה דמהאי טעמא יהא שרי להזכירו, ואמרו דכתיב המן העץ וכדפרש"י המן יתלה על העץ.

ומרן רבנו החזו"א זצ"ל קלסיה לפירוש זה. והעיר רבנו שליט"א דבגמ' שם אמרו נמי אסתר מה"ת מנין? מרדכי מה"ת מנין? ושם זה לא שייך. (שלמי תורה פורים עמ' תל"ז) [א"ה ועיין יערות דבש ח"ב ד"ב ד"ה והנה עיקר דהביא בדומה לזה יעו"ש]

אָשר הוא יהודי: ה וירא הָמֶן כִּי אֵין מֶרְדֵּכִי כֹרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לּוֹ וַיִּמְלֵא הָמֶן חֲמָה: י וַיָּבֹז בְּעֵינָיו לִשְׁלַח יָד בְּמֶרְדֵּכִי לְבֹדוֹ כִּי הִגִּידוּ לוֹ אֵת עִם מֶרְדֵּכִי וַיִּבְקֹשׁ הָמֶן לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְלָכוֹת אַחֲשֻׁרוּשׁ עִם מֶרְדֵּכִי: ז בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא חֲדָשׁ נִסָּן בִּשְׁנַת שְׁתִּים עָשָׂרָה לַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ הִפִּיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לִפְנֵי הָמֶן מִיּוֹם לְיוֹם וּמִחֲדָשׁ לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר הוּא חֲדָשׁ אֲדָר: ח וַיֹּאמֶר הָמֶן לַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ יִשְׁנֹו עִם אֶחָד מִפּוֹר וּמִפֶּרֶד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹות מְלָכוֹתָךְ וְדַתִּיהֶם שְׁנוֹת מִכָּל עִם וְאֵת דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין שְׁנֹה לְהַנִּיחָם: ט אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב לְאַבְדָּם וְעַשְׂרַת אֲלָפִים כֶּסֶף אֲשָׁקוּל עַל יְדֵי עֹשֵׂי הַמִּלֻּאכָה לְהָבִיא אֶל גִּנּוּי הַמֶּלֶךְ: י וַיֹּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהָמֶן בֶּן הַמֶּדְתָּא הָאֲגָנִי צִרַר הַיְּהוּדִים: יא וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמֶן הַכֶּסֶף נָתוֹן לָךְ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ: יב וַיִּקְרָאוּ סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב בְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה הָמֶן אֶל אַחֲשֻׁדְרֶפְנִי הַמֶּלֶךְ וְאֶל הַפָּחוֹת אֲשֶׁר עַל מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל שָׂרֵי עִם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה בְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כָּל־שְׁנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ: יג וַנִּשְׁלֹוֹחַ סִפְרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל כָּל מְדִינֹות הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהַרְגֹוּ וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנְּעֵר וְעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם עָשָׁר הוּא חֲדָשׁ אֲדָר וַיִּשְׁלָלֵם לְבָוֹז: יד פֶּתִישָׁנָן הַכֹּתֵב לְהַנְתֵּן דַּת בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל הָעַמִּים לְהִיּוֹת עֲתִידִים לְיוֹם הַזֶּה: טו הָרָצִים יָצְאוּ דְחוּפִים בְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ וְהַדַּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהָמֶן יָשְׁבוּ לִשְׁתוֹת וְהָעִיר שׁוֹשֵׁן נִבְּוָכָה: ד * וּמֶרְדֵּכִי יָדַע אֵת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מֶרְדֵּכִי אֶת בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שָׂק וַאֲפֶר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק וַעֲקָה גְדֻלָּה וּמָרָה: ב וַיָּבֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לְבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלָבוּשׁ שָׂק: ג וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגִּיעַ אֲבָל גְּדוֹל לַיְּהוּדִים וְצוּם וּבְכִי וּמִסְפַּד שָׂק וַאֲפֶר יָצַע לְרַבִּים: ד (וּתְבוּאִינָה) וּתְבוּאָנָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיִּגִּידוּ לָהּ וּתְתַחֲלַח הַמִּלְכָּה מֵאֵד וּתִשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מֶרְדֵּכִי וּלְהַסִּיר שָׂקוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קָבַל: ה וּתִקְרָא אֶסְתֵּר לְהַתֵּךְ מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעֵמִיד לִפְנֶיהָ וּתְצַוֶּהוּ עַל מֶרְדֵּכִי לְדַעַת מַה

וּתִשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מֶרְדֵּכִי וּלְהַסִּיר שָׂקוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קָבַל. רַבְּנוּ הַקָּשָׁה בְּסִיּוּם קְרִיאַת הַמַּגִּילָה: לְמָה שֶׁאִסְתֵּר שִׁמְעָה שֶׁהוּא לְבוּשׁ שָׂק שֶׁלַּחָה לוֹ בְּגָדִים וְכִי חֲשַׁבָה שֶׁהוּא מַחוּסֵר בְּגָדִים, הִיא הִיתָה צְרִיכָה לִשְׂאוֹל מַה הַסִּיכָה לָכֶךְ. וְהַשִּׁיב ע"ד הַפֶּשֶׁט שֶׁהִיא מַחְלֻקַת בֵּינֵיהֶם אֵיךְ לְנַהוּג, הָאֵם לִלְכַת נֶגֶד הַמֶּלֶךְ אוֹ עִם הַמֶּלֶךְ.

זֶה וְעַל מַה זֶה: ו יוֹצֵא הַתֵּד אֶל מֶרְדֵּכִי אֶל רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ:
 ז וַיָּגֵד לוֹ מֶרְדֵּכִי אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרְהוּ וְאֵת פְּרִשְׁת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמָן לְשָׂקוֹל
 עַל גִּנּוּי הַמֶּלֶךְ (בִּיהוּדִיִּים) לְאַבְדָּם: ח וְאֵת פֶּתֶשֶׁן כְּתָב הַדָּת אֲשֶׁר נָתַן
 בְּשׁוֹשָׁן לְהַשְׁמִידם נָתַן לוֹ לְהִרְאוֹת אֶת אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצִוּוֹת עָלֶיהָ לְבֹא אֶל
 הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלִּפְנֵי עַמָּה: ט וַיָּבֹא הַתֵּד וַיָּגֵד לְאַסְתֵּר אֶת דְּבַר־
 מֶרְדֵּכִי: י וּתְאֹמַר אֶסְתֵּר לְהַתֵּד וּתְצַוֶּהוּ אֶל מֶרְדֵּכִי: יא כָּל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם
 מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ יוֹדְעִים אֲשֶׁר כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֶל הַחֲצַר
 הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא אַחַת דָּתוֹ לְהָמִית לְכָד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת
 שְׂרָבִיט הַזֶּהָב וְחָיָה וְאֲנִי לֹא נִקְרָאתִי לְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם: יב וַיָּגִידוּ
 לְמֶרְדֵּכִי אֶת דְּבַר־ אֶסְתֵּר: יג וַיֹּאמֶר מֶרְדֵּכִי לְהָשִׁיב אֶל אֶסְתֵּר אֶל תְּדַמֶּי בְּנַפְשְׁךָ
 לְהַמְלִיט בֵּית הַמֶּלֶךְ מִכָּל הַיְּהוּדִים: יד כִּי אִם הַחֲרַשׁ תַּחֲרִישִׁי בַּעַת הַזֹּאת רוּחַ
 וְהַצִּלָּה יַעֲמֹד לַיְּהוּדִים מִמָּקוֹם אֲחֵר וְאֵת וּבֵית אֲבִיךָ תֵּאבְדוּ וְכִי יוֹדַע אִם לָעַת
 כְּזֹאת הַנֶּעֱתָ לְמַלְכוּת: טו וּתְאֹמַר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל מֶרְדֵּכִי: טז לֵךְ כְּנוֹם אֶת כָּל
 הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשַׁת יָמִים לִילָה
 וַיּוֹם גַּם אֲנִי וְנִעְרָתִי אֲצִוּם כֵּן וּבְכֵן אָבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כָדָת וְכֹאֲשֶׁר
 אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי: יז וַיַּעֲבֹר מֶרְדֵּכִי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְּתָה עָלָיו אֶסְתֵּר: ח א
 וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וַתַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית
 נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת:
 ב וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר נִשְׂאָה חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁטַמ
 הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֶת שְׂרָבִיט הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשְּׂרָבִיט:
 ג וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה לָּךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמַה בַּקָּשְׁתְּךָ עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַיִּנָּתֵן
 לָךְ: ד וּתְאֹמַר אֶסְתֵּר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן הַיּוֹם אֶל הַמִּשְׁתֶּה
 אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ: ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִהֲרוּ אֶת הָמָן לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר אֶסְתֵּר וַיָּבֹא
 הַמֶּלֶךְ וְהָמָן אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה אֶסְתֵּר: ו וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר בְּמִשְׁתֶּה
 הַזֶּה מַה שְּׁאַלְתְּךָ וַיִּנָּתֵן לָךְ וּמַה בַּקָּשְׁתְּךָ עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַתַּעַשׂ: ז וַתַּעַן אֶסְתֵּר

וַיַּעֲבֹר מֶרְדֵּכִי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְּתָה עָלָיו אֶסְתֵּר. ובגמ' אמרו 'ויעבור מרדכי אמר רב
 שהעביר יום א' של פסח בתענית'. וביבמות (קכ"א ב') מבואר שהתענו ג' ימים וג' לילות
 רצופין, ונמצא שלא אכלו מצה ומרור באותו שנה, והסתפקו אם הקטנים דבאותו הדור
 שלא התענו ה' מצוה לחנכם לאכול מצה, או דכיון שאם הם היו גדולים גם הם היו
 צריכים להתענות אין דין לחנכם בזה. ומסתבר שלא היו צריכים לחנכם בשנה ההיא לאכול
 מצה. (ימלא פי תהלתך ביאורים בתפילה)

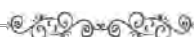
ותאמר שאַלתי ובקשתי: ה אם מצאתי חן בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת את שאַלתי ולעשות את בקשתי יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך: ט ויצא המן ביום ההוא שִׁמְח וטוב לב וכראות המן את מַרְדְּכִי בִשְׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא קָם וְלֹא זָע מִפְּנֵי וַיִּמְלֹא הָמָן עַל מַרְדְּכִי חֲמָה: י ויתאפק המן ויבוא אל ביתו וישלח ויבא את אהביו ואת זרש אשתו: יא ויספר להם המן את כבוד עֲשָׂרוֹ וְרַב בָּנָיו וְאֵת כָּל אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: יב ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי וגם למחר אני קרוא לה עם המלך: יג וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני ראה את מַרְדְּכִי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בִּשְׁעַר הַמֶּלֶךְ: יד ותאמר לוֹ זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָל אַהֲבָיו יַעֲשׂוּ עִין גְּבוֹהַּ חֲמִישִׁים אָמָּה וּבִבְקָר אָמַר לְמֶלֶךְ וַיִּתְּלוּ אֶת מַרְדְּכִי עָלָיו וּבָא עִם הַמֶּלֶךְ אֶל הַמִּשְׁתֶּה שִׁמְח וַיֵּיטֵב הַדָּבָר לִפְנֵי הָמָן וַיַּעַשׂ הָעֵץ: ו * בְּצִיָּקָה הוֹרֵאוּ גִּדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהָבִיא אֶת סֵפֶר הַזְכָּרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים וַיְהִיו נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ז וַיִּמְצָא כְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מַרְדְּכִי עַל גִּתָּנָא וְתִרְשׁ שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֵּף אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרֹשׁ: ח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מָה נַעֲשֶׂה יָקָר וּגְדוֹלָה לְמַרְדְּכִי עַל זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתָיו לֹא נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דָּבָר:

יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם. איתא בגמ' במגילה טו,א ת"ר מה ראתה אסתר שזימנה את המן וכו'. הגה האמוראים לא נחלקו על התנאים בדינים, וכאן בגמ' כתוב שהאמוראים אמרו טעם אחר מהתנאים, וכנראה דהכללים בהלכה אינם כמו באגדה, וגם בהלכה עי' בסידור הגר"א (בברכת יוצר אור) דלעתיד יהיה הלכה כב"ש, אבל בזה"ז נתקבל דהלכה כב"ה והכללים נתקבלו בהלכה, ובקובץ שיעורים (ב"ב אות תרל"ג) מביא בשם הגר"ח מבריסק דאמורא בכחו לחלוק על תנא, והא דמותבין תיובתא מתנאי לאמוראי הוא משום דאמורא אינו חולק על תנא, ואילו ידע דברי התנא לא הי' חולק עליו. (ובגליון הש"ס ר"ה י"ח ב' מציין על מש"כ בגמ' דר"ש אמר ד' דברים הי' ר"ע דורש ואני אין דורש כמותו, לדברי הברכי יוסף ביו"ד סימן רמ"ב סעיף ג/, ועי"ש שכתב דדברי אגדה שאני).

יעשו עין גבוה חמישים אמה. בילקוט אסתר ה' כתוב יעשו עין גבוה חמישים אמה והי' המן חוזר ומבקש קורה של חמישים אמה מצאה וכו' ונטל נסר אחד מתיבותא של נח שהי' ארכו של נסר נ' אמה, שעשה הקב"ה זכרון בעולם וכו' עי"ש נמצא דהקשר הזה שנועד להצלת העולם והציל את נח ואשר עמו בתיבה, שימש גם עכשיו להצלה למפלת המן והצלת ישראל. בילקוט אסתר ה' כתוב יעשו עין גבוה חמישים אמה והי' המן חוזר ומבקש קורה של חמישים אמה מצאה וכו' ונטל נסר אחד מתיבותא של נח שהי' ארכו של נסר נ' אמה, שעשה הקב"ה זכרון בעולם וכו' עי"ש נמצא דהקשר הזה שנועד להצלת העולם והציל את נח ואשר עמו בתיבה, שימש גם עכשיו להצלה למפלת המן והצלת ישראל.

ד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בַחֲצֵר וְהֶמֶן בָּא לַחֲצֵר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַחֲיוֹנָה לֵאמֹר לַמֶּלֶךְ
 לְתִלּוֹת אֶת מֶרְדֵּכִי עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הָכִין לוֹ: ה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הִנֵּה הֶמֶן
 עֹמֵד בַּחֲצֵר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָבוֹא: ו וַיָּבֹא הֶמֶן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מַה לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ
 אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הֶמֶן בְּלִבּוֹ לְמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר
 מִמֶּנִּי: ז וַיֹּאמֶר הֶמֶן אֶל הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: ח יָבִיאוּ לְבוּשׁ
 מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבוּשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוּם אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כֶּתֶר מַלְכוּת
 בְּרֹאשׁוֹ: ט וְנָתַן הַלְבוּשׁ וְהַסּוּם עַל יַד אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתִימִים וְהַלְבִּישׁוּ אֶת
 הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וְהִרְכִּיבֵהוּ עַל הַסּוּם בִּרְחוּב הָעִיר וְקִרְאוּ לִפְנֵיו
 כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמֶן מָה־רַק אֶת
 הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּם כֹּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ וַעֲשֵׂה כֵן לְמֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ
 אֶל תִּפֹּל דְּבַר מִכָּל אֲשֶׁר דְּבַרְתָּ: יא וַיִּקַּח הֶמֶן אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּם וַיִּלְבֹּשׁ

וַיִּקַּח הֶמֶן אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּם. אמר רבנו: במגילה טז, ב איתא ויקח המן את הלבוש
 ואת הסוס אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן כיון דחזייה
 מרדכי דאפיק לקבליה וסוסייה מיחד בידיה מירתת אמר להו לרבנן האי רשיעא למיקטל
 נפשי קא אתי זילו מקמיה די לא תכוו בגחלתו בההיא שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה
 לצלותא אתא המן ויתיב ליה קמייהו ואוריך עד דסליק מרדכי לצלותיה אמר להו במאי
 עסקיתו אמרו ליה בזמן שבית המקדש קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא
 ומתכפר ליה אמר להו אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי.
 ופרש"י "הלכות קמיצה - דורש בענינו של יום, וששה עשר בניסן היה, הוא יום תנופת
 העומר". הרי לנו האיך שהמן הרשע הגיע להכרה האמיתית, שהלימוד בהלכות קמיצה הוא
 זה שהצילם מהגזירה ודחה לאלפי כיכרי כספא שנתן למלך. והדבר מפליא שהמן הרשע
 הזה, הכיר באמונה והגיע מיד להכרה הנכונה מה מציל את ישראל.

אך הענין בזה שאפילו אדם כהמן אם משפילים אותו, הוא יכול כבר לראות ולהכיר
 באמונה. ואותו המן אם היה בא יום קודם ורואה שלומדים הלכות קמיצה לא היה רואה
 בזה כולם, והיה מלגלג על זה, מה זה הלכות קמיצה? מה זה יכול להועיל... ורק אחרי
 שהשפילוהו ונתנוהו לעבד מבוזה לפני מרדכי, ירד ממנו הגאווה, והיה יכול להתחיל לראות
 מעט באור האמת, עד כדי כך שהבין שהלימוד בפרשה של הל' קמיצה "מלא קומצי
 קמחא" דידכו, דחה עשרת אלפי ככר דידי.

והוסיף רבנו שהמן תלה את סיבת הנס מחמת הקומצי דקמחא, היינו לימוד התורה שהיו
 עוסקים בה כשבא לפניהם. ובאמת הרי אסתר המלכה אמרה וצומו עלי שלושת ימים לילה
 ויום, וישבו כל אנשי שושן בתענית אף בליל ראשון של פסח, ויתכן מאד שהמן ידע את
 זה כיון שהיה בפירסום כ"כ, ומ"מ הוא לא התפעל מזה, ולא אמר שהתעניות והתפילות
 שלכם הצילו את הגזירה, רק תלה בלימוד התורה את ביטול הגזירה. (נדרס בקובץ לחושבי שמו

קובץ נ"ג מתוך שיחה שנאמרה ה' אדר תשנ"ו)

את מִרְדְּכָי וַיְרִיבֵהוּ בְּרֹחוֹב הָעִיר וַיִּקְרָא לִפְנֵיו בְּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ
 חָפֵץ בִּיקְרוֹ: יב וַיָּשָׁב מִרְדְּכָי אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהָמָן נִדְחָף אֶל בֵּיתוֹ אָבֵל וְחַפּוּי
 רֹאשׁוֹ: יג וַיִּסְפֹּר הָמָן לְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וּלְכָל אֲהָבָיו אֵת כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ
 חֲכָמָיו וְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים מִרְדְּכָי אֲשֶׁר הִחְלֹתָ לְנַפֵּל לִפְנָיו לֹא תוּכַל
 לוֹ כִּי נָפֹל תִּפּוֹל לִפְנָיו: יד עוֹדֶם מִדְּבָרִים עִמּוֹ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיִּבְהִלּוּ
 לְהִבִּיאַת אֵת הָמָן אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עֲשֵׂתָה אִסְתֵּר: ז א וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן
 לְשִׁתּוֹת עִם אִסְתֵּר הַמַּלְכָּה: ב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאִסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בְּמִשְׁתֵּה הַיּוֹן
 מָה שְּׂאֻלְתְּךָ אִסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתַנְתֵּן לָךְ וַיֹּמַר בְּקִשְׁתְּךָ עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת וְתַעֲשֶׂה: ג
 וַתַּעַן אִסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אִם מִצָּאֲתִי חַן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב
 תִּתֶּנּוּ לִי נַפְשִׁי בְּשֹׂאֲלָתִי וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִּי: ד כִּי נִמְכְּרָנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהָרוֹג
 וּלְאַבֵּד וְאֵלּוּ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכְּרָנוּ הַחֲרָשְׁתִּי כִּי אֵין הַצָּר שְׁנֵה בְּגֹק הַמֶּלֶךְ:
 ה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ וַיֹּאמֶר לְאִסְתֵּר הַמַּלְכָּה מִי הוּא זֶה וְאִי זֶה הוּא אֲשֶׁר
 מְלָאוּ לְבֹו לַעֲשׂוֹת כֵּן: ו וַתֹּאמֶר אִסְתֵּר אִישׁ צָר וְאוֹיֵב הָמָן הָרַע הַזֶּה וְהָמָן
 נִבְעֵת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה: ז וְהַמֶּלֶךְ קָם בְּחֻמָּתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיּוֹן אֶל גֶּנֶת הַבֵּיתָן
 וְהָמָן עָמַד לְבִקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ מֵאִסְתֵּר הַמַּלְכָּה כִּי רָאָה כִּי כָלְתָה אֵלָיו הָרָעָה מֵאֵת
 הַמֶּלֶךְ: ח וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגֶּנֶת הַבֵּיתָן אֶל בֵּית מִשְׁתֵּה הַיּוֹן וְהָמָן נָפַל עַל הַמַּטָּה
 אֲשֶׁר אִסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הִנֵּה לְכַבּוֹשׁ אֵת הַמַּלְכָּה עִמִּי בְּבֵית הַדָּבָר יֵצֵא
 מִפִּי הַמֶּלֶךְ וּפְנֵי הָמָן חָפוּ: ט וַיֹּאמֶר חֲרִבּוֹנָה אֶחָד מִן הַסָּרִיסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם
 הִנֵּה הָעֵץ אֲשֶׁר עָשָׂה הָמָן לְמִרְדְּכָי אֲשֶׁר דָּבַר טוֹב עַל הַמֶּלֶךְ עָמַד בְּבֵית הָמָן
 גְּבוּהָ חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּלְהֹו עָלָיו: י וַיִּתְּלוּ אֵת הָמָן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר

כִּי נָפֹל תִּפּוֹל לִפְנָיו. אֵיתָא בַּגְמ' בַּמְּגִילָה ט"ז ע"א אִמְר לְהוּ אַתָּא מֵלָא קוֹמְצִי קִמְחָא
 דִּידְכוּ וְדָחִי עֲשֵׂרָא אֶלְפִי כַּכְרִי כַּסְפָּא דִּידִי.

וְהִנֵּה עַדִּיין לֹא נִתְבַּטְּלָה הַגּוֹזִירָה אֲלֵא ע"כ דַּכְּבֵּר הַבֵּין דְּמִרְדְּכָי יִנְצָח, וְהַעֲבִירוּ דָאִם הַבֵּין זֶה
 מִעֲצָמוּ א"כ מָה הוֹסִיפוּ לוֹ זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְחַכְמָיו אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים וְגו', וַי"ל דְּהוֹסִיפוּ לוֹ
 שְׁלֹא יַחֲשׁוּב רַק שְׁלֹא יִצְלִיחַ לְהַתְּגַבֵּר עֲלָיו, אֲלֵא כִּי נָפֹל תִּפּוֹל לִפְנָיו.

וַתֹּאמֶר אִסְתֵּר אִישׁ צָר וְאוֹיֵב הָמָן הָרַע הַזֶּה. וְדִרְשׁוּ בַּגְמ' מְגִילָה (טו, א) "אִמְר ר' אֲלַעְזָר
 מִלְּמַד שֶׁהִיתָה מַחוּה כִּלְפֵי אַחֲשׁוּרוּשׁ וְבֹא מֵלֶאךָ וְסֹטֵר יִדְה". לְכַאוּרָה הָרִי אִסְתֵּר הִלְכָה
 לַעֲשׂוֹת הַשְׁתַּדְלוֹת בְּשִׁבְלִי לְהַצִּיל הַכֹּלל יִשְׂרָאֵל וְאִיךָ רִצְתָה לְהַרְאוֹת כִּלְפֵי אַחֲשׁוּרוּשׁ הָרִי
 יִתְבַּטֵּל הַשְׁתַּדְלוּתָהּ, וְגַם אוֹתָהּ יִהְיֶה. וְכַמוֹ דְּהַעֲבִירוּ הַמְּפָרְשִׁים.

וְהַגְרָאִי"ל שְׁטֵינְמָן שְׁלִיט"א אִמְר לִי שְׁלֹא קִשָּׁה, שִׁיתֵּכֶן שְׂאִסְתֵּר חֲשַׁבְהָ שְׁבִדְרָךְ זֶה
 אַחֲשׁוּרוּשׁ יִרְגִישׁ רִשְׁעָתוֹ וְלִכֵּן יִתְחַרֵּט עַל הָעֵבֶר. וְחַז"ל גִּילּוּ לָנוּ שֶׁחֲשַׁבְנָה הִיא טַעוֹת וְלִכֵּן
 בָּא מֵלֶאךָ וְסֹטֵר יִדְה. (הַגְה"צ ר' רַאבֵּן מִלְּמַד זצ"ל מִלֵּין יוֹשֵׁר אִסְתֵּר שֵׁם)

הכין לְמַרְדֵּכִי וְחַמַּת הַמֶּלֶךְ שָׂכְכָה: ח א בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֶחָשֶׁוּרֹשׁ לְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה אֶת בֵּית הָמֶן צָרָר (הַיְּהוּדִים) וּמַרְדֵּכִי בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי הִגִּידָה אֶסְתֵּר מַה הוּא לָהּ: ב וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר מִהֶמֶן וַיִּתְּנָהּ לְמַרְדֵּכִי וַתֵּשֶׂם אֶסְתֵּר אֶת מַרְדֵּכִי עַל בֵּית הָמֶן: ג וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּבְדֹּק וַתִּתְחַנֵּן לוֹ לְהַעֲבִיר אֶת רַעַת הָמֶן הָאֲנֹנִי וְאֵת מַחְשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים: ד וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֶת שְׂרָבְט הַזָּהָב וַתִּקֶּם אֶסְתֵּר וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ה וַתֹּאמֶר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם מִצְאֹתִי חֵן לִפְנָיו וְכִשֹּׁר הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו יִכְתֹּב לְהָשִׁיב אֶת הַסְּפָרִים מִחֻשְׁבַּת הָמֶן בֶּן הַמֶּדְתָּא הָאֲנֹנִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבְדֹּת אֶת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: ו כִּי אֵיכָכָה אוֹכַל וְרֵאִיתִי בָרָעָה אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת עַמִּי וְאֵיכָכָה אוֹכַל וְרֵאִיתִי בְּאַבְדֵּן מוֹלַדְתִּי: ז וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶחָשֶׁוּרֹשׁ לְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה וּלְמַרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי הִנֵּה בֵּית הָמֶן נִתְּתִי לְאַסְתֵּר וְאֹתוֹ תָּלוּ עַל הָעֵץ עַל אֲשֶׁר שָׁלַח יְדוֹ (בַּיְּהוּדִים) בַּיְּהוּדִים: ח וְאַתֶּם כָּתְבוּ עַל הַיְּהוּדִים כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וַחֲתֻמוֹ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי כָתַב אֲשֶׁר נִכְתַּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְנִחְתָּמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב: ט וַיִּקְרָאוּ סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בָּעֵת הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא חֹדֶשׁ סִיוֹן בְּשָׁלוֹשָׁה וְעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתֹּב בְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה מַרְדֵּכִי אֶל הַיְּהוּדִים וְאֵל הָאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים וְהַפָּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר מֵהוּדוּ וְעַד כּוּשׁ שִׁבְעַת וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָּבָה וְעַם וְעַם כָּלִשְׁנוֹ וְאֵל הַיְּהוּדִים כִּכְתָּבָם וְכָלִשְׁנוֹם: י וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֶחָשֶׁוּרֹשׁ וַיִּחְתָּמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סִפְרִים בֵּין הָרָצִים בְּסוּסִים רַכְבִּי הָרַכֵּשׁ הָאֲחַשְׁתָּרְנִים בְּנֵי הָרַמְכִּים: יא אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל עִיר וְעִיר לְהַקְהֵל וּלְעֻמּוֹד עַל נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וּלְהַרְגֹּת וּלְאַבֵּד אֶת כָּל חַיִּל עַם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֹתָם טָף וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז: יב בַּיּוֹם אֶחָד בְּכָל מְדִינֹת

וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר מִהֶמֶן וַיִּתְּנָהּ לְמַרְדֵּכִי וַתֵּשֶׂם אֶסְתֵּר אֶת מַרְדֵּכִי עַל בֵּית הָמֶן. הנה מבואר שמרדכי לקח את בית המן, והרי המן היה מזרע עמלק, וכתב רש"י (כי תצא כ"ה, י"ט) שצריך להשמיד אפי' ממון עמלק. וי"ל דבית המחובר לקרקע אין איסור [ועמש"כ הגר"פ ברס"ג מצוה נ"ט לתרץ עפ"י הרא"מ והרמב"ן דהמצוה מוטלת רק על המלך ואז לא היה מלך, או לפי דהרוגי מלכות נכסיהם למלך וזכה אחשוורוש, וזוה נטהרו נכסיו והותר למרדכי]. ובהקדמה לשו"ת עונג יו"ט כתב דאיסור זה הוא רק לאחר שהורגים את כל האנשים, וזוה הוא מפרש את תשובת שאול לשמואל, על מה שהביא בהמות משלל עמלק להקריב קרבן עיי"ש. (אילת השחר דברים עמ' קס"ג)

הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ בְּשִׁלוּשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנִים עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר: יג פִּתְשָׁנָה
הַכֶּתֶב לְהַנְתֵּן דָּת בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גָּלוּי לְכָל הָעַמִּים וְלַהֲוִיּוֹת (הַיְּהוּדִים)
הַיְּהוּדִים (עַתֻּדִים) עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה לְהַנָּקֶם מֵאֲיִבֵיהֶם: יד הָרָצִים רִכְבֵּי הָרֶכֶשׁ
הָאֲחֻשְׁתָּרִנִּים יֵצְאוּ מִבְּהָלִים וּדְחוּפִים בְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה:
טו וּמִרְדְּכִי יֵצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִבּוֹשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחוּר וְעֶמְרֵת זָהָב גְּדוּלָּה
וְתַכְרִיף בּוּיָן וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשָׁן צָהֳלָה וְשִׁמְחָה: טז לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה
וְשִׁשָּׁן וִיקָר: יז וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל עִיר וְעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ
מִגִּיעַ שִׁמְחָה וְשִׁשָּׁן לַיְּהוּדִים מִשְׁתָּה וַיּוֹם טוֹב וְרַבִּים מַעֲמֵי הָאָרֶץ מִתִּיּוֹדִים כִּי
נָפַל פֶּחֶד הַיְּהוּדִים עָלֵיהֶם: **טז** א וּבִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר
בְּשִׁלוּשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ לְהַעֲשׂוֹת בַּיּוֹם אֲשֶׁר שִׁבְרוּ
אֲיִבֵי הַיְּהוּדִים לְשָׁלוֹט בָּהֶם וְנִהְפְּדוּ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים הַמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם: **יז**
נִקְהָלוּ הַיְּהוּדִים בְּעָרֵיהֶם בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ לְשַׁלַּח יָד בַּמִּבְקָשִׁי
רַעְתָם וְאִישׁ לֹא עָמַד לִפְנֵיהֶם כִּי נָפַל פֶּחֶדָם עַל כָּל הָעַמִּים: **יח** וְכָל שְׂרֵי

נִקְהָלוּ הַיְּהוּדִים בְּעָרֵיהֶם. ובגמ' במגילה ב, ב איתא שקורין בני כפרים ב"ג, כיון שי"ג
זמן קהלה לכל היא.

רצ"ע וכי משום זה נדע לחדש דמהני אז קריאתה אע"פ שבמגילה נזכר רק י"ד וט"ו, וגם
אם זה סגי מסברא דיועיל, למה דוקא לבני כפרים יועיל ולמה לא יועיל לאנשי עיירות או
מוקפין, וע"כ משום דכיון דכתיב י"ד וט"ו אין להוסיף יותא, א"כ איך היינו יודעים מסברא
שיש בכלל ענין להקל לבני כפרים?

ואולי אפשר לומר: דהנה הא באמת בהא דפריך היכי אתו רבנן ועקרו, לכאורה למה זה
מקרי עקירה דהא אפי' אם לא כתוב במגילה מ"מ קיבלנו דאנשי כנה"ג הקילו לבני כפרים
לקרות ביום הכניסה, אלא דקושית הגמרא היא דמסתמא רמזו זה, כמש"כ רש"י דלא יתכן
שיחדשו עוד זמן בלי שיהי' מזה רמז במגילה, וא"כ יש לומר דודאי י"ג ג"כ לא היינו
יודעים מסברא, אלא דסמכו ע"ז מה שיהי' מקובל התקנה, וכמו כל התקנות שתקנו שאינם
כתובין בכתובים, אלא דעל י"א וי"ב שזה גם חידוש בסברא שיועיל להיות נקרא זמן
עשייה ע"ז לא היו סומכין כיון דזה חידוש גדול, משא"כ על י"ג דזה זמן קהלה לכל לכן
יועיל הקבלה שתקנו שיועיל, ולא יהי' חסרון במה שלא נרמז בהמגילה.

זמני המגילה. ואמרו בגמ' מגילה ב, ב אבל חכמים אמרו בזה"ז הואיל ומסתכלין בה אין
קורין אותה אלא בזמנה.

יש לעיין אם בשביל זה אסרו לקרותה ביום הכניסה, אבל לא ביטלו התקנה לגמרי, ולפי"ז
אם יקראו בשני וחמישי יצאו דאפשר דא"א להם לבטל לגמרי התקנה שתקנו אנשי כנה"ג
דמהני קריאתה בשני וחמישי, דהא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד שגדול ממנו בחכמה
ובמנין, או דזה לא נכלל במה שאין ב"ד יכול לבטל, דהא לכאורה מנ"ל דנתרבה דוקא
לבני כפרים אלו הזמנים, וע"כ משום דמוקמינן קרא דמרבא עוד זמנים אם יש טעם וסברא

המדינות והאחשדרפנים והפחות ועשי המלאכה אשר למלך מנשאים את היהודים כי נפל פחד מרדכי עליהם: ד כי גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל המדינות כי האיש מרדכי הולך וגדול: ה ויבנו היהודים בכל איביהם מפת חרב והרג ואבדו ויעשו בשנאיהם פרצונם: ו ובשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש: ז ואת פרשנדתא ואת דלפון ואת אספתא: ח ואת פורתא ואת אדליא ואת ארידתא: ט ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארדי ואת ויזתא: י עשרת בני המן בן המדתא צרר היהודים הרגו ובבזה לא שלחו את ידם: יא ביום ההוא בא מספר ההרונים בשושן הבירה לפני המלך: יב ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן בשאר מדינות המלך מה עשו ומה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עוד ותעש: יג ותאמר אסתר אם על המלך טוב ונתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות בדת היום ואת עשרת בני המן יתלו על העץ: יד ויאמר המלך להעשות כן ותנתן דת בשושן ואת עשרת בני המן תלו: טו ויקהלו (היהודיים) היהודים אשר בשושן גם ביום ארבעה עשר לחדש אדר ויהרגו בשושן שלש מאות איש ובבזה לא שלחו את ידם: טז ושאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו ועמד על נפשם ונוח מאיביהם והרג בשנאיהם חמשה ושבעים אלף ובבזה לא שלחו את ידם: יז ביום שלשה עשר לחדש אדר ונוח בארבעה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה: יח (והיהודיים) ויהודים אשר בשושן נקהלו בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו ונוח בחמשה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה: יט על כן היהודים (הפרושים) הפרושים הישבים בערי הפרוזות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו: כ וכתב מרדכי את הדברים האלה וישלח ספרים

דצריך להקל עליהם, א"כ באופן דאין סברא להקל כיון שעיי"ז אפשר שיאכלו חמץ בפסח, על כה"ג לא קאי כלל האי ריבוי ונשאר רק עיקר הזמן די"ד וט"ו וצ"ע. ומשלוח מנות איש לרעהו. הנה דעת המהרלב"ח (מובא במג"א סימן תרפ"ח ס"ק ח') דכשחל פורים בשבת אוכלים סעודת פורים ושולחים משלוח מנות בשבת עיי"ש. והנה בגמ' (מגילה ד, א) אמרינן דלא קוראים המגילה בשבת גזירה שמא יעבירו, ואיך יתקנו משלוח מנות בשבת ולא יחששו לשמא יעבירו?

וי"ל דבמגילה חוששים שילך אצל בקי ללמוד, אבל במשלוח מנות אין מה ללמוד ואין לחוש שילך אצל בקי, ומעצם המשלוח מנות י"ל שאין לחוש שיוציאו, דכיון שהמצוה היא לשלוח לאחרים יזכרו להזהר, משא"כ בקריאת מגילה ונטילת לולב גזרו, כיון דאין עצם המצוה בדרך הוצאה משו"ה חיישינן שמא ישכח ויוציא.

אָל כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינַת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ הַקְּרוֹבִים וְהַרְחֻקִּים: כֹּא לָקִים עֲלֵיהֶם לְהִיּוֹת עֹשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֶדֶר וְאֶת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: כִּי בַיָּמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאֹיְבֵיהֶם וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּד לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה וּמִשְׁלוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֲבִיּוֹנִים: כִּי וְקָבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֶת אֲשֶׁר כָּתַב מֶרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם: כִּי פִי הָמָן בֶּן הַמֶּדְתָּא הָאֲנָגִי צָרַר כָּל הַיְּהוּדִים חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים לְאַבְדֵם וְהָפִיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לְהָמֵם וּלְאַבְדֵם: כִּי וּבִבְאֵה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֲשַׁבְתּוֹ הִרְעָה אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים עַל רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו עַל הָעֵץ: כִּי עַל בֶּן קְרָאוֹ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוֹרִים עַל שֵׁם הַפּוֹר עַל פֶּן עַל כָּל דְּבָרֵי הָאֲגֵרָה הַזֹּאת וּמָה רָאוֹ עַל כִּכָּה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: כִּי קִיְּמוּ (וּקְבַל) וְקָבְלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרַעַם וְעַל כָּל הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לְהִיּוֹת עֹשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּכַתְּבָם וּבְזִמְנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: כִּי וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיָּמֵי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִזֶּרַעַם: כִּי וְתַכְתֵּב אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה בַּת אֲבִיחַיִל וּמֶרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי אֶת כָּל תַּקְּףָה לָקִים אֶת אֲגֵרַת הַפּוֹרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית: ל וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֶל שְׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְלָכוֹת אַחֲשׁוּרוֹשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֻּת: לֹא לָקִים אֶת יָמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כְּאֲשֶׁר קִים עֲלֵיהֶם מֶרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וּכְאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זֶרַעַם דְּבָרֵי הַצְּמוּת וְזַעֲקָתָם:

ועוד י"ל כיון דרגילים לשלוח מנות ע"י אחרים, והאחר אינו בהול לצאת יד"ח המצוה לא חיישינן שמא יעבירנו.

קִיְּמוּ וְקָבְלוּ הַיְּהוּדִים. וצ"ב האם באמת כל אחד ואחד קיבל על עצמו בפועל את עול המצות, וכי אמרו אנו מקבלים, ולא הוזכר שעשו אסיפה וקבלו כולם את המצות, ואולי שכאן נאמר ברוה"ק שכל אחד מישראל קיבל על עצמו. ולפי"ז הוה מצי (במגילה ז' ע"א) להוכיח מזה שאסתר ברוה"ק נאמרה נועי"ש שהוכיחו רק מהא דקיימו למעלה מה שקבלו למטה. ועי' תוס']. (אילת השחר שבת פ"ח ע"א)

וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים. כ' המושג"ב (ס' תרפ"ה סעי' א) 'השניה היא פרשת זכור לזכור מעשה עמלק וקורין אותה בשבת שלפני פורים לסמכה למעשה שהיה מזרע עמלק וכדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשייתה וכדכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים'. והעיר רבנו לפי הידוע בשם הח"ח (הפטר זכור) שאם לא הרגו את כל העמלקים לא קיימו מצות מחית עמלק, א"כ אמאי נקרא קדמיה זכירה לעשיה, הרי בפורים לא הרגו את כל העמלקים ולא נתקיים בזה דין מחית עמלק.

לב וימאמר אסתר קים דברי הפרים האלה ונכתב בספר: **י' א** וישם המלך (אחשורש) אחשורוש מס על הארץ ואי הים: **ב** וכל מעשה תקפו וגבורתו ופרשת גדלת מרדכי אשר גדלו המלך הלוא הם פתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס: **ג** כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול היהודים ורצוי לרב אחיו ורש טוב לעמו ורבר שלום קבל ורעו:

אחר קריאת המגילה גוללה ואחר כך מברך:

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם. הרב את ריבנו. והדן את דיננו. והנוקם את נקמתנו. והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו. והנפדע לנו מצרינו. ברוך אתה ה' הנפדע לעמו ישראל מכל צריהם. האל המושיע:

בשחרית מתחילין שושנת יעקב אשר הניא עצת גוים ופך מחשבות ערומים: בקום עלינו אדם רשע. נצר ודון מורע עמלק: גאה בעשרו וברה לו בזה וגדלתו וקשה לו לקד: דמה בנפשו ללכד ונלכד. בקש להשמיד ונשמד מהרה: המן הודיע איבת אבותיו ועורר שנאת אחים לבנים: ולא זכר רחמי שאול. כי בהמלתו על אנג נולד אויב: זמם רשע להקרית צדיק. ונלכד טמא בידי טהור: חסד גבר על שגגת אב. ורשע הוסיף טמא על חטאיו: טמן בלבו מחשבות ערומו. ויתמכר לעשות רעה: ידו שלח בקדושי אל. בספו נתן להקרית זכרם: כראות מרדכי כי יצא קצף ודתי המן נתנו בשושן: לבש שק וקשר מספר וגור צום וישב על האפר: מי זה יעמד לכפר שגגה ולמחל חטאת עון אבותינו: גץ פרח מלולב. הן הדסה עמדה לעורר ישנים: סריסיה בהחילו להמן להשקותו ויון חמת תנינים: עמד בעשרו ונפל ברשעו. עשה לו עץ ונתלה עליו: פיהם פתחו כל יושבי תבל. כי פור המן נהפך לפורנו: צדיק נחלץ מיד רשע. אויב נתן תחת נפשו: קימו עליהם לעשות פורים ולשמוח בכל שנה ושנה: ראית את תפלת מרדכי ואסתה המן ובניו על העץ תלית:

שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי: תשועתם היית לנצח. ותקנתם בכל דור ודור: להודיע שכל קנין לא יבשן. ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך: ארור המן אשר בקש לאבדי. ברוך מרדכי היהודי. ארורה ורש אשת מפחידו. ברוכה אסתר בעדי. ארורים כל הרשעים. ברוכים כל הצדיקים. וגם חרבונה זכור לשזוב ואחר כך אומרים ואתה קדוש וכו'. קדיש שלם בלא תתקבל עלינו. קדיש.

וגם חרבונה זכור לשזוב. אמר רבנו שמצינו תמיד שאומרים על אליהו הנביא זכור לטוב, ולא אומרים זכרנו לברכה, והטעם כי לשון ברכה שייך במי שמתרבה – שיהיו לו עוד זכויות וכו' אבל במלאך הא נאמר עליו בזכריה (ג, ז) ונתתי לו מהלכים בין העומדים האלה, א"כ מלאך אין לו התרבות רק נשאר תמיד על מכונו ומקומו, ואליהו המלאך אין אומרים עליו זכרנו לברכה, רק זכור לטוב. וזה גם הביאור בפיוט שאומרים וגם חרבונה זכור לטוב, דכיון דמבואר [בירושלמי ובמדרש אסתר רבה] דחרבונה זה אליהו ממילא הוא זכור לטוב, ולא אומרים עליו לברכה. (שיח הפורים עמ' קס"ג)

ביאורים בתפילת על הנסים

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה כשעמד עליהם המן הרשע ביקש להשמיד וכו' יל"ע אם כשעמד עליהם קאי על מרדכי ואסתר, או על כל ישראל? ומהמשך הנוסח משמע שזה קאי על הביקש להשמיד וכו', אך א"כ הי' צ"ל עמד לאחר תיבת ביקש וכו' אמנם אם זה קאי על מרדכי ואסתר א"ש כיון דביקש להשמיד זה דבר נוסף, ובאמת במגילת אסתר (ג) כתוב ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו וגו' ויבקש המן להשמיד וגו' ולפי"ז י"ל דבתחילה רצה להרוג את מרדכי לבדו, ועל זה קאי כשעמד עליהם על מרדכי, ואז ביקש להשמיד וכו' את כולם.

הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו

צ"ב מה הם ב' הדברים? וברוקח על תפילת על הנסים כתב הפרת את עצתו שיעץ עם אחשוורוש, וקלקלת את מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים, ולכאורה הי' אפשר לומר הפרת וקלקלת את מחשבתו, ובאמת הלשון וקלקלת לכאורה משמע שלא נתבטל לגמרי אלא שנתקלקל.

ותלו אותו ואת בניו על העץ

הנה אע"פ שכולם נתלו על העץ, אמנם הי' חילוק דאיתו המיתו ע"י התליה, אבל את בניו המיתו ואח"כ תלו כמבואר בתוס' חגיגה י"א א', אמנם עי' מהרש"א מגילה ט"ז ב' מש"כ בזה.

הליכות והנהגות

חצי דולר – זכר למחצית השקל

מספר רבנו שליט"א, שזוכר מימי צעירותו בעיר בריסק, שהיה מרן הגרי"ז זצוק"ל משתדל שיהי' לו ג' מטבעות של חצי דולר, שהיה עשוי מכסף, כדי ליתנם זכר למחצית השקל. והיה שוה הרבה בזמן ההוא. כאשר שווי דולר אחד היה 9 זלאטות כסף, (וכדי להבין מהו היחס לערך, תדע שזוג תפילין גסות – שהיה עושה סופר מיוחד בעיר באבוב – היו עולים 33 זלאטות!).

אמנם בזמנינו נשתנו המטבעות בארה"ב, ומטבע של כסף אינו יוצא בהוצאה, אין ענין להדר במטבע זה דוקא אלא סגי בחצי שקל של אר"י. (פרי חיים גליון קצ"ד)

מחצית השקל

הרבה שנים היה נוהג רבנו בישיבה קטנה לעמוד בתענית אסתר לפני מנחה ולאסוף את המחצית השקל, והיה מסביר לבחורים שיזכו בכסף וכו', שנה אחת ראה שעוד א' מהרמ"ם החל לאסוף, והפסיק את מנהגו.

נשאל רבנו כשרואים צלחת בביהכ"נ וכדו' ושם הרבה מטבעות ובאים לפרוט שטרות (או מטבעות של שקל) ולקחת תמורתם מטבעות מהצלחת האם יוצא אח"כ במטבעות אלו למחצית השקל, הלא לכאורה אין פה מי שהקנה לי המטבעות, וענה רבנו שמי ששם שם קודם המטבעות – זה על דעת שיעשו כן. (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א, ועי' ביאר הלכה סי' תרצ"ד)

כאשר הביאו לרבינו מטבעות של חצאי שקל, לא השתמש בהם למחצית השקל עד שדאג לתשלום לבעל המטבעות, והתעכב בשביל זה זמן מרובה. (מפי' הר"ה"ג ר"א שוב שליט"א)

הנהגות בקריאת המגילה

רבנו בשנים עברו היה שומע בדרך כלל את המגילה בהיכל ישיבת גאון יעקב, והיו שנים שהיה פושט את המגילה שלו כאגרת, (עי' שעה"צ סי' תר"צ סק"נ) ובשנים האחרונות הפסיק להקפיד בזה.

היה לרבנו מגילה מקלף, ישנה מאוד (שאינה מהודרת כ"כ) והוא עשה בו כמה תיקונים. בהמשך היה קורא במגילה מהודרת של רבי יצחק ה. שליט"א.

ונוהג לעמוד בעת זמן קריאת המגילה, למרות חולשתו אחרי הצום, ושנה אחת ביקשו (בישיבת גאון יעקב) לקצר ולא לדפוק בהמן רק הראשון והאחרון מפני חולשתו ולא עלתה בידם, ונשאר לעמוד כל זמן הקריאה.

באמירת המן הראשון והאחרון, רוקע ברגלו על הריצפה, וכמבואר במ"ב סי' תר"צ סקנ"ט.

ברוב עם

פ"א כשראה רבנו שליט"א שהגיעו רבים להתפלל בליל פורים בביתו, אמר בשלמא אני אנוס ולכן אני נאלץ להתפלל במנין פרטי בבית, ואיני יכול ללכת למקום שיש ברוב עם, אבל אתם צריכים ללכת למנין של ברוב עם, (עי' מ"ב סי' תרפ"ז סק"ז) וביקש שישארו רק מנין מצומצם. (אפיקי איל)

מנהג הגרי"ז

בשו"ע סי' תרצ ס"ב נפסק "אפילו עשרה יכולים לקרותה ביחד ויוצאים הם והשומעים מהם", ואמר רבנו שיש להקפיד שכל העשרה יקראו יחד מילה אחת כל המגילה. וסיפר שזוכר את הגרי"ז בפורים בעיר בריסק, שהיה מתפלל במנין בביתו ככל השנה, ושם קראו עבורו את המגילה, בשעת קריאת המגילה היה קורא בעצמו מתוך מגילה מקלף כל תיבה ותיבה ביחד עם הש"ץ. והיה קורא בקול כדי שישמע לאזנו, ולפעמים היה חוזר על מילה אחת כמה פעמים. והיה הקריאה נמשכת מתחילתה עד תומה זמן רב. (א"ה העדות הוא בעיר בריסק, אמנם יתכן כשהיה גר בירושלים וכשחל פורים המשולש וקורין ביום ו' יתכן שאז הגרי"ז לא קרא יחד עם הש"ץ דהרי לשיטתו אי"ז קריאה של ציבור) ונשאל האם היה קורא ממש מילה במילה, או שכיון שמגילה כשירה היתה מונחת לפניו לא דקדק עד כדי כך. והרהר מרן ואמר בזהירות (ג.ב. לאחר שכבר עברו מאז כשמונים שנה): "מסתמא... היה קורא ממש מילה במילה".

קריאת הפסוקים

אף לאחר שקורא רבינו בעצמו עם הציבור את הפסוק האחרון במגילה - כי מרדכי וגו', מקפיד לחזור לשמוע בדקדוק את הפסוק מהבעל קורא, ואף תיבה אחת שלא שמע בבירור, ביקש לחזור.

כשקראו לפניו ביחיד את המגילה, לאחר התפילה (מחששו שלא שמע הכל) אמר ג"כ את הפסוקים של איש יהודי וכו', ואח"כ חזר אותם הקורא. (פר"ח)

קריאה לנשים

בשנים עברו היה רבנו אחרי מעריב קורא את המגילה להרבנית ע"ה בביתו והיו מגיעות גם השכנות לשמוע, ורבנו לא היה מברך, אלא כל הנשים בירכו בעצמם. (והיה יושב לפניו אל הקיר בצד והם ישבו לצד השולחן). (מפי בנו הגר"ש שליט"א)

ליל פורים

כידוע שרבנו שליט"א עשה מהפיכה גדולה בענין זה בצורת ימי הפורים אצל בחורי ישיבות, שכן הנהיג וביטל מנהג ה"פורים רב" בכמה ישיבות. וקבע סדרי לימוד בליל פורים בישיבת אורחות תורה בשנת תשנ"ט, ומה נהדר מראה כהן איך שמרן רבנו שליט"א מגיע מידי שנה בשנה בליל פורים בחצות ונותן שיחה לבני הישיבה. ומשם למדו וכך עשו בעוד הרבה ישיבות קדשות, והחזירו את השמחה האמתית בקבלת תורה מאהבה. (וראה שיחות שנאמרו בליל פורים להלן).

וכבר לפני כארבעים שנה, פנה רבנו שליט"א לאחד הבחורים בישב"ק ואמר לו שבליל פורים חסר תורה בעולם, ולבר קשה לו ללמוד, א"כ אם יכול יבוא ללמוד איתו, וכך למדו כמה שעות בליל פורים כדי לקיים את העולם.

סדר היום

במשך היום של פורים שוהה בבית ולמד כרגיל בעיון רב, וקבע זמן לאמירת פרקי תהלים ביום, וקיבל קצת אנשים.

בני הישיבה היו מגיעים כחצי שעה לפני מנחה והיה מחלק קצת יין לכל אחד, ולא מאריך איתם יותר מדאי, והיה אומר להם קצת דברי מוסר שכל אחד יקבל על עצמו דבר, להתחזק וכדו', קיימו וקיבלו וכו'. (הנ"ל)

ורגיל היה לחזור מידי שנה על המעשה שסיפר החזון איש על הב"ח, שהב"ח הבטיח לחתנו הט"ז בתנאים ליתן לו תבשיל בשר בכל יום, ואולם במשך השנים נתרשש הב"ח וסיפק לו ריאות במקום בשר, למרבה הפלא הזמין הט"ז את חותנו לדין תורה ואמנם בית הדין פסק כי גם הריאות נחשב לבשר, כששאלו את הט"ז מה ראה על ככה להזמין את חותנו על דבר שכזה לדין תורה, השיב ביום בו אכלתי לראשונה את תבשיל הריאה הופרע לימודי בעיון לדקה קלה, מיד התעורר בשמים קטרוג גדול על משפחת הב"ח, לפיכך הזמנתי אותו לדין תורה כדי שבית דין יפסקו שריאות אף הן בשר ונמצא כי אין מקום לקיטרוג. ואמר החזון איש הרי לנו עד כמה מחשיבים דקה אחת של לימוד בעיון.

פ"א נכנס אצלו בחור ירושלמי עם תחפושת מפחידה ועשה תנועות מאיימות בריקודים משונים, ואח"כ ביקש ברכה ממנו, ואמר לו רבנו שיזכה לשמור על כבוד תלמידי חכמים. (הרה"ג ר"ס פרלומטר שליט"א)

כמו"כ היה מספר את הסיפור עם החפץ חיים שנסע לוורשא, ובכל צומת דרכים שהיה שם צלם של ע"ז מתוך שינה היה מזדקף הח"ח כדי שלא יראה כמשתחווה לע"ז. (הובא בגליון כי תבא תשנ"ד)

כהן אסור בשתיה

סיפר הגאון רבי יהושע כץ שליט"א שלמד אצל רבנו בכפר סבא, שנה אחת התארגנו כל הבחורים בישיבה וקנו עוגה אצל אחת התושבות בכפר סבא, והביאו את זה לרבנו כמשלוח מנות בפורים. והוא לקח את העוגה וחילק לכל אחד ואחד פרוסה ומזג לו כוסית יין ונתן לכולם, וכשהגיע התור שלו לקבל אמר לו רבנו בדרך צחות 'לך אני יתן רק עוגה ולא יין כי אתה כהן, ולכהן אסור לשתות יין, שמהרה יבנה המקדש ואז תאסר בעבודה'. (לשנה אחרת למד הנ"ל בפוניבו' והלך לחזון איש בפורים, ודרכו של החזון איש היתה לחלק כוסית יין לנוכחים ואמר לחיים ובירך, ובדיוק שהגיע תורו נגמר היין, ואמר לו החזון איש זה לא חשוב הלחיים העיקר הברכה, והחזון איש לא ידע שהוא כהן). (מפי נכדו שליט"א)

אני החבר שלך

שנה אחת הגיעו לבית רבנו בני הישיבה הקדושה, והיה לפניו עוגה, ואמר להם שכ"א יזכה בפרוסת עוגה ויתן לחבירו (עם כוסית יין) לקיום משלוח מנות. ואח"כ עבר לפניו בחור (שהיה לו ירידה מסויימת בלימוד בזמן חורף ההוא) ואמר לו רבנו שליט"א אתה תיתן לי! את המשלוח מנות כי אני החבר שלך, והדברים עשו רושם נורא על הבחור הנ"ל, ועלה ונתעלה לאחד מגדולי הת"ח שבדור. (מפי ג"א שליט"א)

ברכה מיוחדת לפורים

סיפר אחד שהי' תלמיד למרן ראש הישיבה שליט"א לפני למעלה מארבעים שנה (כפיה"נ פורים תשל"ג) כאשר נכנסו תלמידי השיעור בישיב"ק לרבנו שליט"א לשמחת פורים, ועברו אצל רבנו והאציל מברכתו לכל א' מהתלמידים ברכה אישית.

כאשר עמדו לצאת לאחר ה"שמחה" בפורים, נתחכם א' התלמידים ופנה אל רבנו שליט"א וביקש "ברכה שניה" על אתר השיבו רבינו בבית שחוק ונעימות - הלא "ברכה שניה" היא יוצר האדם... ווער א מעששט" (היה בהנהגתן ראוי להיות "בן אדם") ולא יסף ודפח"ח.

כח הנפילה

בדרך כלל רבנו היה שותק בעת שהגיעו הבחורים. באחד השנים הגיעו לרבנו בפורים קבוצת בחורים והיה שם תלמיד שהיום הוא משגיח באחד הישיבות קטנות, והוא בכה בכיות נוראות שהוא מנסה ללמוד ונופל, מנסה עבודת ד', כל הזמן הוא מלא נפילות, בכה, בכה... והוא הצליח להוציא את הראש ישיבה מהשקט שלו.

הוא אומר לו זה הדרך! אתה חושב שהנפילה זה נפילה? לא! זה הדרך לבניין! נפילתי - וקמתי. שבע יפול צדיק וקם. הדרך לעליה זה לא 'לא נפילתי' - לא קמתי. זה הדרך לעליה.

צריכים לדעת כל החיים מלאים התמודדויות ובלי התמודדויות לא מגיעים לכלום רק צריכים ליפול ולדעת שהנפילה זה אחד הדרכים לבניין, זה דרך העלייה. (שיעורי הגרמ"ב

זילברברג שליט"א)

חשיבות השיעור בפורים (פורים תשנ"ט):

שיעור החומש של רבנו, שבדר"כ מתנהל בשעות הצהריים, הועבר ליום הפורים לשעה 10 בבוקר, ונמשך עד זמן המנחה. בסוף השיעור באתי לרבנו לומר לו יישר כוח על השיעור, וענה לי: מה שייך בזה יישר-כוח, הרי זה פשיטא שכך צריך לנהל את יום הפורים, ולא להעביר את הזמן בדברים שטותיים וסיפורי מעשיות, ולכן על זה לא מגיע יישר כוח, כי באמת כך נהוג וכך ראוי לעשות.

יש לציין שבמהלך השיעור היו כמה ניסיונות להיכנס לשיעור ולהפריע מסיבות שונות, ורבנו התעלם מכל הלחצים, דכמאן דליתי דמי. ולא הועיל שאמרו לו שבחוק מחכים בחורים משיבת גאון יעקב, ואח"כ גם הגיעו בחורים משיבת אורחות תורה, וכל זה לא היה שווה לו בשביל לבטל או לקצר את השיעור. (רשימות הרה"ג ר' ישראל ארנן שליט"א)

משלוח מנות

רבנו לא היה מרבה במשלוח מנות, ואפילו עבור עצמו, שנים רבות היה שולח את הרבנית לתת, לרבי מיכל יהודה, רבי שרגא גרוסברד, רבי נפתלי נבנצל, והשכנים, הרבנית היתה אופה עוגות לבד ושולחת ומצרפת עוד משהו. (מפי בנו הגר"ש שליט"א)

רבנו אינו מקפיד לשלוח משלוח מנות ע"י שליח, מחמת שהחזו"א אמר שאין בזה ענין, (וראה להלן).

וסיפר אחד מהקבועים שהיה נותן משלוח מנות, פ"א אחרי שנתתי לו את המשלוח מנות, כהרגלו אחז רבנו את השקית בידו, הגביה מעט והביט בה ואמר לשליח זכיתי בזה ועכשיו אני עושה אותך שליח לתת לי משלוח מנות, והשליח החזיר לו השקית. והוסיף רבנו ואמר לשם מצוות משלוח מנות. צריך לכוון לשם מצוה, מצוות צריכות כוונה. (א"ה ע' מ"ב תרצ"ה סס"ק ד').

בשנים האחרונות (החל משנת תנש"א), בגלל שהגיעו המון אנשים והיו נותנים לו משלוחי מנות, היה חס על זמנו ועל הטירחה של הרבנית להחזיר לכל אחד וכו' אז היה מגביה המשלוח וקונה, ומיד אומר הנה אני משיב לך בחזרה...

נתינת מעות למלמדים

נשאל על המנהג לתת כסף בפורים למלמדים של הבנים, וסיפרו שאחד אמר שפעם היו המלמדים עניים וההורים פעמים שהיו גבירים גדולים, והיום הרבה פעמים הוא להיפך, שלמלמדים יש משכורת יפה וההורים אברכים דחוקים. וחיך רבנו לשמע הדברים ואמר: אעפ"כ בדר"כ גם היום המלמדים אינם עשירים גדולים, בפרט שעל פי רוב יש להם משפחות גדולות ויוקר המחיה היום הוא קשה מאד.

עוד נשאל שהמלמד של א' מילדי יושב כעת שבעה ל"ע ואמר מישהו בשם הרב ואזנר (שליט"א) (וצ"ל) שמתיר לשלוח מנות למלמד בימי אבלו משום שאצלו זה כמו משכורת. ואמר רבנו מסתמא הוא יותר ישמח אם תתן לו כסף מאשר דברים אחרים. ושאלתי האמנם מותר לשלוח כרגיל? ואמר רבנו כסף בוודאי שאין שום שאלה. (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

משלוח מנות למי שאינו שומ"ת

סיפר הר"ר א. שליט"א: היה זה לפני כעשרים שנה, היינו זוג צעיר ולפני פורים עמדנו בפני בעיה קשה, סבינו וסבתינו החילונים ציפו מאד לקבל מאיתנו משלוח מנות, אך אנו הסתפקנו, האם מותר לנו לתת להם דהרי הם לא יברכו ע"ז.

הלכתי לבית מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א והצגתי בפניו את צדדי השאלה: סבי גר ברמת גן, הוא מצפה לקבל משלוח מנות ממני, אבל אני יודע שהוא לא יברך, מה עלי לעשות?

בתחילה אמר רבנו שליט"א: 'תביא להם בגדים וכדו' מתנה יפה, למה צריך דווקא אוכל, את המצוה תקיים במישהו אחר...'. אולם לפתע השתתק, ראיתי את עיניו הק' נדלקות ואז

אמר: כן, כן, תביא להם משלוח מנות גדול, הרבה אוכל, תביא הרבה. פירט: 'תביא להם סוכריות, עוגות, שוקולדים... מי יודע איזה אוכל כשר יש לו ברמת גן, כך לפחות הוא יאכל כשר!' (נר לשולחן לשבת שמיני תשע"ד)

עין הרע

פ"א הצטבר מהמשלוח מנות הרבה בקבוקים, וביקש רבנו מנכדו שיוריד את הבקבוקים משם דאולי יש חשש לרואים את זה כדין רואה תבואה בקומתה המבואר בגמ' ב"מ קן, א אסור לאדם לעמוד על שדה חברו בשעה שעומדת בקמתה שמא ישלט בה עין הרע. (מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א)

חיפוש אחרי אביון

כששלחו לו גבירים מחו"ל צדקות שיחלק למתנות לאביונים (ומחלק את זה לפי השעות שהם גרים, שהיינו שזה זמן שכבר אצלם פורים), אמר להם, שיש לו מזה מתח, כי אפי' לו עצמו יש לחץ למצוא אביון הגון שאפשר לצאת את המצוה כתיקונה. (מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א)

ובט"ו השנים האחרונות נוהג רבנו ליתן מתנות לאביונים לקופת העיר, ולפעמים מפקיד בידם עוד קודם יום הפורים.

שאלה אחת פחות

מעשה היה בגבאי קופת העיר הרב ש', שביום הפורים בהשכמה הביא לרבנו שליט"א חמשת אלפי דולר במיוחד בכדי להעביר לאברך שמתבייש לקחת כסף, ולא ייקח רק אם רבנו שליט"א ישלח לו אישית. לאחר כמה שעות הודיעו למי שהביא את הכסף, כי רבנו שליט"א שרוי בצער רב כי הכסף נעלם, וכי כבר זמן רב שמחפש את הכסף בביתו (בעיצומו של יום הפורים), וכנראה נגנב. ביום שושן פורים קרא רבינו לאותו גבאי. ואמר לו: "מעיקר הדין כיון שלא היה עלי דין שומר, אלא שליח להעביר את הכסף איני חייב בגניבתו, וכך היא ההלכה. אבל הרי אני עוד מעט אבוא לעולם האמת וישאלו אותי (לענין דין שמים), עד כמה הייתי אחראי, ושמא תהיה עלי שם איזו תביעה, לכן אשלם את כל הכסף". והמשיך רבנו שליט"א לומר: "בינתיים, ביום הפורים עצמו כבר נתתי לאותו אברך מכספי כמה מאות דולר שהיה לי, והיום הגשתי בקשת הלוואה להרב נויבירט שיש לו קופת גמ"ח (כי לא היה באמתחתו כסף פרטי בסך כזה של חמשת אלפים דולר), ובימים הקרובים אקבל את הגמ"ח להשיב בתשלומים, ואשלח את כל הכסף לאותו עניי". וסיים: "דע לך, כי כדאי לשלם גם מאה חמישים אלף דולר ויותר, כדי לחסוך שאלה אחת פחות בההוא עלמא! (מאחורי הפרגוד בשם בעל המעשה)

הצ'ק שהחולף

פ"א שלח גביר א' צ'ק של כמה אלפי דולר לרבנו שיחלק לעניים בפורים, ובטעות שכח הגביר לחתום על הצ'ק, וכשרבנו קיבל את זה זה כבר היה סמוך לפורים, ולכן רבנו הלוח לגביר את הכסף ונתן לעניים בפורים, ואחרי פורים שלחו את הצ'ק חזרה לארצות

הברית והחתימו את הגביר, וכשבא הצ'ק חזרה לרבנו שליט"א אמר שיתנו גם את זה לצדקה ולא יחזירו לו, בגלל שבשעה שהלוה את הכסף, היה לו צד רחוק שאולי הגביר לא יחזיר את הצ'ק והוא נותן ע"ד צדקה, וממילא הוא כבר חושש לנדרי צדקה ועדיף שיתנו גם את הצ'ק הזה לצדקה. (מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א)

לא אכתוב שקר

באחד השנים שבועיים לפני פורים, נכנסו גבאי 'קופת העיר' לביתם של גדולי ישראל לקבל מידם מתנות לאביונים, גדולי התורה נתנו את הכסף, כהפקדה עד יום י"ד, ולתועלת הרבים גם העלו בכתב ידם כי הכסף מופקד ביד גבאי הקופה עד יום י"ד, וימסר על ידם בקפידה ביום י"ד לעניים. באותה שנה, פורים היה עתיד להיות ביום ו', הזמן קצר, ולכן הקפידו להקדים ולהפקיד כי להקל על המלאכה ביום פורים עצמו.

הגבאים נכנסו גם לביתו של הגרא"ל, שהוציא מיד מכיסו שטר של מאה דולר ונתן, וביקשו, שיכתוב את הנוסח שכתבו חכמי התורה האחרים, וכדי להודיע ברבים שגדולי ישראל כבר תרמו – ואנו אחריהם כמותם. 'אני לא אכתוב שקר' הגיב בהחלטיות.

הגבאים השתוממו וגם נבהלו. לאיזה שקר כונת מרן? וכי מצא דופי כל שהוא בהסדר ההלכתי שהוסכם על כולם? הם המתינו בחדר. רבנו שב ואמר 'מה אני יכול לעשות. אינני כותב שקר'. הרב יצחק לוונשטיין זצ"ל שעמד לצידו של רבנו שאל ביראת כבוד: הם לא מבינים את העניין, מדוע יש כאן שקר? הגרא"ל לא השיב. הם עזבו את החדר אפופי תימהון, טרודים במחשבותיהם.

חלפו יומיים, לקראת פורים, והרב מנחם שפרינצלס נקרא לחדרו של רבנו. כאשר נכנס, רבנו הוציא מכיסו מאה שקלים, באומרו: קחו מאה שקל למתנות לאביונים. ועתה אכתוב כי אני מפקיד את הכסף בידכם וכו'. והסביר: לפני יומיים, לא היתה לי פרוטה משלי, הדולרים שנתתי לא היו שלי אלא כספי צדקה. ואם כן איך אכתוב שאני מפקיד וכו'. (ואפילו שמטרת הכתיבה עיקרה לתועלת הרבים, שידעו להזדרז ולהתחיל להפקיד ביד הקופה, לא אכתוב שקר). והיום, שכבר הגיע לידי מעט כסף פרטי, הנה אפקיד מאה שקלים, ועתה ודאי שאכתוב, ורוצה לכתוב – 'הריני מפקיד' וכו'. לתועלת הרבים. (מאחורי הפרגוד עמ' 242)

האסיפה לת"ת

בישיבת גאון יעקב שאוספים הבחורים בפורים ולפניה לשיבה, שאל בחור א' את רבנו שהוא רוצה ללמוד בזמן הזה ולא ללכת לאסוף, שאל אותו רבנו האם הוא בדרך כלל לומד בלי הפסק לעינים מזדמנים, ואמר שלא, א"כ אמר לו רבנו שצריך לאסוף עם כולם.

ובישיבת ארחות תורה תיקן רבנו שלא לאסוף בליל פורים, ורק הרשה שיאספו ביום פורים עצמו.

שתיית יין

נשאל רבינו אם כל כך מגונה שתיית דברים המשכרים, למי כתב השו"ע "חייב איניש לבסומי". השיב רבינו - למי שידוע שגם כששתה ימשיך להתנהג "אין הארדנונג" - היינו כראוי.

וכמה פעמים סיפר רבינו כי ידיד נעוריו רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל היה משתכר בפורים, והיה מדבר דברים נשגבים וגבוהים מאד בעניני יחוד ה', ועל כגון אלו דברו חז"ל. והעיד על עצמו שמימיו לא נשתכר... וכשנשאל רבינו על השיכור שהדליק עלקטרי בשבת רח"ל, התבטא בפשיטות "בודאי המעשה לא היה עם בן תורה..."

ומנהג רבנו לשתות יין בתוך הסעודה ואח"כ ללכת לישון ולקיים בזה דברי הרמ"א סי' תרצ"ה סעי' ב' "וי"א דא"צ להשתכר כל כך, אלא ששתה יותר מלימודו (כל בו) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי".

ואמר רבנו ע"ד דרוש בדברי הגמ' חייב "איניש" לביסומי עד דלא ידע. ונראה דקודם אדם צריך להיות 'איניש' ורק אח"כ יכול להשתכר. דיש ב' צורות של כניסה לשכרות יש ע"פ האמת, ויש ע"פ השקר. ואם יכנס לשכרות ע"פ האמת יעלה מהשכרות למעלות גדולות... (ס' אפיקי א"ל)

לאחד ממקורביו ששאל אותו שהרי מפורסם שרבי ישראל סלנטר היה משתכר בפורים אמר שלא ייתכן אלא מה שתלמידיו כתבו שהשתכר היתה הכוונה שאכן שתה הרבה אך לא השפיע עליו בכלל, והראיה לכך היא שהתפקח בשניה אחת ברגע שהסתיים פורים וזו הוכחה של היה שיכור ממש כי בחז"ל (עירובין סד, ב) כתוב ששיכור לא מתפקח בבת אחת.

שושן פורים בבני ברק

רבנו מקפיד על שושן פורים בבני ברק כדעת החזו"א שומע מגילה ושאר מצוות היום. אבל על הרבנית לא הקפיד שתשמע גם בט"ו. (וכמדומה שאינו חושש מעשית מלאכה בשושן פורים כמו בפורים עצמו).

לאחר התפילה ניגש רבנו לרבי נחום גליק (הבעל קורא שהתכוון לקרוא המגילה בט"ו כמנהג החזו"א) וביקש שלא יחזור פעמיים שני הפסוקים המסופקים כנהוג, אלא יחזור רק התיבות. לאחר הקריאה העיר ר"נ גליק תראו מה זה נקרא טירחא דציבורא. לחסוך שני פסוקים ועוד במהירות שאני קורא (א"ה כמדומה שהקריאה בט"ו אורכת כעשרים וארבע דקות).

ושאלנו מה באמת אחז החזו"א זצ"ל (והערתי שבסמוך ונראה לעיירות המסופקות מביא הבה"ל (סי' תרפ"ח) שאין קורין בט"ו ואמר רבנו גם על זה החזו"א חולק) ואמר רבנו שאחז החזו"א שזה לא מדין סמוך ונראה אלא שכאן זה ממש יפו (ולגבי יפו עצמה יש ספק) כיון שהישוב גדל ונקרא עתה ישוב אחה. (א"ה ראה הליכות שלמה עמוד שני) והוסיף רבנו שהחזו"א בעצמו תמיד היה קורא בט"ו במנין מצומצם בביתו, (דהיינו בצנעא ולא כ"כ בפרהסיא, ויתכן שהטעם שגם אצלו הדין לא היה כ"כ ברור) אבל בשנה האחרונה לחייו קרא בביהכ"נ, ומזה הבינו שהכריע זצ"ל שכך צריך לנהוג. אח"כ הוסיף רבנו בחיוך - ביפו עצמה לא קורין, וכאן כן... (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

יום א' פורים המשולש בערי הפרוים

(ט"ז אדר תשנ"ד) - התפללתי מנחה גדולה בביהכ"נ "דברי שיר" והתפלל שם גם רבנו. החזן ועוד כמחצית מהמתפללים אמרו תחנון ורבנו נשאר מעומד ולא אמר דבר (וכן עשו עוד רבים מהמתפללים). (א"ה איברא אין כאן כ"כ ראייה לדעת רבנו, דשמה היה לרבנו סנדקאות בבוקר). (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

הלכות פורים

לקרא זכר זכר

הנה יש שקורין מתחלה תמחה את זכר עמלק בצירי, ומסיימים כל הפסוק, ואח"כ חוזרין וקורין את כל הפסוק כולו שנית ואומרים זכר עמלק בסגול, ויש שקורין מתחלה תמחה את זכר עמלק בצירי, ומיד חוזרין וקורין תמחה את זכר עמלק בסגול, ואין מסיימים בקריאה ראשונה את כל הפסוק. ושמעתי בשם הגר"ל שטיינמן שליט"א דיותר נכון שלא לסיים הפסוק, שהרי מסתבר דהנידון אם לקרוא זכר בצירי או בסגול כל זה אינו אלא לענין לכתחילה, אבל בדיעבד בכל ענין שקרא יצא, וא"כ אם יקרא מתחלה בצירי ויסיים הפסוק, הרי כיון שזהו הפסוק האחרון, וכבר סיים הקריאה, א"כ כבר יצא ידי חובתו בקריאה זו, ואחר שיצא מה תועלת יש במה שיחזור ויקרא שנית, אבל אם לא יסיים הפסוק ויחזור ויקרא שנית שפיר יש תועלת בחזירתו, דכיון שעדיין לא סיים המצוה ולא יצא ידי חובתו שפיר יכול לתקן הקריאה על צד היותר טוב, דכל זמן שלא גמר את כל המצוה אף שכבר קרא תיבות אלו יכול לשנות ולתקן שיהא הקריאה יותר בהידור, אבל אם כבר יצא ידי חובתו לא שייך לקיימה פעם אחרת בתוספת הידור. (שלמי תודה פורים עמ' נ"ו ועי"ש עוד בזה)

ונשאל רבנו דלכאורה יש לחלק בין הידור גרידא, דבהא יש לדון אם יכול לחזור אחר שקיים עיקר הדין, אבל הכא שזה ספק בעיקר דין הקריאה א"כ הוי ספק בקיום המצוה לכתחילה, ובזה אין נידון שיועיל להשלים גם אחרי שכבר יצא ידי המצוה, ככל ספק.

והשיב רבנו דלא נחשב ספק בעיקר מעשה המצוה, כיון שאין ספק שיוצא בקריאה בכל גוני שיקרא, וכל הנידון אינו אלא לדיוק הקריאה.

עוד נשאל דהא גבי קריאת המגילה כתב הרמ"א (ס' תר"צ ס"ז) הגה: יש שכתבו שנוהגין לומר ד' פסוקים של גאולה בקול רם, דהיינו: איש יהודי וגו', ומרדכי יצא וגו', ליהודים היתה אורה וגו', כי מרדכי היהודי וגו'; וכן נוהגין במדינות אלו (הנהגות מיימוני פ"ח וכל בו ואבודרהם) והחזן חוזר וקורא אותן. וכתב המשנ"ב שם "כדי שיהיה כולה מתוך הכתב" והרי התם נמי יוצא בדיעבד בקריאה במיעוטה עד חצי בעל פה, אלא שלכתחילה צריך שיהא כולה מתוך הכתב, וא"כ תיקשי נמי מאי מהני חזרת החזן הרי כבר יצאו יד"ח חובה, בקריאה בעל פה. (א"ה ובהליכות שלמה מועדים ח"א עמוד ש"ל כתב שנכון לכוון שלא לצאת יד"ח בקריאתו)

והשיב, דהנה באמת בפסוקים האמצעים לא קשה שהרי כל זמן שלא גמר את קריאת המגילה לא סיים את מעשה המצוה, דכל הקריאה מתוך הכתב הוי מצוה אחת של קריאת המגילה. ובאמצע קיומה ודאי שאפשר להוסיף בקיום כמבואר בבית הלוי (ד"ב קמ"ו) אכן מה שיש להקשות על זה זה על קריאת פסוק האחרון 'כי מרדכי היהודי וגו' שמיד שיקראו הציבור כבר גמרו את קריאת המגילה ויצאו ידי חובה וא"כ מה מהני חזרת החזן, ואולי י"ל דבפסוק ראשון ובפסוק אחרון מעכב קריאתה מתוך הכתב, ולכן יוצא בזה יד"ח. (ודומה לדין כתיבת המגילה שמעכב כמבואר ברמ"א סי' תר"צ ס"ג וע"ש בביאור הלכה) (הרה"ג ר' י"ש ו' שליט"א עומקא דפרשה צו תשנ"ד)

והמנהג בבית מדרשו של רבנו שליט"א לקרוא תמחה את זכר, תמחה את זכר, ולא את כל הפסוק, ובאחד השנים פנה הגה"צ רבי זאב אידלמן זצ"ל לבעל קורא הרה"ג ר' נחום גליק שליט"א וביקש ממנו שיחזור על כל הפסוק פעמים, וכך עשה, ואחרי פורים רבנו שליט"א שאל אותו מדוע ככה עשית, והשיב שזוהי בקשת הרז"א, ואז מרן שליט"א פנה להגר"ז ושאל אותו למה כך ביקש, וענה שזה ספק אם תפוס לשון ראשון או אחרון, ומרן שליט"א דחה אותו ואמר לו הרי ר' שמחה זעליג זצ"ל בבריסק היה קורא זכר זכר ולא היה חוזר את כל הפסוק, ולא התיבות הקודמות, (וגם יש לו בזה טעם וכדלעיל. וכן סיפר רבנו כשרבי שמחה זעליג זצ"ל היה קורא את המגילה היה קורא להרוג ולהרוג, בפניהם ולפניהם, כשחזר רק על מילה אחת).

ולשנה הבאה שאל ר"נ את מרן שליט"א מה לעשות, ומרן ענה שאם יקרא רק זכר זכר ר' זאב לא יהי מרוצה - אזי שאקרא כרצונו.

עד שנת תשנ"ד, שר"נ הציע להגר"ז שבקריאת התורה אקרא זכר זכר, ואחרי המוסף נוציא ס"ת ונקרא פעמיים את הפסוק, ור"ז הסכים לדבר, אמרתי זאת למרן שליט"א, ושאלני האם ר' זאב יהי מרוצה מכך, ועניתי שכך סיכמתי אתו, רק אז מרן שליט"א אישר לי לקרוא זכר זכר בלבד, ומאז כך קראתי, ואחר התפילה כשרז"א זצ"ל הי', הוציאו ס"ת וקראתי פעמיים את הפסוק, וכשהוא חדל לבוא, נפסק הדבר.

ושאל רצ"כ את רבנו האם מותר להוציא ס"ת לצורך קריאה כפי שעשו לאחר התפילה. וא' רבנו אה"נ, והסביר שליחיד מותר להוציא ס"ת ללמוד מתוכו. אבל בציבור תיקנו שלא להוציא ס"ת אלא לקראו בברכה. והקשה רצ"כ הא יש מקומות שמוציאים ס"ת לקרוא לנשים וא' רבנו אה"נ זה לא בסדר. אבל מיד הוסיף אולי אם יש שם רק ציבור של נשים לא מיקרי ציבור אלא יחיד ומותר. (אבל רצ"כ סיפר שבביכ"נ אחד היו מוציאים ס"ת לנשים ובא הדבר לפני מרן הגר"נ קרליץ שליט"א ואסר). (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

בבן מ"ו בקריאת פר' זכור

עובדא בבחור כבר חמיסר דאתא קמיה דהגראי"ל שטיינמן שליט"א ושאלו אי שרי ליה לקרות פרשת זכור לציבור גדולים, עיין רמ"א סי' רפ"ב ס"ד ומ"ב וביאורו"ל שם. והשיבו המתן לגיל שמונה עשרה. (וכונתו לכאור' לדברי המג"א סי' ל"ט סק"א דמבואר דבגיל י"ח ידעין דהביא ב"ש גם בלי בדיקה, ועי' ביאור הלכה שם) (גיליוני אפרים שבת נ, ב)

לא להוציא חלק מהמתפללים

בבית כנסת מסוים הכריזו שמי שמרעיש בהמן אין הבעל קורא מתכוין להוציאנו, ולכאור' יש לדון בזה, דהנה כתב הרמ"א (ס' תקפ"א סעי' א) שאם יש לש"ץ שונא ומכוין שלא להוציאנו גם אוהביו אינם יוצאים בתפילתו ע"ש, ולפ"ז לכאור' היות שהש"ץ אינו רוצה להוציא אלו שדופקים, גם שאר הציבור אינם יוצאים.

אולם אמר רבנו דיש לחלק דהתם מיירי בתפילת הש"ץ שהוא חיוב כללי על הציבור ובזה אמרין שאם אינו מכוין להוציא כולם ממילא בטלה תפילתו ואף אחד אינו יוצא מכיון שמפקיע חלק מהציבור, משא"כ בקריאת המגילה שבעצם הוא חיוב על כל יחיד ויחיד, ורק משום ברוב עם קוראים המגילה בציבור כדי שכל היחידים יקיימו מצותם ביחד, וא"כ גם אם הש"ץ מכוין שלא להוציא חלק מהציבור אין זה מפריע כלל לשאר הציבור מכיון שבעצם אין שום קשר בין חיוב של אחד לחבירו. (הגרי"א דינר שליט"א בקול תורה נח עמ' שיא. ארח המועדים עמ' תמ"ז ובנוסח אחר הביאו בשם רבנו שליט"א לחלק מסברא בין ש"ץ שאסור לו להתנות ובין שאר מצוות ששם מותר, עפ"י מה שהביא הב"י או"ח סימן נ"ג מהמהרי"ק שורש נ"ג שהתפילה של הקהל היא במקום התמידין שהיו באים משל ציבור, ואין ראוי שיהיה שלוחם להקריב קרבנו שלא מדעתם ורצונם. וממילא דווקא בתפילת הש"ץ שהיא כדין קרבן אמרין כן ולא במגילה)

צירוף קטנים

נשאל רבנו שליט"א דהנה במשנ"ב ס' תרפ"ח (סק"ס) לענין מגילה קודם זמנה, כתב דקטנים מצטרפין לעשרה בקריאת מגילה, הואיל ואינו אלא משום פרסומי ניסא, ואילו בס' תר"צ (ס"ח) על מה שכתב השו"ע דבי"ד וט"ו צריך לחזור אחר עשרה, כתב המ"ב שם (ס"ק ט"ג) בשם הפמ"ג דקטנים פשיטא דאין מצטרפין דלאו בני חיובא ניהו.

ותירץ, דקריאה שלא בזמנה אינו מחיוב מגילה, רק דין בפני עצמו של פרסומי ניסא, וראיה לכך דהא הקורא שלא בזמנה אם נודמן לו אח"כ מגילה בי"ד חוזר וקורא בברכה כמבואר במ"ב תרפ"ח (ס"ק ס) הרי שלא יצא בזה חובת מגילה, וממילא סגי גם קטנים כדי לפרסום הנס. שוב הראה רבנו שליט"א שכן מפורש בראבי"ה הטעם דקטנים מצטרפין קודם זמנה כיון דאין זה דין קריאה רק פרסומי ניסא בעלמא (קו' קיימו וקיבלו).

היכן חציה של מגילה?

במ"ב תר"צ סק"ט נסתפק במגילה שנמחקה חציה בדיוק, אם היא כשרה. והתפלאו על זה, כי מספר התיבות במגילה הם 3045 – שלשת אלפים וארבעים וחמש, מספר שאינו נחלק לשתיים, וא"כ אין מקום לספק, דממנ"פ או רובו כתוב או רובו מחוק? והביאו לתרץ בשם מרן הגר"ח קניבסקי שלט"א דמיירי בכתב את המגילה בשאר לשונות, ובזה משתנה מספר התיבות, ושייך שיהיה מספר זוגי המתחלק לשתיים.

אך רבינו העיר על תירוץ זה, באמרו דלענין מספר התיבות נקבע לפי המקור, שהוא לשון הקודש, והביא משל תיבת – אסור, כשהיא נאמרת בשפת האידיש אומרים – מען טאר נישט, ג' תיבות, אך בדין זה נחשב רק לתיבה אחת, וכך בכל הדברים, ממילא עדיין

הקושיא בעיצומה, האיך יתכן חציה של מגילה. (וסברא זו ס"ל לרבינו גם בנוגע למצות תלמוד תורה שמקיים בכל תיבה ותיבה, דגם כשאומר באידיש שזה יותר תיבות, אינו נחשב למצוה בפני עצמה רק כפי שזה נאמר בלשון הקודש, רק יקבל יותר שכר היות וטורח יותר במה שמדבר כמה מלים). (פר"ח)

מגילה בשבת

פורים שחל בעש"ק, ואחד שלא קרא עדיין את המגילה קיבל שבת מוקדם, האם יכול לקרוא את המגילה. והנידון בזה משני פנים, א' מי נימא דכיון שכבר עשאו שבת, לא נחשב אצלו כבר פורים, שנית היות וחז"ל ביטלו מגילה משבת, א"כ כשאצלו כבר שבת, אולי זה בכלל הגזירה שלא לקרוא בשבת.

השיב רבינו שליט"א, מה שקיבל שבת אי"ז מבטל מהיום את השם פורים, דמ"מ הוא יום י"ד או ט"ו, ושפיר יוצא ידי חובתו. ומצד האיסור לקרוא מגילה בשבת, הרי חז"ל אסרו לקרוא רק לצאת ידי חובתו, ולא בקורא בתור לימוד בכתובים. ממילא יתנה שאם אסור לקרוא עכשיו, אינו מתכוין לחובת קריאת המגילה, רק כקורא בתורה. ומצד מוקצה, להסוברים דכיון שאסרו לקרוא בשבת, ממילא המגילה היא מוקצה. יכול לבקש מאחד שלא קיבל עדיין שבת שיחזיק לו את המגילה. (פר"ח)

מגילה וקופסא

כ"א סיון תשע"ה, אחד כתב בצואתו שהוא נותן את המגילת אסתר לאחד מבניו, והתעורר שאלה האם כולל גם את קופסת הכסף של המגילה. ואמר רבינו שזה שני דברים שונים ולא כולל (אמנם מרן הגר"ק שליט"א טען שהאומדן דעת שהקופסה בטלה למגילה וממילא הוא זוכה גם בקופסא). (צדיק כתמר יפרח כ"ה)

משלוח מנות למומר

ל"ד אם אפשר לתת משלוח מנות למומר, דהא המצוה היא משלוח מנות איש לרעהו, ומרן הגר"א שליט"א אמר דמומר לתיאבון אפשר לתת לו, אמנם מומר להכעיס א"א ליתן לו. (קו' אילת אהבים עמ' יד)

כלי מצרף

נשאל רבנו האם כששולחין משלוח מנות יש להניח כל מנה בנפרד, דאפשר דאיכא בזה דינא דהכלי מצרף ולא יחשב לשני מנות. (א"ה וכמו שכתב הבן איש חי בפרשת תצוה שיש לחוש לזה, וראה בהליכות שלמה עמוד של"ו שלא נקטינן כן) והורה רבנו דאין לחוש לזה, דבמשלוח מנות הנידון כמה מנות קיבל, ולמעשה קיבל ב' מנות. (רשימות הרה"ג ר' משה חליהו שליט"א וראה מש"כ בקו' אליבא דהלכתא גליון ע"ה)

משלוח מנות ע"י שליח

המשנה ברורה סימן תרצ"ה (ס"ק י"ח) מביא דהבנין ציון מסופק אם צריך לשלוח מנות דוקא ע"י שליח משום דכתיב ומשלוח מנות עיי"ש. ואומרים בשם החזו"א זצ"ל שלא

צריך להקפיד על זה, והנה בפרשת אחרי (פרק ט"ז פסוק כ"ו) והמשלח את השעיר לעזאזל, הנה אדם זה נקרא בפסוק משלח, אע"פ שהולך בעצמו עם השעיר, ומשמע שנקרא בשם משלח, לא רק כשולחים ע"י שליח.

והעירו, שיש לחלק דמשלוח מנות כל אחד ואחד חייב לשלוח, משא"כ ההולך עם השעיר עושה את חיוב כל ישראל, והוא שליח ב"ד ומשו"ה נקרא משלח (אילת השחר אחרי מות ט"ז, כ"ח).

משלוח מנות לבחורים

בחור ישיבה שאוכל בישיבה, כיון שהאוכל הניתן לו אינו שלו לכל צרכיו אלא לאכילה, אינו יכול לקיים בו מצות משלוח מנות, וצריך לזה רשות מפורשת מהנהלת הישיבה. (רשימות הרה"ג ר' חיים אוחנה שליט"א)

משלוח מנות בזכיה מן ההפקר

יש להסתפק במי שנמצא עם חבריו לבד במדבר, ומניח משלוח מנות על גבי הסלע ומפקירם, ונטלו חבריו משם, אם יצא ידי משלוח מנות, דאף שבמציאות זכה חבריו מן ההפקר, אבל הדברים ברורים שהפקירו כדי שהוא יקח, ומרבה אחוה ורעות, ואולי יוצא בזה תקנת חכמים של משלוח מנות. (פר"ח)

מתן - בסתר, ומשלוח - בגלוי!

מתנות לאביונים אין צורך שהעני ידע מי הנותן לו, כיון שאי"ז כדי להרבות אחוה ורעות, ואדרבה ראוי ליתן בסתר, כמו כל צדקה. אך במשלוח מנות אם לא יידע המקבל מי שלח לו המתנות, לא יצא השולח ידי חובתו, דחסר בזה עיקר התקנה שהיתה להרבות אהבה ורעות. (א"ה והיינו לפי הטעם של משלוח מנות שהוא מטעם אהבה ורעות ולא לפי הטעם של משלוח מנות שהוא כחלק מהסעודה ואכמ"ל). (פר"ח)

"משלוח" מנות...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א רצה לחדש, דמצות "משלוח מנות" אף אם א"צ שליח, אבל צריך "ליתנו" לרעהו, לכן אם יאמר לחבירו בא לביתי ותיקח מה שאתה רוצה, לא יקיים בזה מצות משלוח מנות. אך רבינו נקט דמסתבר שכן יוצא בזה. (וראה לעיל מה שהבאנו מרבנו במי שנמצא עם חבריו במדבר וכו') ואמר במליצה דדין טלי גיטיך מעל גבי קרקע, פוסל רק בגט, ולא במשלוח מנות. (פר"ח)

כתב דברים מצערים

שאלה מהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, במי ששלח משלוח מנות, וכתב בתוכו פתק עם דברים המצערים את המקבל, אם יצא ידי חובת משלוח מנות. ונו"נ רבינו בזה דלכאורה מסתבר שאינו יוצא בזה, היות ועיקר התקנה היתה להרבות אהבה ורעות ולא להיפך, זיל בתר טעמא.

אך נאנח ואמר – אפשר לקחת דבר טוב שתיקנו חז"ל להרבות אהבה ורעות, ולעשות מזה ההיפך... (פר"ח)

משלוח מנות קודם פורים

מי ששלחו לו משלוח מנות כמה ימים קודם פורים, אמר רבינו דמסתמא כונת המשלח שיזכה בו המקבל רק בפורים, כדי לקיים את המצוה, כי אחרת למה לא שלח בט"ו בשבט, וממילא אין לו לאכלו כולו קודם פורים, רק יראה להשאיר מזה לפורים, כדי שיצא בזה השולח ידי משלוח מנות.

מספר רבינו על אחד שהי' שולח משלוח מנות, פרוסת לחם ועגבניה.. ואומר וואס פעלט... מה חסר בזה? (פר"ח)

פירות שביעית

לענין משלוח מנות בפירות שביעית, נקט רבינו בפשיטות דיוצא ידי חובתו, דחייב מצוה לא חשיב משלם חוב, וגם מי שמחזיר לחבירו משלוח מנות מפני ששלח לו, לא חשיב תשלום חוב, כיון שאינו מחוייב להחזיר (א"ה וכן פסק הגרשז"א ראה הליכות שלמה עמוד של"ה) (פר"ח)

הצלחת ומנה

נסתפק הגר"י זילברשטיין שליט"א במי ששולח מנות בצלחת שעשויה מאוכל ומניח מעל זה מנה האם נחשב ביחד כב' מנות. ואמר רבנו שפשיטא שיוצאים. (אילת אהבים עמ' יד)

גדר מתנות לאביונים

דברי הגמ' ב"מ דף ע"ח ע"ב 'מגבת פורים לפורים'. כ' רבנו באילת השחר: בריטב"א בשטמ"ק הביא בשם הירושלמי דאין מדקדקין אם הוא עני אלא כל הפושט יד נותנין לו כיון דלאו משום צדקה בלבד הוא אלא משום שמחה דהא גם לעשיר איכא מצוה דמשלוח מנות. ואין כונתו דחייב לתת לכל הפושט יד מדין משלוח מנות, אלא שמביא רא' דחייב מתנות לאביונים אינו מחויב צדקה, דחייב מתנות לאביונים הוא מאותו גדר כמו משלוח מנות ולכך גם כשאין ידוע אם הוא עני נותנין לו. והנה אם נימא דאילו ידע שאינו עני אינו מחויב, למה מחויב לתת לספק עני. ואפשר לפרש בתרי אנפי, או דמיירי דכבר נתן לשני אביונים ממש ואינו יוצא חיובו בכל מי שפושט ידו, אלא דאע"ג דיוצא בשני אביונים היינו דאינו מחויב לחזר יותר, אבל אם בא א' ומבקש צריך ליתן לו, נמצא דלצאת ידי חיובו צריך ב' עניים ממש. או שזה החיוב דמתנות לאביונים, דמי שרוצה ומבקש שיתנו לו צריך ליתן לו. ולכאורה הכי מסתבר טפי, דממנ"פ אם הוא נכלל בדין מתנות לאביונים למה לא יוצא בזה. ובב"י סי' תרצ"ב הביא בשם הגהות אשר"י דכשחשב ליתן בפורים אינו רשאי לשנותם, וביאר בב"י משום דס"ל דצדקה חייב במחשבה, ולכאורה משמע דדוקא כשחשב ליתן בפורים, ויש לעיין אם חולק על הריטב"א, דלהריטב"א הא אינו מדין צדקה. ואולי חיובו בפורים הוא ג"כ מדין צדקה,

ואע"ג דמדין צדקה גרידא אם חשב לחלקו היום יכול לחלקו מחר, מ"מ כיון שיש מצוה לתת צדקה בפורים אז מחשבתו מועילה שחל עליו חיוב ליתן דוקא בפורים.

כן יש לעיין במה דהוסיף הריטב"א דלכן נותנין גם לגוי כיון שאין מדקדקין ונותנים לכל יהודי, ולכאורה הא גם אם מדקדקין ג"כ הדין הוא שמפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל. ואפשר דה"י מקום לומר דמצות מתנות לאביונים משום פורים תתקיים רק אם נהנה ושמח מזה בפורים, ולכן ה"י צריך לדקדק אם הוא עני דאם הוא עשיר הא אין הוא גורם דישמח בפורים, דגם בלי הנתינה הזאת ה"י לו במה שישמח ויהנה בפורים, וממילא בגוי דלא שייך אצלו פורים הו"ל כמו שלא ישמח בפורים, דמה לי אם אינו שמח בפורים או שאצלו בכלל אין פורים, וממילא אפשר דגם משום דרכי שלום לא ה"י חייב, כיון דגם ליהודי כשאינו שמח בפורים אינו חייב ליתן וע"ז כתב דצריך ליתן ולא לדקדק, והיינו דקיום מצות מתנות לאביונים הוא אע"פ שאין העני שמח מזה בפורים, וממילא יש משום דרכי שלום ליתן גם לגוי. ומ"מ צ"ע, דבפשוטו אף אי לא מקיים המצוה דשמחת פורים ג"כ ה"י שייך לחייבו ליתן, משום דרכי שלום. ובגמ' תירצו התם נמי אדעתא דפורים הוא דיהיב ל"י, וביאר בריטב"א שם דכיון דמצות היום הוא, קפידא רבה איכא לנותנים, שאינם רוצים שישנה לדבר אחר, וכיון דמצות פורים מתקיימת גם כשאין העני נהנה בפורים, למה מקפידים כאן יותר מבכל צדקה. (אילת השחר ב"מ ע"ח ע"ב)

קטן במצוות הפורים

קטן פטור ממשלוח מנות ומתנות לאביונים, לפי שאין לו משלו. (הגר"מ זכריש זצ"ל בס' שפת היס עמ' רע"ג. וראה כע"ז באשל אברהם מבוטשאש בס' תרצ"ה, אמנם בפרמ"ג ס"י תרצ"ה אש"א סק"ד מבואר דחייבים גם לחנוך קטנים בזה).

מתנות לאביונים מדין ע"ב

אמר רבנו דא"א לצאת במתנות לאביונים ע"י חבירו שיתן משלו מדין עבד כנעני, דאין עי"ז ריבוי שמחה ורעות. (קונטרס אעלה בתמר עמ' יג וע"ע בת' חמדת שלמה יור"ד סל"ב דהובא תשובה מבעל הנתיבות, דמצדד שלא מועיל בצדקה דין עבד כנעני)

מתנות לאביונים בכלי פחות משו"פ

נשאל רבנו, דהנה כתב המשנ"ב תרצ"ד סק"ב שצריך להביא שו"פ למתנות לאביונים, וא"כ יל"ד לפ"ד הרשב"א בשבועות (ז"ט, א) דנזקקין לכלי פחות משו"פ, האם יוצאים יד"ח בנתינת כלי פחות משו"פ למתנות לאביונים.

והשיב רבנו דמתנות לאביונים עיקרו הוא שיקבל כסף עבור סעודת הפורים, וממילא אמנם כלי פחות משו"פ יש לו חשיבות, אבל הממון שיקבל ממנו הוא פחות משו"פ וא"כ לא יצא יד"ח. (ואגב זה נשאל מדברי התוס' ב"מ נו, א דהק' אמאי מועיל לקנות קנין סודר בכלי פחות משו"פ דאי"ז שו"פ, ולכא' אי"ז כד' הרשב"א ואמר דאין הכלים שוים, וכונתו לדברי הניתה"מ ריש רפ"ח דלגב סודר הרי סגי בכלי כל דהו, ואין לזה חשיבות של הכלים שיושבים עליהם בב"ד).

סדר מתנל"א

עוד נשאל רבנו אם לתת מתנות לאביונים לאביון שמכיר באופן פרטי, או ליתן לקופת השכונה, ואמר דראוי ליתן לשניהם. (רשימות הרה"ג ר' משה חליוה שליט"א).

משלוח מנות ומתנות לאביונים לעבר כנעני

שאל הגר"א מן שליט"א את רבנו האם אפשר לתת משלוח מנות או מתנות לאביונים לעבר כנעני. וענה דמשלוח מנות א"א לתת כיון דאי"ז רעהו, דהרי לא בא לכלל ישראל (וכמו שצייד הפרמ"ג בתרצ"ה ס"ק י"א), אבל מתנות לאביונים אפשר לתת דמבואר בגמ' בגיטין י"ב, א אעבד נמי רחומי מרחם, וא"כ אפשר לתת לו צדקה ומתנות לאביונים.

מתנות לאביונים קודם פורים

הנותן מעות לגבאים עבור מתנות לאביונים לפני פורים, אע"פ דלאחר שנתן לא יכול להוציא הממון שנתן מהגבאים דאינם יודעים כמה נתן וכו', מ"מ אין לומר דנחשב שהממון אינו ברשותו ולא יוצא יד"ח מתנות לאביונים, דבשטמ"ק ב"ב קל"ט ב' כתב דמה דקי"ל כל ממון שאין יכול להוציאו בדיינים הקדישו אינו מוקדש התם כגון דאנצויי עלה בי תרי דכל חד קא כפר ליה לחבריה עכ"ל, אבל בכה"ג שאינו כופר לחבירו, אין חסרון במה שאין יכול להוציא הממון. (ימלא פי תהלתך תפילה עמ' תמ"ה)

מתנות לאביונים כשלא נחסר

ראש ישיבה א' נתן צ'ק לקופת מתנות לאביונים, ובא תלמיד וביקש את הצ'ק וישלם עבורו פי שנים מערך הנקוב בו על מנת לשמור את הצ'ק עם חתימת יד רבו לעצמו, יל"ד האם יצא ראש הישיבה חובת מתנות לאביונים. ואמר רבנו דמסתבר בזה מכיון שזה שנתן את הסכום הכפול לצדקה הרי נתן עבור שווייו של הצ'ק, וכמו שיש מושג של הנאת אדם חשוב, הגם שלא חסר כלום בכל זאת נחשב שהוא נתן כסף, ה"נ בזה מכיון שסו"ס שלמו לקופת צדקה עבור חילופי הצ'ק, נחשב שהוא נתן צדקה, וכאילו מכרו את הצ'ק שלו הגם שלא חסר בזה כלום. (לקט שאלות המצויית ח"ה עמ' צ"ב וע"ש). (א"ה ויש לחלק מדין עבר כנעני דלא מועיל במתל"א ודו"ק)

שהחיינו למתחייב בזה ובוה

שאלה: מי שהי' בי"ד בעיר ועקר דירתו בליל ט"ו לכרך, דאיתא בירושלמי (מגילה פ"א ה"ג) שנתחייב כאן וכאן, מה דינו לענין ברכת שהחיינו האם חוזר ומברך ביום ט"ו נמי. והשיב רבנו דמסתברא דחילוק מקומות לא עדיף מחילוק ימים, וכמו שאינו מברך על מצוה שחזר ועשאה ביום דאחר כך, כמו"כ מה שנתחייב במצווה זו שוב במקום חדש אי"ז מחייבו בשהחיינו עוד פעם. (יהודה לקדשו עמ' תתט"ו) (א"ה וראה הליכות שלמה בשם מרן הגרשז"א וצ"ל מועדים א' עמוד שמ"ח שגם נסתפק האם יברך שוב שהחיינו).

בן עיר להוציא בן ברך מפלג המנחה

בן עיר שעלה לירושלים ביום י"ד לאחר פלג המנחה ועדיין לא קרא את המגילה, האם יכול להוציא בן ירושלים שבדיעבד יכול לקרוא מפלג המנחה, וכן איפכא שבן ירושלים יוציא אותו בקריאתו.

ואמר רבנו שליט"א דמסתבר שאינם יכולים להוציא זה את זה, כיון דהוי תרתי דסתרי, דהרי אין אומרים דפלג המנחה הוא גם יום וגם לילה לגבי אדם א' (כמבואר בשו"ע סי' רל"ג לענין תפלת מנחה וערבית), ולכן כיון שלהמוקף הוי כעת לילה ונחשב ליום ט"ו, נחשב כאילו השני קורא כבר ביום ט"ו ואי"ז קריאה לגביו דהרי הוא בן עיר ועבר זמנו. (קו' מים חיים עמ' 68)

חיוב בן ברך

היכא שיצא מן הכרך רק לאחר כניסת ליל ט"ו, או שיצא קודם לכן אבל היה דעתו בכניסת ליל ט"ו לחזור לכרך קודם עלות השחר של ט"ו, שפיר נתחייב בקריאת ט"ו לילה ויום, וקורא אפילו כשהוא עדיין בעיר. אולם הגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר שיש לדון בזה דאפשר דכיון דבי"ד לא נתחייב ולא נעשה פרוז ליומו נשאר עליו ממילא שם בן כרך אפילו אם היה בעיר בכניסת ליל ט"ו וגם אין דעתו לחזור לכרך קודם עלות השחר וקורא בט"ו בעיר וצ"ע. (שקמי תודה פורים עמ' שע"ח)

הקורא בט"ו בב"ב

הורה רבנו שמי שנוהג לקרוא בב"ב גם בט"ו מחמת דברי החזו"א שב"ב סמוכה ליפו (וכן נוהג רבנו שליט"א) שיאמר לפני שהוא קורא שעושה דבר זה בל"נ.

קריאת ויבא עמלק לבן עיר

בן עיר שנמצא בירושלים בבוקר בשושן פורים שהוא ביום שני, באופן שלא נתחייב בפורים דכרכים, אינו יכול לעלות לתורה לויבוא עמלק, כיון שחיובו הוא קריאת פר' השבוע, אמנם נראה שאינו מחוייב לחפש קריאה של פרשת השבוע. (פר"ח)

להוציא קמן מירושלים

שאל אחד מבני ברק שנסע ביום שושן פורים לירושלים, ועדיין לא שמע מגילה, וכשרצה לקרות לעצמו בירושלים, בקשו ממנו שיוציא ילד קטן כבן שמונה בן ירושלים בקריאת המגילה, ואמר רבינו שמסתמא אינו יכול להוציאו, כי זה שבא מבני ברק אינו נקרא מחוייב. (פר"ח)

דיני שיכור

שיכור שהדליק רח"ל חשמל בליל שבת מתוך שכרותו, דינו כמתעסק. דשיכור כבהמה הוא חשוב!

המקיא בבית הכנסת, מסתמא א"צ להרחיק ד' אמות מהטינוף של הקאה, כי עדיין לא נתעכל. ועי' חולין דף ק"ג ע"ב. (פר"ח)

ביאורים בעניני מחית עמלק

הפטרת זכור

שמעתי מהגרי"ז (בעיר בריסק באחד היו"ט, כשבא לבקרו ראש הקהל רבי שלמה ליכטנשטיין ורצה לכבדו הרב בד"ת) שאמר בשם אביו הגר"ח זצ"ל, לפרש מש"כ בספר שמואל (א' ט"ז כ"א) דשאל ענה ויקח העם מהשלל צאן ובקר ראשית החרם לזבח לה'. ופי' ע"פ דעת הר"א ממיץ שהביא הרא"ש בנדרים (ז', ב) דאם יש ככר של הפקר רחוקה מאדם ואין אדם סמוך לה שיוכל לזכות אלא הוא, יאמר לכשאזכה בככר זה תהי' הקדש, וקמ"ל דחל עליה הקדש כיון דבידו לזכות בו.

וזה מה שאמר שאלו שהם לקחו את ראשית החרם לזבוח לה', דהקדישו הבהמות עוד לפני שזכו בהם ולכן הי' מותר להם לקחת אע"פ שהי' שלל עמלק. (אילת השחר כי תצא כה, יט)

מבני בניו של המן

בסנהדרין דף צ"ו, ב איתא מבני בניו של המן למדו תורה בב"ב. והנה העירו (החיד"א ועוד) דמכיון דהמן היה מזרע עמלק, ובמכילתא ס"פ בשלח איתא: ר' אליעזר אומר נשבע המקום בכסא הכבוד שלו אם יבואו מכל האומות להתגייר שיקבלוהו, ולעמלק ולביתו שלא יקבלוהו.

ויתכן דלא קיבלו מבניו לגירות אלא דאחד מזרעו בא על בת ישראל, וכיון שהולכים אחר האם דינו כישראל, וע"י כך נתגלגל דמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק (וע' חזו"א יו"ד סימן קנ"ז ס"ק ה) (אילת השחר כי תצא כה, יט)

עמלק כח הרע

הנה רואים שהתורה קבעה מצוה לדורות שצריכים למחות את זכר עמלק, ואע"פ דבשלמא העמלקים שהיו בדורו של משה היו רשעים, ויש עליהם תביעה וכדכתיב זכור את אשר עשה לך עמלק וגו', אבל למה יש דין למחות את העמלקים שהיו בדורו של שאל ושלמה, לאחר שבנ"י כבר ישבו בא"י הרבה שנים, והמצוה היא למחותם שלא ישאר מהם זכר ללא רחמנות. ועוד שהם כעין תינוקות שנשבו, שהרי הם נולדו לאנשים רשעים וגדלו עם רשעות, ומה יש תביעה עליהם.

ובכל זאת התורה אומרת, שעמלק זה בריאה גרועה, כולו חטא ורע, ורש"י בפרשת בשלח י"ז ט"ז כתב שהקב"ה נשבע שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, דכל זמן שיש זכר לעמלק בעולם יש שליטה של רע בבריאה, או כמו שהגרי"ס זצ"ל אמר דמה שיותר מתחזקים בתורה זה מחליש את כח החטא בעולם, כך הוא להיפך דככל שמתגבר כח הרע בבריאה שיש כח מרוכז של רע, זה מפריע לקדושה של הבריאה. ואע"פ שכל הגוים אפילו אותם שהיו בימי משה היו רשעים ועובדי ע"ג, ועל האומות שהיו בא"י נצטוו לא תחיה כל נשמה לפי שעברו עבירות חמורות והיו בעלי מידות

רעות, אעפ"כ לא נאמר עליהם צווי כ"כ חזק כמו על עמלק, לפי שהתורה ירדה לסוף דעתן שכולו רע, וכל זמן שיש "עם שכולו רע" זה מפריע לקדושה של הבריא, שע"י זה לא יכול להתפשט מקום שיהי' מדה גדולה של שכינה, ושהקב"ה ישרה את שכינתו בעוה"ז כיון שיש רע. ובכדי שיהיה מקום לזה, צריכים להכרית את זרעו של עמלק, שאז מתקרב להיות הכסא שלם וכשמתקרב לדרגה זו אז יכול להיות מקום לבנין ביהמ"ק שיבנה בדרגה שצריך להיות, ולכן הכרתת זרעו של עמלק קודם לבנין ביהמ"ק כדי לפינן סנהדרין (כ' ב') אע"פ שלכאורה חבל על כל רגע שאפשר לבנות את ביהמ"ק ולא בונים, אלא דעדיף להמתין כדי שהקדושה של בית המקדש תוכל להיות במלא תפארתה. (אילת השחר כי תצא כה, יט)

הפטרת זכור

הנה הגמ' ביומא (דף כ"ב ע"ב) מפרשת את הפסוק "וירב בנחל", דהכונה על עסקי נחל, בשעה שא"ל הקב"ה לשאול לך והכית את עמלק, אמר ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה ואם אדם חטא בהמה מה חטאה, ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו, ובזמן ששאול חזר מהמלחמה כתוב שם בפסוק י"א שהקב"ה אמר לשמואל נחמתי כי המלכתי את שאול למלך וגו' ויזעק אל ה' כל הלילה והמצודת מפרש שהתפלל על שאול, ואח"כ כשהגיע לשאול כתוב שם פסוק י"ג ששאול אמר ברוך אתה לה' הקימתי את דבר ה' דאמר לשמואל בשמחה עצומה שקיים המצוה, ושמואל שאלו ומה קול הצאן הזה באזני, וקול הבקר אשר אנכי שומע ושאל ענה, מעמלקי הביאום אשר חמל העם וגו'. וצ"ב הרי הוא מגדיל הטענה עליו שהרי הקב"ה צוהו להרוג את כולם, ואח"כ בפסוק כ' אמר שהביא את אגג והתחיל להצטדק שהעם חמל עליו, אבל עדיין לא הודה שחטא, ורק לאחר ששמואל א"ל שהקב"ה מאסו מהיות מלך אז אמר חטאתי.

ובאמת תמוה מה ששאול אמר הקימתי את דבר ה' הרי הקב"ה צוהו מפורש להמית מאיש עד אשה וגו', ואיך אמר לשמואל שהקים את דבר ה' ורק לבסוף הודה ואמר חטאתי, ואיך הגיע למצב הזה.

אלא דלמדים אנו בדברי חז"ל שפירשו את הפסוק "וירב בנחל" שעשה ריב דכביכול התווכח על הציווי שנצטווה, ואע"פ שלא אמר שלא ישמע בקול ה' וכמו שרואים באמת שהרג אח"כ את כולם, אלא שזה היה הגרעין החטא, שהתחיל לחשוב חשבונות למה מגיע להם מיתה, והרי לא נצטוו להרגם משום שחטאו, אלא משום דכל כך השתרשו ברע עד שהם הרע בעצמותם, וצריך להרגם. והמחשבה הזאת לחשוב אחרת ממה שנצטוו מפי ה' זה היה הגרעין ששאול חמל על האכזרים, וטען בהמה מה חטאה קטנים מה חטאו ולבסוף מה היה הוא הרג את כל כהני נוב, וזה אכזריות גדולה ביותר ואמרו חז"ל (י"לקוט שמואל רמז קכ"א) "אריב"ל כל שהוא רחמן על האכזרים, לסוף נעשה אכזר על הרחמנים להלן כתיב ואת נוב עיר הכהנים הכה לפי חרב".

ובאמת מה השייכות בין זה לזה, הרי לכאורה היה אפשר לומר, דאדרבה דהמרחם על האכזרים הרי שלבו כ"כ רך ורחמן, שמרחם אפי' על האכזרים וכ"ש שירחם על הרחמנים,

אבל חז"ל לימדנו שאין הדברים כן, משום שהמרחם על האכזרים נותן מקום להתפתחות הרע, והנותן מקום להתפתחות הרע לבסוף הרע ילוט גם עליו, דכל המלחמה שיש כנגד הרע זה התגוננות, דאחרת ח"ו הרע שולט בכל העולם, ומי בטוח שלא ילוט עליו הרע. והתורה אומרת שאם יש רע בעולם בצורה של עמלק שהם סמל הרע, ולא סתם רע, ולכן צריך למחותם לגמרי, ומי שאינו מבין ונותן לרע הזה להיות בעולם, אז הרע שולט גם עליו ומרחם על האכזרים דאינו יודע שזה לא מלחמה עם אנשים מסוימים אלא מלחמה עם הרע, וכשמרחם על האכזרי פירושו שמרחם על האכזריות ונותן לרע לשלוט, ואז נעשה אכזרי בעצמו, ומתאכזר על הרחמנים. (ימלא פי תהלתך פורים עמו' תיא- תיז וראה

שם באריכות)

לגייר עמלק

כתוב בגמ' שמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. יכול להיות כאן אחד בבית מדרש מבני בניו של המן. איך זה יכול להיות? הרי המן היה עמלק, לכן קוראים פרשת זכור סמוך לפורים, עמלק צריך למחוק אותו, לא מצרפים גרים מעמלק לעם ישראל ואיך מבני בניו של המן למדו בב"ב? אז העמק ברכה (עמ' קכו) מתרץ שלכתחילה לא מגיירים מעמלק אבל אם גיירו הם מתקבלים. ככה גם מצדד הגאון רבי חיים קניבסקי שאחרי שהוא מתגייר הוא כתינוק שנולד והוא כבר לא עמלק! נשאל רבנו: יהודי שגייר עמלק, האם הוא קיים מצוות מחיית עמלק או שזה רק להרוג אותו בגוף בפועל ממש? ואמר רבנו. כתוב ויחלוש יהושע את עמלק לפי חרב. מחיית עמלק זה לא למחות את השם, זה להרוג ממש. זה לא למחות את הנשמה זה למחות את הגוף! (שיעורי הגרמ"ב זילברברג שליט"א)

ענינו של יום

הנה רבנו שליט"א במשך השנים מסר מאות שיחות בהיכלי הישיבות לפני פורים ובליל פורים, ונדפסו בס' ימלא פי תהלתך עניני פורים וכאן הבאנו עיקרי השיחות והיסודות החשובים של פורים

משלוח מנות- אחדות

הנה אחרי הנס של פורים תקנו משתה ושמחה, ומשלוח מנות, ומתנות לאביונים, ומה שתיקנו שמחה מובן שהוא כדי להודות על הנס, אבל למה תיקנו משלוח מנות ומתנות לאביונים.

יש לומר דהנה כתוב (שבת פח, א) שאחרי הנס קיבלו ברצון תורה שבע"פ, דאלו תורה שבכתב קבלו בסיני, אבל תורה שבע"פ קיבלו בכפיה וכעת קבלו ברצון. והנה כמו שתורה שבכתב זכו לקבל רק ע"י שהגיעו לאחדות, כמו שכתוב ויחן ישראל נגד ההר, ודרשו חז"ל (מכילתא יתרו) ששאר החניות לא הי' באחדות, ורק כאן שהגיעו למדרגה של אחדות אז אפשר לזכות לתורה, וכיון שתורה שבע"פ לא זכו ברצון רק בכפי', כעת הוצרכו שוב דבר שמראה אחדות.

והנה כלל ישראל במדבר הי' כולם במקום אחד, והי' יכולין להראות אחדות של כל הציבור, אבל בשעת נס של פורים, הלא הי' ישראל פזורים במאה ועשרים ושבע מדינות, ואיך יכולים להראות אחדות, לכן הוצרכו לתקן מצוה שכל כלל ישראל ינהגו באחדות, וזה יהי' כמו בשעת קבלת התורה בסיני.

יש לבאר הענין מה שתלוי קבלת התורה (בין שבכתב בין שבע"פ) איך שמתנהגים בדברים שבין אדם לחבירו. כי אם ינתן תורה להרבה יחידים, לא יתקיים רצונו ית"ש בכונתו להיטיב, וצריך להינתן לעם שלם, ותורה שלמה שהיא תורת חיים, רצונו שתינתן לממלכת כהנים וגוי קדוש, וזה אפשרי רק אם יהי' כלל גדול של אנשים הרוצים להתאחד. וכן לעתיד לבוא, שיתוקן העולם במלכות הקב"ה, אז צריכין כולם להיעשות אגודה אחת, כי בלי זה לא באו לתכלית הטוב. וכן מבואר במאמר החכמה להגה"ח רמח"ל וז"ל כי האדון ב"ה הוא אחד, ואין הארתו מתחזקת אלא בענין שמתאחד, והנה ישראל אע"פ שאישיהם רבים נקראים גוי אחד עי"ש, עכ"פ לזה צריך שכלל ישראל יהי' באהבה ובאחדות.

לכן לזכות לתורה אפשר רק לגוי קדוש ע"י הנהגה של אחדות, גם לזכות לתורה שבכתב וכן לתורה שבע"פ, צריך שיהי' ברצון להתאחד כדי לזכות לקבלתה. וכיון שכן הכל מותנה ברצון טוב ובאהבת איש לרעהו, ולכן הוצרכו לתקן מצות של משלוח מנות ומתנות לאביונים, כדי להשיג תורה שבע"פ. לכן כתוב בספרים גודל זכויות שאפשר לזכות בפורים, ויהי' שנוכה בזכות זה לגאולה האמיתית בב"א. (ימלא פי תהלתך תפילה עמ' תמ"ד)

מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע

חז"ל אומרים (מגילה יב א) מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ואף שהגמרא במגילה (דף י"ב א) דוחה טעם זה, אבל

במדרש רבה שיר השירים (ו, י"ג) וכן רש"י על המגילה אסתר (ד א) הביאו טעם זה, וצריך להבין מה החטא בזה הלא לא אכלו איזה דבר איסור, והרי כל האוכל היה כשר, ומדוע נענשו על שנהנו מסעודתו של אותו רשע, וכן צריך ביאור בטענת הגמרא במגילה אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו, ומדוע נגזרה גזירה להשמיד להרוג את כל היהודים, האם בגלל היהודים שהיו בשושן וחטאו, יהרגו כל כלל ישראל במאה עשרים ושבע מדינות, אנשים נשים וטף מנער ועד זקן הכל בשביל אנשי שושן?

רואים דבר חדש, דבר נורא! אדם שלא נזהר בדבר אפילו שמצד עצם הדבר זה מותר זה כשר, אבל אם זה נעשה על ידי אנשים לא כשרים, ועושה ביחד איתם זה נקרא ירידה עצומה עד כדי כך, שנתחייבו כולם כלייה, 'כל כלל ישראל בשביל קומץ קטן של אנשים', ולכך אפילו שאכלו דבר כשר, מ"מ זה היה סעודה של גוי ואפילו רק חלק קטן מהיהודים מתחברים עם הגוי זה חמור עד כדי כך שעל ידי זה יכולה להיות ירידה עצומה, שכל הכלל ישראל יכול ח"ו לאבד לגמרי את מהותו.

כלל ישראל צריך להיות אחרת מכל הגויים, ואם הוא מתחבר עם הגוי יותר מדאי, זה האסון הכי גדול, ומגיע עונש חמור עד כדי כך, ולולי שעשו כל כך הרבה דברים להינצל, וצמו שלושת ימים לילה ויום וכו', ומרדכי הפך עולמות כדי שינצלו, עד שלבסוף נעשה נס פורים.

לדאבוננו לא דווקא גויים, הרי יש היום גם יהודים חלק גדול של כלל ישראל הם לא שומרי תורה ומצוות אם מתחבר איתם, אפילו בדברים שלא ממש איסור, למשל מתלבש כמוהם כמו הרחוב הוא לובש, לבוש רחובי הוא מתחבר עם עושי רע, אפילו שלא עושה שום רע, אבל אם מתחבר עמם רוצה להתלבש כמוהם הוא עושה כמוהם, זה נקרא שהוא ח"ו... השם יתברך יצילנו.

וזה בכל הדברים שהם עושים, אפילו איזה שיר, הרבה שירים יש מהחילוניים אפילו כאלו שאין בהם ניבול פה, אבל אם הם שרים זה טריפה! זה אסור! אף שלכאורה מה עשה, בסך הכל שר שיר כזה, מה יש, הרי לא אמר מילים גסות, אבל "זה נקרא שהוא מחשיב את זה", וח"ו מי יודע מה יכול לבוא על ידי זה על כלל ישראל ח"ו, והעונש כל כך חמור.

כי מה שמחזיק את כלל ישראל, זהו מה שהוא מובדל מהגויים ואותו הדבר מהחילוניים, ואם מתלבש כמוהם ועושה כמוהם הוא מחשיב את זה, זה נורא ואיום ולכן זה חטא נורא! זה גם מה שגרם לחורבן יהודי גרמניה שהתחילו להתחבר עם הגויים אף שבתחילה שמרו תורה ומצוות, לבסוף ירדו וירדו עד שזה עשה חורבן על כולם, וכדבריו הידועים של המשך חכמה בפר' בחוקתי וזה נוגע לכל אחד ואחד לידע, כי מה שאנשים שלא שומרי שבת עושים צריך להתרחק מאד, ואפילו אם נראה שזה לא יותר גרוע מעבירה, לא לחשוב שזה רק לא כדאי, אלא יכול לגרום חורבן כל הכלל ישראל, וזה מה שלמדנו מנס פורים, שהקב"ה הראה לנו עד כמה הדבר חמור. (קובץ לאורם פורים עמ' ו)

תקנת משלוח מנות

הנה כתוב במגילה שתיקנו לעשות הימים האלו שניצלו מהאויבים ימי משתה ושמחה, ומשלוח מנות איש לרעהו, ומתנות לאביונים, והמפרשים (עי' אבודרהם) ביארו הטעם דכיון שנהנו מסעודתו של אחשוורוש ונכשלו בחטא על ידי משתה ושמחה אז אחר כך כשהקב"ה עזר וזכו להינצל מהגזירה קבעו המצוה במשתה ושמחה, ותיקנו לשלוח מנות איש לרעהו, ומתנות לאביונים להרבות אהבה בין איש לרעהו.

אמנם צריך ביאור מה השייכות בין זה לזה, ולמה משום שניצולו מהגויים צריך להרבות אהבה בין איש לרעהו. אלא דהיסוד הוא, דכיון שניצולו מהמן שהיה מזרע עמלק, והרי כתוב מלחמה לה' בעמלק מדור דור, והמלחמה בעמלק אינה סתם מלחמה בין יהודים לגויים, ולהבדיל יש הרבה מלחמות בין שתי אומות.

אבל המלחמה בעמלק זה מלחמה כנגד המציאות של הרע, שעמלק הוא סמל הרע, וכשהיו ניסים לישראל, השמחה לא מתבטאת רק במה שהרגו אותם, אלא העיקר צריך להיות בעשיית טוב, שכלל ישראל מרבים אהבה ביניהם, ומחפשים לשפר את המידות וכל אחד משתדל להחזיר בתוכו רגש של אהבת הבריות ואהבת חברים, וחז"ל תיקנו לבטא הדבר בשמחה ומשתה, ומשלוח מנות איש לרעהו, ומתנות לאביונים.

והנה דווקא בימים אלו שצריכים להתחזק בתיקון המידות להכניס בלב אהבה לאחרים, אז הרע מתגבר "דכל המקודש מחבירו חרב מחבירו", וצריכים לדעת דבלי שיפור במידות אי אפשר לזכות לתורה, ונראה להתחזק בימים מקודשים אלו בשיפור המידות ואהבת חברים, וכשנתחזק בזה נזכה לסייעתא דשמיא. (ימלא פי תהלתך פורים עמר תכ)

הבנה לימים הגדולים

הנה המועדות שקבעו חז"ל אינם כימים רגילים, לפי שיש בהם מידה של קדושה וקבעו בהם מצוות מיוחדות, ולא יתכן שההכנה לזה תהיה על ידי דברים בטלים וליצנות, כי איך אפשר לזכות למצוה וקדושה והתעלות על ידי דברים אלו שהם תרתי דסתרי, שהרי מצוה גוררת מצוה, ועבירה גוררת עבירה. אמנם כיון שכל המקודש מחברו חרב מחברו, וכפי כמה שהימים יותר מקודשים היצר מוצא מקום לחדור וכמו שאמרו סוטה (כ"א א) "שמצוה אצולי לא מצלא" ואף על פי שמצוה גוררת מצוה, מכל מקום אין זה מונע מלעשות עבירה, וצריך התאמצות על כך, ובדרך כלל היצר שם כל הכוחות בזמנים אלו כמו בשבת שיש בה קדושה מיוחדת, אפילו אלו שאינם מחללים שבת רח"ל, מכל מקום עושים דברים שלא היו צריכים לעשות ביום כזה, כי בעצם כל היום היה צריך להיות במחשבת קדושה ולימוד תורה וחזון מזמן המנוחה עוד נותר הרבה זמן, ורבים עושים דברים שאינם מתאימים לקדושת שבת.

ויש זמנים שהיצר כל כך מטעה את הבריות, עד שעושים להיפך ממה שצריך להיות, כמו בימי הפורים שחז"ל קבעו מצוות מיוחדות, ומדרגת היום גדולה מאד שהרי בשבת (פ"ח א) אמרו שבהר סיני הקב"ה כפה על בני ישראל הר כגיגית שהיה איזה כפייה שיקבלו את התורה, ובימי אחשוורוש חזרו וקיבלוה מרצון והרי זו מדרגה גדולה מאד, כי על דור

המדבר שאמרו לפני מתן תורה נעשה ונשמע, כתוב בשבת (ט"ז פ"ג) שירדו ק"כ ריבוא מלאכי השרת והלבישו לכל אחד שני כתרים, וכאן בפורים קיבלוהו מרצון, וכיון שכתוב בספרים (רמח"ל ועוד) שכל מה שהיה בעבר חוזר באיזו מידה מסוימת באותו הזמן "בימים ההם בזמן הזה" ואפשר לזכות למעין זה בכל שנה, נמצא שיש בכח קדושת היום להשיג תועלת והתעלות בתורה במידה גדולה מאד.

ודווקא ביום זה הרבה אנשים אינם יכולים לומר שמקיימים את מצוות היום לשם מצוה, ואינם מתעלים בכך, כי הדרך לזכות לעלייה מזמנים אלו היא בדרך מצוה גוררת מצוה, בעשיית מצוה או בלימוד תורה שהיא מצוה, ויש בה גם המעלה דאצולי מצלא, וכפי ההתחזקות ברוחניות יש לקוות שיתעלו עוד יותר, שהרי היום מסוגל במיוחד, ויש בו קיום מצוות, וכשאדם מרבה במצוות, הוא מסובב יותר בקדושה ויכולים להתרומם. אבל היצר תמיד רוצה להרוויח פרנסתו, וביום שצריך להתרומם הרבה על ידי קיום המצוות.

ובספרים כתוב בשם האר"י ז"ל שיום הכיפורים כפורים כיון שבפורים יש אהבה בין איש לרעהו כתוצאה מהמצוות שתיקנו חז"ל משלוח מנות ומתנות לאבינונים וזה דבר גדול שמרומם מאד שבמקום שהקנאה והתאוה והכבוד שולטים תמיד על האדם, וקשה להיחלץ מהם בפורים אפשר להתעלות מאד, ולדאבוננו מה עושים? אפילו אם לא חוטאים, מכל מקום עושים את היום הזה לכולם, וזה כל כך השתרש עד שחושבים שכל שיותר משתטים יותר מקיימים את המצוה, ואין זה נכון, וגם במצות לבסומי בפוריא יש שיטות באופן קיומה, אבל זה הכל כשמקיימים לשם שמים (וכדברי הרמ"א בסוף הלכות פורים "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים") והכלל הוא שאי אפשר לעשות הכנה למצוה על ידי עבירה, ואם יש ביטול תורה כבר כמה ימים לפני הפורים, וכי אפשר לזכות לקדושה על ידי דברים בטלים, והרי זה תרתי דסתרי משום שעבירה גוררת עבירה, אלא כפי שיתכוננו על ידי מצוות יזכו למצוות נוספות, וכמו שאמרו חז"ל מצוה גוררת מצוה.

ולהשיג תועלת מיום שיש בו קדושה צריך להתחזק בכל מילי דקדושה, ואף על פי שאין זה פשוט, מכל מקום יש אפשרות ביום הזה להתעלות כל אחד כפי דרגתו ואם נלך בדרך המוביל לזה אולי נזכה, אבל אם חס ושלום להיפך אין הוה אמינא שנזכה, ולכך נתחזק בתורה ובעשיית מצוות יותר עם שימת לב, וצריך מאד להתפלל לזכות לעשיית מצוות בלב טהור, וכפי שנתחזק יש לקוות להשיג תועלת מימים אלו, וכן להתחזק בענייני המידות כי עיקר חשיבות הימים האלו זה בריבוי אהבה ואחוה, ועל יום הכיפורים כתוב שרצוי מאד לפניו יתברך שכלל ישראל מתנהגים באהבה ומוחלים זה לזה, וכך צריך להיות בפורים להתחזק באהבת איש לרעהו ולתת צדקה ויתחזק בעשיית חסד וטובות עם אחרים כל השנה, אבל כשיש חס ושלום ביטול תורה, או שהולכים לצער אחרים, צריך לדעת שעל ידי עבירות אי אפשר לזכות למצוות.

וצריכים להתפלל בכדי לזכות לתועלת מהמצוות, ואומרים בשם הגר"ס זצ"ל שאף על פי שכל תפילה פועלת משהו הרי שתפילה על רוחניות תמיד פועלת, והמתפלל בלב שלם שרוצה לזכות לתורה ומצוות לקיים התכלית שבשבילה נברא יזכה לעלות ממדרגה למדרגה, עד להיכן שצריך.

וצריכים התחזקות תמידית, מפני שחז"ל ברכות (ס"א א) תיארו שהיצר הרע דומה לזכוב, כי דרך הזכוב שאפשר לגרשו אלף פעמים והוא חוזר שאין לו בושה, או פחד כבעלי חיים אחרים, וכך היצר אף על פי שמתחזקים וחושבים שכבר בסדר, אין זה כך (ועיין חפץ חיים על התורה סוף פרשת בראשית) וצריכים תמיד להתחזק על ידי תורה ומצוות, כי בכל פעם מוצא היצר דברים להשכיח האדם מהתכלית, וחושב שעושה כמו שצריך, ובודאי כל אחד שישתדל וירצה באמת לזכות יזכה לסייעתא דשמיא. (ימלא פי תהלתך פורים עמ' תכה)

להתחזק באמונה

במגילת אסתר (ט' כ"ח) כתוב והימים האלה נזכרים ונעשים, ופרש"י נזכרים בקריאת מגילה, ונעשים משתה ושמחה ויו"ט לתת מנות ומתנות. והנה במגילת אסתר רואים איך שהקב"ה הכין את הנס והגאולה, דכל המגילה מלאה בפרטים איך שהקב"ה עשה להביא את הנס, והגר"א כבר מפרש איך שכל פעולה הי' בכדי להביא את הנס, דכשראו כל דבר לא ראו משהו מיוחד, אבל בעצם הכל הי' לתכלית הזה להביא את הנס.

ובאמת הרבה דברים בתורה נרמזים לפעמים במילה אחת, ואפי' בחז"ל סיפור כזה הי' נרמז בכמה מילים, אבל מגילת אסתר היא מגילה גדולה ומסופר על כל פרט ופרט, ובאמת אם אדם פשוט הי' כותב את המגילה הוא הי' עושה מכל פרט ספר שלם, ובמגילה זה כתוב בקיצור, אבל בכל זאת כתוב מגילה שלימה את כל מעשי אחשוורוש וכו', הכל בפרטי פרטים, וזה משום שכל פרט הי' הדרך להביא את הנס והגאולה, ובכדי לחזק את האמונה רוצים לראות ללמוד גם איך שהקב"ה מגלגל את הכל כדי להביא את הנס, ולא רק את הנס בעצמו.

והנה הענין של נזכרים דהיינו קריאת המגילה הוא להתחזק באמונה, לראות איך שהקב"ה מנהיג את העולם הכל לתכלית מה שהוא רוצה, ובכדי להגיע לתכלית הזה אז כל הדברים שעושה הם לכיוון הזה, להקב"ה יש הרבה דרכים, אבל את הדרך שהקב"ה מגלגל את הדברים כדי שיגיע הנס כל פרט ופרט זה במיוחד, והגר"א מפרש את כל עניני המגילה איך שכל אחד הי' במיוחד כדי להגיע לנס.

ומה דאיתא במגילה (י"ד א) דקריאתה זו הלילא, דמשבחים להקב"ה שהצילנו, אה"נ שיש גם את החלק הזה, אבל בעיקר משמע דקריאת המגילה זה לחזק את האמונה שהקב"ה עושה ניסים לכלל ישראל.

ונעשים זה משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, דהיינו עשיית חסד ושיהי' אחדות בין איש לרעהו, למעשה לדאבונינו נשתרש מנהג מכמה דורות, שבפורים שזה יום שצריך לבוא לתכלית שיהא אחוה בין איש לרעהו, אז ח"ו עושים להיפך, אבל תקנת אנשי כנה"ג הי' להרבות אחדות בין איש לרעהו. ולכאורה זה שני ענינים נפרדים, דקריאת המגילה זה לחזק את האמונה, ומצוות אלו הם להרבות אהבה בין איש לרעהו, אבל באמת זה הכל דבר אחד.

והנה בענין אמונה אדם חושב למה צריך לעשות דברים במיוחד להתחזק, וכי הוא אינו מאמין, בימי אחשוורוש נזכר דכלל ישראל חטאו במה שנהנו מסעודתו של אחשוורוש,

ובמד"ר (שה"ש פרשה ז' עה"פ זאת קומתך דמתה לתמר) כתוב דר"ש אומר על שאכלו מתבשיל גוים (ועי' מגילה י"ב א') וזה בעצם איסור דרבנן, ולכאורה זה לא חטא באמונה.

אבל באמת אינו כך, כל דבר זה משום חסרון באמונה, דהא בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה, דע"י שיהיו חזקים באמונה כבר יקיימו את כל התורה, ואע"פ שלא יהיו בדרגה כמו בדורות הראשונים, אבל ע"י האמונה צריך להגיע לקיום כל התורה כולה, ואם יש איזה חסרון באיזה מצוה או באיזה עבירה זה חסרון באמונה, ועל זה צריך לחזק את האמונה, דאמונה זה כמש"כ הרמב"ן (ט"ז פ"א) דמן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם וכו' עיי"ש, אלא שיש ניסים רגילים ויש מיוחדים.

ומצינו כשכלל ישראל עמדו סמוך לים סוף כתוב (פרשת בשלח י"ד ט"ו) דבר אל בניי ויסעו, ופרש"י אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי הוא זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו לקרוע להם הים עכ"ל.

לדברים אלו יש כח לבקוע את הים, בקיעת הים הרי זה נס נורא ואיום, וזה אפשר ע"י הדברים האלה, וגם בזכות האמונה החזקה ה' כח לבקוע הים.

והנה אח"כ בקריעת ים סוף כתוב (שם פסוק ז"א) ויאמינו בה' ובמשה עבדו, והרי הם האמינו כבר קודם, משמע דאע"פ שהאמינו מ"מ הם כבר נחלשו ונצרכו עוד פעם לחיזוק.

והנה כמו שאדם בימינו לא מתפעל מראיית שמש וזה לא מביאו לחיזוק באמונה, כיון שהוא רגיל דמאז שנולד הוא רואה את זריחת השמש בכל יום, כך כלל ישראל כשהיו במדבר וירד להם מן וראו את עמוד הענן ועמוד האש, אע"פ שזה הכל ה' בלתי טבעי, אבל לאחר שכבר ה' והתרגלו זה לא עשה עליהם התפעלות, בפעם הראשונה שהם ראו את המן ואת עמוד הענן שה' מיישר להם את הדרך ומראה להם מסתמא הם התפעלו, לפי שזה דבר שלא ה' עד עכשיו, אבל לאחר שכבר ה' זה לא עשה עליהם כ"כ התפעלות, וכן בשעת קריעת ים סוף ה' כ"כ הרבה ניסים עם המים וגדלו שם פירות וכו', כאלה ניסים גדולים כמבואר בחז"ל, אבל לאחר זמן מתרגלים ויורד ההשפעה.

ואח"כ כתוב (פרשת בשלח ט"ז כ"ח) שהקב"ה אמר עד אנה מאנתם לשמור וגו', דהמן כבר לא עשה עליהם התפעלות, ואע"פ שזה נס דאיך יורד מן, אבל לאחר שהתרגלו שיורד בכל יום מן כבר לא התפעלו, ונצרכים עוד פעם לחיזוק, ובלי זה האמונה נחלשת, א"א לומר שלא האמינו, הם לא היו כופרים ח"ו, אבל לא ה' אמונה חזקה, דכשיש אמונה חזקה לא יתכן שאדם יחטא, הוא רואה שהקב"ה מנהיג אותו, וכל דבר שעושה זה הכל מהקב"ה, אז איך יחטא, אלא כמו היום אם נאמר איך חוטאים? הרי רואים את זריחת השמש, וכך ה' אז כיון שראו בכל יום שיורד מן הם לא התפעלו, וכל פעם צריך חיזוק באמונה דאז לא יתכן שיבואו לידי חטא, וזה כתוב עד אנה מאנתם לשמור מצותי, דאם מכינים מן עבור יום המחרת כבר חסר באמונה.

ובכניסתם לארץ ישראל בעברם את הירדן, כתוב (יהושע ג' ט') שיהושע אמר להם גשו הנה וגו' בזאת תדעון כי וגו' בקרבכם, ופרש"י צמצם את כולם בין שני בדי הארון, דה"י אמתיים וחצי ביניהם ובמקום קטן כזה נכנסו כל ישראל, כזה נס גדול למען תדעון כי ה' בקרבכם.

אבל אח"כ שוב התרופף האמונה ועכן חטא ונהרגו ל"ו אנשים, ויש מ"ד (בסנהדרין מ"ד א') שנהרג רק יאיר בן מנשה שה' שקול כנגד ל"ו, ואיך חטאו? כי ברגע הראשון שרואים מתפעלים אבל אח"כ יורדים ונחלשים ויש אפשרות לחטוא, כי בלי זה לא הי' בחירה, הקב"ה עושה הרבה דברים נפלאים, אבל אח"כ יורד ההתפעלות ויש כבר אפשרות לחטוא, לא מגיעים ח"ו לכפירה אבל נחלשים, ואם נחלשים זה כבר לא מספיק.

והנה אחד מהדברים העיקריים של האמונה זה בטחון, א"א לומר דמי שאינו בדרגה הגבוהה של בטחון הוא אינו מאמין ח"ו, אבל בכל זאת זה חסרון באמונה, כי אמונה בדרגה האמיתית צריך להיות עם בטחון, ואם אין בטחון סימן שחסר באמונה.

והנה הרי לכל אחד יהי' מה שנגזר עליו, ורוב האנשים הסוחרים מה הם עושים בכדי להרויח במסחר, יום ולילה לא ישקוטו, ואם אחד חושב דמעשי חבירו יפגע בו ויפריע לפרנסתו, הוא כבר מיד עושה עמו מריבה, דמפריעו מה שהשני עושה, וזה כתוצאה מחסרון בבטחון, ואע"פ שהוא מאמין, אבל זה לא דרגה האמיתית שצריך להאמין מה דאמרו ביומא (ל"ח ב') שאין אדם נוגע במוכן לחבירו אפי' כמלא נימא, מי זוכה לדרגה כזאת, נמצא דאע"פ שאינו כופר, אבל זה לא אמונה בדרגה האמיתית שצריך להיות.

נמצא דמה שחז"ל תיקנו דברים שיהא אהבת רעים בפורים ע"י משלוח מנות ומתנות לאביונים, זה כדי להרגיל את האדם במידת הבטחון לדעת שאף אחד לא יכול להזיק לו, אם אחד חושב שיש מי שמזיק לו, איך יתכן שאפשר להזיק לו, ואם הוא חושב כך זה משום חסרון באמונה, הבטחון זה חלק הכי גדול של האמונה, א"א לומר שהוא בוטח בלי שיהא מאמין, ומי שאינו כך יכול להיות מאמין אבל לא בדרגה האמיתית של אמונה.

נמצא דמה שאומרים נזכרים ונעשים זה ענין אחד, ולא שני דברים נפרדים, דהתכלית של שניהם הוא שהאדם יגיע לאמונה האמיתית, ואז אין כבר דבר שמפריע לו ולא יכול להיות הפרעה באחזה בין איש לרעהו, דהחושב שיכולים להפריע לו זה משום חסרון באמונה, אם אדם רואה שהשני מצליח, זה כואב לו דחושב שזה יפריע לו, שהוא כבר לא יכול, והוא יקח את שלו, אבל הרי כל אחד כפי מה שנגזר לו א"א להפריע לו, וזה דרגה של אמונה אמיתית, אדם שחזק באמונה לא יכול להיות שבור ממעשה חבירו, אחד פותח חנות ובא אחר וג"כ פותח הוא חושב שמתחרה עמו ומקלקל לו את פרנסתו, אבל זה לא יתכן כי הרי אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפי' כמלא נימא, למה הוא מפחד, אלא שחסר באמונה, ולא שהוא ח"ו אפיקורס, אבל חסר בדרגה הגדולה של אמונה, כי בטחון זה החלק הכי גדול של אמונה.

ובזה צריכים להתחזק, ובפרט בפורים שאומרים בשם האריז"ל יום כיפורים כפורים, שצריך להיות אהבה ואחזה, זכירת הנס ועשיית חסד עם חבירו זה ענין אחד, א"א זה בלי זה, כי לדרגה האמיתית של אמונה צריך שיהי' גם אהבה ואחזה שאין אדם שמפריע

לו, ובאמונה צריך להתחזק, וזה דבר שאפשר מאוד בימים האלה שחז"ל קבעו, דאם הם קבעו יש אפשרות לעלות.

בפרשת בשלח (י"ז ח) כתוב ויבא עמלק וגו', ופרש"י סמך פרשה זו למקרא זה לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים לי ותדעו היכן אני, משל לאדם שהרגיש בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הבן רואה חפץ ואומר אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שניה, וכן שלישית, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראית את אבא, א"ל אביו אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו.

דהנה כל הזמן הקב"ה נותן לך את הכל, ואח"כ אתה לא מכיר את הרבש"ע ואינך יודע היכן אבא, הרי הקב"ה מחזיק אותך כל הזמן, וזה ה' הטענה על כלל ישראל אתם אומרים היש ה' בקרבנו, הרי הוא מנהיג אותכם כל הזמן, כל רגע שנושמים הכל זה מהקב"ה, ומה אתם שואלים היש ה' בקרבנו.

וזה צריך לדעת דהרבה פעמים אדם אומר שלא רואה השגחה, מה הפירוש שאינו רואה השגחה, אתה חי אתה אוכל אתה שותה, אם ח"ו רגע אחד קורה משהו האדם כבר אבוד, ואדם לא מרגיש אלא חושב האם יש לי את הקב"ה, הרי אתה חי א"כ איך אתה מסופק, ובזה צריך להתחזק.

אם אדם ירגיש את האמונה ממש לא יהי' שייך שיחטא, ולא יהא חסר לו, אף אחד לא יפריע לו, כל אחד צריך לדעת שכל מה שיש הקב"ה עושה, ולא לומר היש ה' בקרבנו, צריך לעלות, ואם אחד רוצה לעלות, ע"י שיהי' לו אמונה שלימה יהי' לו יר"ש והכל, גם ברוחניות וגם בגשמיות, הוא יעלה מאוד ויהי' מאושר. ובזה אנחנו צריכים להתחזק מאוד בימים אלו שיש התעוררות, וכמש"כ בספרים דבימים שהי' איזה עילוי איזה הארה, אז בכל שנה זה מתחדש ויש אפשרות להתחזק בזה, והלואי שכל אחד מאתנו יתחזק באמונה בה' שהכל בהשגחה, יש ה' בקרבנו ה' מנהיג אותנו, והקב"ה יעזור לנו שנעלה באמת בתו"ש ואמונה כרצונו יתב'. (ימצא פי תהלתך פורים)

גודל הנם

הרמב"ם פותח את הלכות יסודי התורה "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכו' והוא אלוקי העולם אדון כל הארץ וכו' וידיעת דבר זה מצות עשה שנאמר אנכי ה' אלוקיך", ומבואר בראשונים, שהמצוה הזו של ידיעת השם, כוללת גם את ידיעת דרכי ומידות הנהגת השם בעולמו, ומשום שידיעה הכרה שייכת רק כלפי הנהגתו יתברך שהרי באמיתת הימצאו לית מחשבא תפיסא ביה כלל, וחלק ניכר מהתורה ומספרי הנביאים נסוב על עניין זה, גם אגדות חז"ל רבות תכנן הוא זה להורות את דרכי הנהגת שמים, ולאור הקדמה זו נעמוד להתבונן בכמה כתובים ומדרשי חז"ל, במטרה להתעמק בדרכי הנהגת הבריאה.

מגילת אסתר בנויה מהשתלשלות מורכבת וממושכת ביותר, שנפרסה על פני תשע שנים, ואשר הביאה בסופו של דבר לידי מפלת עמלק וישועת ישראל, וצירוף של כל מיני

מאורעות שנראו טבעיים ללא יעוד מסוים, והיו לאמיתו של דבר הכנה ארוכה לתכלית מכוונת, ועלינו ללמוד מכך יסוד בדרכי הנהגת השם.

הנה בכל מקום שמדובר אודות ישועת השם, מוזכר לשון של צמיחה, צמח דוד, מהרה תצמיח, מצמיח קרן ישועה, מצמיח ישועות, הרמח"ל (ע"י דעת תבונות עמ' כו). מבאר שצמיחה משמעותה "התפתחות איטית שאינה ניכרת באופן מיידי", ויש להתבונן מדוע אופן הישועה הוא בדווקא כך, בדרך איטית, והרי ישועת השם כהרף עין.

והנה מובא במסכת בבא בתרא (דף ע"ה) דרש רבי יוחנן "ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח, עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים, וחוקק בהן עשר על עשרים, ומעמידן בשערי ירושלים, לגלג עליו אותו תלמיד, השתא כביעתא דזיללתא לא משכחינן כולי האי משכחינן (כיום אין להשיג אבנים טובות בגודל ביצת עוף קטן, והייתכן שיהיו אבנים גדולות כל כך) לימים הפליגה ספינתו של אותו תלמיד בים, חזא מלאכי השרת יושבים ומנסרים אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל' חקוק בהם עשר על עשרים, אמר להם אלו למי, אמרו לו שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים, בא לפני רבי יוחנן, אמר לו דרוש רבי, לך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי, אמר לו רבי יוחנן ריקא, אלמלא ראיתי לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה, נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות".

מפליא העניין, הרי רבי יוחנן היה בדור החמישי לאחר חורבן הבית, וכבר אז! הכינו המלאכים אבנים טובות לזמן הגאולה, הרי אין עיכוב של זמן כלפי המלאכים שהינם למעלה מן הזמן, ואף על פי כן הכינו את טובות העתיד מאז ומקדם. ומכאן יש ללמוד שהנהגת השם היא שעניינים גדולים לא באים בבת אחת ללא הכנה, אלא בדווקא מתוך מהלך של הכנה עד צאת הדבר לפועל, קיימת תכנית ערוכה של השתלשלויות שיהיו הכנה למאורע הכביר של הגאולה, ההכנות הקודמות הן הצמיחה של הישועה, ולאחר החורבן מכין השי"ת את בנין ירושלים ושעריה, קל וחומר את הגאולה ובית המקדש עצמו.

במבט זה יש ללמוד את המדרש (ראה ילקוט וישב קמ"ד) ויהי בעת ההיא וירד יהודה וגו' רבי שמואל בר נחמן פתח: כי אנכי ידעתי את המחשבות שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה ירד ליקח לו אשה, והקב"ה מביא אורו של מלך המשיח, בטרם תחיל ילדה, עד שלא נולד משעבד הראשון נולד גואל האחרון, הקב"ה מביא אורו של משיח, אור הגאולה אינו בא בבת אחת, אלא השי"ת מביא אותו על ידי שכל המעשה בבריאה משמש כהכנה אליו, הנהגת השם קיימת לא רק בעניינים הבלתי תלויים בבחירה, אלא אף בעניינים התלויים בבחירה, ראובן עסוק בשקו ובתעניתו לתיקון חטאו במעשה בלהה, השבטים עסוקים במכירת יוסף שהייתה חטא, כפי שראו לבסוף שיוסף היה קטנן של שבטים ולא יכלו לעמוד בתוכחתו, יהודה ירד ליקח לו אשה והתעסק בעניין תמר, שגם הוא היה נראה כרוך בחטא, ומכל אלו הדברים גופא בורא השי"ת את אורו של משיח, כל הנעשה בבריאה בכללות, גם הדברים הנראים כסותרים, מהווה חלק מההכנה לתכלית הכל, לאורו של משיח.

הגאולה בימי מרדכי ואסתר ומפלת עמלק, אף היא לא באה אלא מתוך שלשלת מאורעות של הכנה תשע שנים, שמאורעותיהן השונים הכינו אל התכלית הגאולה, ויש לגבינו לימוד נוסף מכך כשם שנצטוונו להידבק במידותיו יתברך מה הוא רחום וכו' אף אתה, כמו כן יש לנו ללמוד מדרכי הנהגת השם לדרכי הנהגתנו בעבודתו יתברך, ויש להסיק שעניינים רמים ונשאים אינם באים פתאום, אלא חייבת לקדום להם הכנה ממושכת.

יש לקבוע קודם כל את המטרה, ולאחר מכן כל המעשים צריכים להיות מכוונים בכדי להשיגה, המטרה התכליתית היא לעבוד את השם ולעשות תורתו ומצוותיו, ואל התכלית הזו יש לכוון את כל הנעשה ולעמול ולהתייגע במשך כל הדרך עד להשגתה. (נאמר פורים

תשמ"א, נדפס מוסף ש"ק תצוה תשנ"ח)

פורים – הזמן להתבונן במאורעות העולם (מדברים שאמר רבנו שליט"א לבני החבורה שבכולל פונבז' לאחר קביעות בלימוד במוצ"ש"ק)

במגילת אסתר היו מאורעות ותהפוכות שונות במלכות אחשורוש, אשר נראה לכאורה שאין ביניהם שום קשר, אך לבסוף התברר שהכל היה מכוון להצלת בני ישראל. צריך להתבונן בכל שקורה בעולם, הערכים משתלילים, קורים אסונות טבע נוראיים וכו' והכל בכדי שעם ישראל יתעוררו, יתבוננו, ויתחזקו בתורה ובקיום מצוות.

מי שאינו מתבונן אינו מתעורר – הרי זה הפסד נצחי. רבי עקיבא ראה שהמים שחקו אבנים, התבונן ולמד מכך שאף דברי התורה יכולים לפתוח שערי לבבו, וע"י כך נעשה לר' עקיבא – התנא הגדול. לעומתו, היו עוד הרבה אנשים שראו אותם המראות, אך לא התבוננו, לא למדו מכך, ונשארו כפי שהיו, אנשים פשוטים.

מסופר על ר' ישראל סלנטר שפגש פעם את ר' יוזל מנובהרדוק שהיה אברך צעיר, כשהוא עסוק וטרוה, כששאלו לפשר עיסוקו, ענה שדואג הוא עם מה יחיו הוא ובני משפחתו. אמר לו ר' ישראל 'ועם מה למות, יש לך' יכול להיות אדם שיעבוד בשביל עולם הזה, שהם כמאה ועשרים שנה. ובשביל חיי הנצח – אינו עובד. ר' יוזל עזב את חיי המסחר, והקדיש את עצמו לתורה ולמוסר ונהיה לסבא מנובהרדוק.

מי שאינו דואג לחיי הנצח, הרי אף שעל העבירות מועיל תשובה, ואם לא – יש גיהנום שמנקה. וכן – קדיש וצדקה לעילוי הנשמה וכו', אך אח"כ כשיוצא מן הגיהנום הוא בעל מום נצחי, הוא לא הגיע לדרגה שהיה צריך לחיות, הוא בזבז את הזמן ואת האפשרות.

כך צריך להתבונן בכל המאורעות, לאמיתו של דבר – הספר מוסר הכי גדול, והמקור להתבוננות הגדול יותר הוא הסידור. לדוגמא אם רק נחשוב על המילים של ברכת 'בורך שאמר' רק נתבונן בפסוקי 'הודו' אך לצערינו – אנו רגילים לומר זאת במרוצה, מבלי התבוננות, וחבל...

יום הפורים וקריאת המגילה הוא הזמן להתבוננות במאורעות ע"י שקוראים את המגילה פעם בשנה, וגם מעצם סגולת היום שהיה בו את הנס, להכיר ולידע שאין טבע, רק אדם עם 'ראש סתום' חושב שהכל טבעי. זה טעות, הכל מאת הקב"ה. (רשימות ג"א מתלמידי רבנו)

קבלת תורה באהבה

כתוב. בגמרא בעבודה זרה (ב, א) שלעתיד לבוא אומות העולם יבואו בטענה שלא כפה עליהם הר כגיגית. ובאמת הגמ' אומרת מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת והיות שהם לא טרחו מה הם רוצים? והגמ' מתרצת אעפ"כ אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו: זאת אומרת שהקב"ה רוצה שיהיה בדרך נוחה לא בכפיה כי כתוב מודעה רבא לאורייתא.

ויש להבין מה הפשט הם יגידו אנחנו לא קבלנו, כפו אותנו, האם זה תירוץ? כל מה שהמלך עושה גזירות יבוא אחד ויאמר לא קיבלתי עלי האם זה תירוץ? המלך אומר צריך לעשות אפילו שלא קיבל, לא שמענו אף פעם שכל אחד שיתפסו אותו באיזה דבר נגד הממשלה יאמר לא קיבלתי עלי, זה תירוץ? ומה הפשט בטענה שהיה בכפיה.

אלא הפשט הוא, אין הכי נמי בעצם זה לא טענה רק הקב"ה לא רוצה לבוא בטרונא עם בריותיו, הקב"ה רוצה שכן אדם יעבוד אותו יתברך מתוך אהבה לא מתוך כפיה, אע"פ שבאמת מגיע לו אפילו גם בכפיה, ובפורים כתוב שקבלו מאהבה.

ויש להתבונן במה מדובר, האם כלל ישראל התאספו במקום אחד כמו במעמד הר סיני שנתאספו כולם במקום אחד, ושם כפה עליהם הר כגיגית ואמר הקב"ה אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו פה תהא קבורתכם זה היה בזמן מתן תורה, ועכשיו בזמן אחשוורוש מאה עשרים ושבע מדינות מה היה, האם כולם באו למקום אחד ואמרו אנחנו מקבלים את התורה? ולכאורה לא מצינו כזאת, ועכ"פ הרי היה צריך להיות כזה אסיפה של מאה ועשרים ושבע מדינות, שכל היהודים מכל המקומות באו ביחד ועשו קבלה מאהבה, והרי לא היה כזה דבר ומה הפשט הם קבלו?

משמע שחז"ל ידעו בדרך נבואה, או האיך שיהיה שכל אחד אחרי זה בלב שלו היה מרוצה שיש לו תורה וזה מספיק, שכבר הקב"ה מאד שמח שרוצה שהאדם יעבוד את הקב"ה מתוך אהבה, וזה היה רק בזמן ההוא שכל כלל ישראל מבלי יוצא מן הכלל קבלוה מאהבה. ובודאי גם בזמן מתן תורה היו הרבה יהודים שקבלו את התורה באהבה בלי שום ספק כמו משה רבינו ויהושע והנשיאים וכו' שקבלו מאהבה, רק היה חלק מהכלל ישראל שעדיין לא היו מרוצים כל כך, ועל זה מספיק שאומרים מודעה רבא לאורייתא, ולא שבאמת זה תירוץ אמיתי שאם אחד יגידו לו למה אכלת נבילות? יאמר לא קבלתי עלי האם זה תירוץ? איזה תירוץ זה? אם אחד להבדיל היום יש חוק במדינה שצריך לתת זה וזה צריך לתת מס הכנסה אחד לא ישלם מס הכנסה יאמר לא קבלתי עלי האם זה תירוץ זה לא שום תירוץ!

וצ"ל שאה"נ, רק הקב"ה רוצה שיהיה במדרגה כזאת שלא בטרונא עם בריותיו, שכל אחד ירגיש שזה התכלית שלו שזה צריך האדם להיות, ואם הוא לא מרגיש שהאדם צריך להיות ככה עוד חסר בקבלת התורה, לא שלא יהיה מחוייב עי"ז להיענש הוא חייב, אבל הקב"ה רוצה שכלל ישראל יעבדו אותו מאהבה מהכרה שמכירים שכן צריך להיות. ואדם שלא מכיר אע"פ שעל פי דין הוא יוצא, אם אחד מביא קרבן כתוב שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, הוא לא רוצה להביא קרבן רק נותנים לו מכות ואז הוא אומר רוצה אני, ועל פי דין זה מספיק אפשר כבר להקריב זה לא נקרא קרבן פסול, כי הרי אחרת

הרי זבח רשעים תועבה, על זה אומרים שאחרי שנותרים לו מכות ומקבל זה מספיק לגבי זה שזה לא נקרא זבח רשעים תועבה, אבל האם זה תכלית בודאי זה לא תכלית אם הוא יהודי טוב הוא יודע שחייב להביא קרבן ומביא בכל הלב, אבל אם מישוהו לא נותרים לו מכות עד שרוצה בדיעבד זה טוב, והקב"ה מקבל את זה אבל זה לא התכלית.

התכלית היא שכן אדם באמת יביא את הקרבן בחפץ לב, וככה זה בכל המצות אם אדם עושה מצות מתוך כפיה בודאי שהוא חייב, אי אפשר להיפטור ולומר לא קיבלתי זה שום דבר, אבל הקב"ה רוצה את הלב ועפ"י דין כל זמן שלא קבלו באהבה, נכון שזה היה נקרא קבלה לגבי ההלכה שאפשר כבר להעניש, ואפילו לא היה מקבל ג"כ היה אפשר להעניש, הנה שבע מצות של בני נח ג"כ לא קבלו רק מחויבים אפילו אם הם לא קבלו רק כאן הקב"ה רוצה שיהי' עבד ה'.

ועבד ה' הפשט הוא שהוא מסור להקב"ה בכל הלב, זה מה שרוצים וזה כנראה מה שהיה בזמן אחשוורוש, כל אחד ישב בבית שלו וחשב: מה טוב להיות עבד ה' ולהכרה כזאת באו אחרי הסרת טבעת של המן והנס שהם נצולו אז כל אחד בלב שלו, איש יהודי אחד מארץ כוש, ואחד בארץ מדי, ואחד ממדינה אחרת כ"כ הרבה מדינות, היה כל יהודי בבית שלו חושב שרוצה להיות עבד ה', וזה מספיק בשביל מה שהקב"ה רוצה מפני שהקב"ה רוצה את הלב, ממילא אנחנו היום לא יכולים לומר שאנחנו אין לנו הלב, לא! אה"נ בן אדם לא יוצא בזה שאבא שלו והסבא שלו בימי אחשוורוש קבל האם זה פוטר אותנו? לא ואם אדם עובד את הקב"ה מתוך כפיה באמת חסר בעבדות ה' ובכל המקומות אם יש בחור שלא מתנהג טוב ונותנים לו עונש ועי"ז הוא מתנהג טוב האם זה תכלית?

זה לא תכלית! התכלית שכן אדם שירגיש שרוצה להיות ירא שמים שרוצה להיות עבד ה', שרוצה ללמוד תורה, ומה שאדם עושה את זה יותר ברצון אמיתי, זה מה שהקב"ה רוצה וזה ב"ה אנחנו מקוים שהבחורים כאן הם ב"ה רוצים להתקרב להקב"ה רוצים להיות עבדי ה'.

תקנה של בין אדם לחבירו

מה שחז"ל תקנו מצוות בפורים זה בעיקר בדברים שבין אדם לחבירו משלוח מנות מתנות לאביונים, גם צריך לקרוא את המגילה כדי לחזק את הנס כי כשקוראים את המגילה רואים האין שהכל היה מתוכנן כדי שיהי' נס להציל את כלל ישראל, אבל מה למעשה? בעיקר בין אדם לחבירו כי בין אדם לחבירו זה הכול.

אם מתחילים בבין אדם לחבירו טוב יש סיכוי טוב שהכל יהי' בסדר. כי באמת כשהקב"ה ברא את העולם תיכף ומיד קין והבל רבו על מה רבו על בין אדם למקום על בין אדם לחבירו, תיכף ומיד על בין אדם לחבירו ואפילו מה שהקב"ה שעה למנחתו של הבל ולא של קין היה קנאה קנאה שבין איש לרעהו, וזה בא עד כדי כך שהוא הרג אותו עד כדי כך הקנאה בערה בו שלא היה יכול לסבול שהקב"ה התרצה להבל יותר מאשר לו הוא לא קינא בו משום כסף, אמנם יש במדרשים שגם זה היה, אבל מה שכתוב בתורה שהקב"ה שעה אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה ומזה ויחר לקין מאד,

ועי"ז יצא כל הריב עד כדי כך שהוא הרג אותו למה כי האדם קשה לו לסבול את החלק שבין אדם לחבירו.

ומי שבעניניו בין אדם לחבירו בסדר, הרי אמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ה) כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, יוצא שאם בן אדם הוא בסדר ברוח הבריות, דהיינו שבין אדם לחבירו הוא בסדר אז רוח המקום נוחה הימנו, ובודאי יוכל לבוא לידי עבודת ה' אמיתית כי כל זמן שאדם הוא עם מדות רעות אי אפשר לו להיות עובד ה' אמיתי, המפתח לבוא ללב טהור זה צריך להתחיל בבין אדם לחבירו, ומי שבין אדם לחבירו הוא לא נקי הוא לא בסדר אז בין אדם למקום ג"כ לא בסדר כי אי אפשר להיות עובד ה' אמיתי אם הלב לא בסדר.

נקודה שהבחורים כאן כפי שאני שומע בין אדם לחבירו ג"כ בסדר אשרי חלקם, וגם בין אדם למקום ולומדים תורה מתוך חשק ורוצים להיות עובדי ה' אמיתיים הקב"ה יעזור שכולם יעלו בתורה ויראת שמים יהיה להם טוב ברוחניות ובגשמיות כל טוב סלה.

לחתבונן לפני פורים

הנה לפני פורים צריך להיזכר מה העיקר ומה הטפל. חז"ל הקדושים תיקנו לנו לכל זמן מצוה מסוימת שזה עבודת ה' של אותו חג, בט' באב עבודת ה' זה באכילות רח"ל ביום צום ג"כ אין העבודה בשמחה, אבל בפורים חז"ל תיקנו את עבודת ה' בשמחה, ואם נעשה זה לש"ש הרי היא מצוה שאין לתאר ולשער את גודל שכרה, אבל אם מצרפים לזה הוללות הרי זה ההיפך מן המצוה, ולדאבונינו רוב אנשים עושים מן המצוה את ההיפך מהמצוה.

חז"ל תיקנו משלוח מנות ומתנות לאביונים, להגדיל ולהרבות אהבת חברים, וזה מצוה המיוחדת ביום זה במצוה של ואהבת לרעך כמוך, אבל אם הופכים הרי יוצא ההיפך ממה שרצו חז"ל, החיוב הוא שכל מעשה יהי' למטרה העיקרית לה', והרמב"ם בהל' יו"ט פ"ו ה"ה כתב: ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל שנא' תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל הא למדת שהעבודה בשמחה עכ"ל. זכרוהו מאחר שבא להשכיחו כל אחד רוצה לקיים את המצוה כתיקונה אלא ששוכחים, יתן כל א' לבו להשתדל בזה ויעזור ה' שנגיע לכך. (ימלא פ')

תהלתך יצ"מ עמ' תמ"ה

ימים גדולים

הנה ימים אלו הם ימים גדולים מאד! כי הימים שהיו בהם ניסים לישראל הם ימי רחמים המסוגלים מאד לעלייה, וכלל ישראל התעלו בזמן הזה, ואמרו בשבת (דף פ"ח א) שבימי אחשורוש חזרו וקיבלו את התורה ברצון שהיה כזה התעוררות גדולה, וזה זכות גדול מאד, ולכך ככל כמה שמתחזקים בימים אלו בתורה בתפילה וביראת שמים, ומתגברים בענייני המידות זוכים לעלייה גדולה.

ומצד שני, תמיד דווקא בזמנים כאלו, היצר שם כל כוחו שיעשו להיפך, וממילא יוצא שח"ו רוצים לפגוע באנשים שיש לפעמים איזה ריב עם אחר, אבל דווקא בזמן הזה צריך

לעבוד על עצמו ולהתחזק, ולא לחשוב שיגדל מדברי ליצנות, שמזה גדלים חס ושלום קוצים וברקנים רח"ל ולא דברים טובים.

ואדרבה בזמן שאפשר לעלות ברוחניות, צריך להיטיב עם חבריו בכדי שיהא אהבה ואחוה בין איש לרעהו, ולהתחזק באמונה בה, וצריכים לראות שבזמן שיש בו קדושה שלא יצא חס ושלום להיפך, ולא לתת לרמות את עצמו, היצר מוצא הזדמנות לרמות את האנשים, שהרי זה זמן שצריך לשמוח, אבל זה צריך להיות שמחה של מצוה, ולא שמחה שתביא לידי קטטות לשון הרע ורכילות, ושאר דברים הנובעים ממידות רעות.

וצריך לשים לב שלא להיות נתון תחת השפעת היצר, כי בזמנים האלו כמו שיש הקדושה יש הטומאה רחמנא לצלן, והיצר עושה כל המאמצים להפיל האדם, ולדאבוננו אם לא שמים לב מאד! אז היצר מצליח, והוא מרוויח ויוצא ידו על העליונה, ועל ידי זהירות בכל העניינים הרוחניים יעזרנו השם.

סוף הזמן

הנה כיון שזה חודש האחרון שבזמן, ובפרט קרוב לפורים, היצר גורם לביטול תורה, ולליצנות, והלבנת פנים, ובאמת הזמן הזה צריך להיות כמו מת מצוה, וצריך להתחזק יותר בלימוד התורה, ותפילה, ועשיית המצוות, ואם היינו רואים את האמת כמה אושר יכולים לרכוש על ידי לימוד תורה ומצוות, לא היה בחירה אבל נתחזק ונחזיר לתוכנו את ההכרה הזאת ונעלה, כי באופן ההנהגה הרגילה שמזלזלים בזמן הזה ונכשלים בכל מיני חטאים הרי יורדים ולא רק שאינם עולים, יראה כל אחד לחזק עצמו ובודאי יצליח.

כל המקודש מחברו חרב מחברו

הנה כל המקודש מחברו חרב יותר, שהיצר דוקא במקום שיש לעלות הוא משתדל בכל כחו לעשות מזה ההיפך, כגון בפורים שהוא יום שבו זכו לקבלת התורה מרצון, שהשיגו מדריגה כ"כ גדולה וזה הרי כל מה שהיה אז ונקבע לדורות, שיכולים לזכות במדה מסוימת בעליית הנפש להתקרבות לעבודת הבורא יתב"ש ע"י קיום המצוות לשם שמים באותו היום, ועושים בדיוק דברים שהם ההיפך כי מליצנות ומדברים בטלים וכדו' לא יוכל לצאת התעלות הנפש, ודוקא מתרוקנים בימים שלפני זה.

חיזוק בימים אלו

הנה הקב"ה ברוב חסדיו נתן לנו את התורה והדריכנו איך לקיימה, והנחילנו מועדים, ורבנן הוסיפו עליהם עוד מועדים, וזה הכל לזכותנו, וכדתנן במכות (כ"ג א) "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" שלא יחשבו איך אפשר לקיים כל כך הרבה מצוות אלא להיפך, זה זכות שהרבה להם תורה ומצוות שאפשר לזכות על ידם. והנה אנחנו עומדים לפני פורים, ויש חושבים שבזמן הזה אפשר לעשות מה שרוצים, ובאמת בימים רגילים עבודת השם היא בדברים מסוימים ובשבת ומועדים יש גם מצוות היום, ובתענית אסתר יש דיני תענית ובפורים יש דינים של משתה ושמחה, וזה עבודת השם לא סתם הוללות והתפרקות וכשעושים שמחה לעבודת השם זה טוב מאד, אבל אין

זה ימים שאפשר לעשות מה שרוצים ח"ו, תמיד צריך להיות עובד השם, אף פעם לא להסית דעת הלוואי שנזכה לזה, אבל אנחנו רוצים לכל הפחות לדעת את זה, ואז לכל הפחות יודעים לא להיכשל, ובפרט שלא להיכשל ולא ניגרר אחרי דברים לא נכונים, רק לדעת האמת למשוך עצמו לתורה ויראת שמים ומעשה המצוות, ומידות טובות, בין איש לחברו והקב"ה יעזור לנו.

פורים חיוזק באמונה

שאלו את רבנו מה אפשר להתעורר בפורים ואיזה מסר ניתן לקחת מיום זה לכל השנה? אמר רבנו: להתחזק בידעיה שהקדוש ברוך הוא מנהל את העולם, והסביר יש מציאות של הנהגה גלויה שהשי"ת עושה נס שניכר לעיני כל כמו קריעת ים סוף, במגילה רואים את ההנהגה הנסתרת של הקב"ה שהוא מנהל את העולם גם במקרים הרגילים, לא כמו קריעת ים סוף שהיה נס גלוי, אלא מסדר הרבה דברים קטנים שכל אחד לעצמו מאורע רגיל לא חורג מגדר הטבע, ובסוף ע"י זה בא הנס למשל בגתן ותרש רצו להרוג את אחשוורוש, וחשבו שמרדכי לא מבין אך מרדכי ידע שבעים שפות והבין דבריהם ואמר לאסתר והיא אמרה למלך בשם מרדכי. הכול היה דברים רגילים אבל כולם מתוכננים, ומה שצירף השי"ת את המאורעות וחיבר ביניהם הראה בזה שהעולם מונהג על ידו והביא לנס הגדול. (מזקנים אתבונן)

כבוד ת"ח

שח רבנו: שהנה בכל הדורות היו כאלו שלא כיבדו ת"ח, וגם בדורו של מרדכי, אם היו מכבדים ת"ח לא היה קורה את כל הגזירה, דאם היו שומעים לו שלא ללכת למשתה וכו' לא היו נכשלים בכל זה ולא היה את כל הגזירה. וכמבואר בנפש החיים (שער ד' פי"ט) וז"ל, ולכן גם מזה הטעם אמרו דקב"ה ואורייתא חד, כי הוא ושמי' חד הוא, כמ"ש בזוהר (יתרו ז' ע"ב), (ואורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא דקב"ה ממש, זכאה חולקיה דמאן דזכי בה מאן דזכי באורייתא זכי בשמא קדישא דקב"ה ממש, ר"י אומר, בקב"ה ממש זכי דהא הוא ושמי' חד הוא) [והתורה כולה שם אחד היא, שם הקדוש של הקב"ה ממש, ר"י אומר, בקב"ה ממש זוכה, שהרי הוא ושמו אחד הוא]. ולכן אמר בתד"א, שכל מי שעושה מריבה על ת"ח כאלו עושה מריבה על מי שאמר והיה העולם שנאמר הוא דתן ואבירם כו', בהצותם על ה'. לכן כאשר האדם בא בשם ה', הכל יראים ומזדעזעים ממנו כמ"ש, "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". וכמ"ש, "כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי", "כי בי חשק" בו יתברך ממש כביכול כנ"ל.

עוד אמר, הנה אנו לפני פורים צריך לקבל 'קבלת התורה' בפורים מאהבה, וצריך כ"א להוסיף ע"ע עוד ללמוד ממה שהוא רגיל, כך הוא יכול לבוא לפורים. (מפי הרה"ג ר' יעקב

שובב שליט"א)

מכתבי חיזוק ליום הפורים

הנה רבנו שליט"א עשרות בשנים מביע את כאבו מצורת הפורים שהשתרשה בכמה מקומות שהוא היפך מטרת ימי הפורים, ולשם כך כתב הרבה מכתבים, ונביא כמה מהם.

יש להרבות באהבה

בס"ה. היות שמתקרב ליום פורים, שבו חז"ל תקנו לימי אהבה בין איש לרעהו, וכפי מה שרצו להשריש אהבה בין איש לרעהו, כן גבר יצר של לצער ולהלבין פני רבים, ובישיבות להלבין פני מורים, ויותר מזה להמשיגים אשר לרגל תפקידם צריכים פעם להגיד דברים שהם לא רצויים לכל התלמידים, ואז נוקטים להוציא נקמתם ביום הפורים. נמצא שדוקא ביום של אהבה נהפך ליום שבו עושים דברים הפוך מזה. ובפרט היות שנות הנעורים שהם השנים יסוד בנין האדם, צריך לראות שיהי' יסוד ישר ותקין ולא יסודות עקלקלות.

וידוע שמלבד שזה חטא גדול גם רואים עונש בעוה"ז, אף כי בדרך כלל הקב"ה מאריך אף ולא מעניש בעולם הזה. ובאתי בזה להזכיר כי יום פורים לא שונה מכל יום, ואיסורי תורה לא נשתנו כלל. וכל אחד ישתדל באותו יום להרבות אהבה, ואם זה אינו יכול לכה"פ לא יעשה היפך מזה, ולהמוסיפים אהבה ורעות יזכו לטוב ויעלו מאד להמעלות הרוחניות ויוכל להבנות ולצמוח לטוב ולתפארת.

א.ל. שטיינמן. ז' אדר תש"ע לפ"ק (קובץ אגרות נ"ח)

בחומר הפגיעה באנשים בפורים

בס"ה. היות שמתקרב ימי פורים דפרוים ודמוקפין, בהם יש חשש של פגיעה באנשים, בחורים, ומחנכים, אשר זה חטא ועון גדול, והרבה שנים אחרי זה סובלים הפוגעים והמביישים, ולא יודעים את חומרת הדברים. באתי בזה לעורר כי זה כמשחקים באש, שומר נפשו ירחק מעון החמור של המלבין בריבים.

ויהי רצון שהזמן ינוצל לחזק ולאהבה בין אחד לרעהו ולכל לומדי ומלמדי תורה, וכל א' יתרומם ברוחניות כנפש לב מבקשי השי"ת.

אהרן י. לייב שטיינמן. ט"ז אדר א' תשע"א לפ"ק (שם נ"ט)

לקיים ימי הפורים באהבה

בס"ה. דרכי השי"ת ישירים הם צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם.

הנה הקב"ה עשה לנו פורים, וכתוצאה מזה זכינו למצות של חסד, משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, אבל מחפשים גם מצות של עד דלא ידע, וכמובן יש בזה קצת דבר שלילי. ויש חשש שעושים את זה באופן שמתחלל שם שמים, באמור עם ה' אלו שכך מתנהגים, והם כלסטים מזויין שמכריחים לתת להם כרצונם, וברור כי לא בזה מקיים הודיה ורצון חכמים בתקנתם על היום. וידוע כי היום הוא עת רצון, וכתוב בתקוני זוהר שיום הכפורים היינו כפורים, שזה יום אהבה איש לרעהו, וזה הי' רצונם ורצון הקב"ה. לכו נא לומדי תורה בדרך הישר, לקיים ימי הפורים באהבה ובנחת תושעון. ונוכה לאור השי"ת כי יאיר על עמו, ונוכה לציון לבוא גאולים ושמחת עולם על ראשינו במהרה בימינו א"ם.

אהרן י. לייב שטיינמן. ח"י אדר שני תשע"א לפ"ק. (שם ס')

לא להיגרר לליצנות

בס"ד לכבוד תלמידי הישיבות האהובים. הנה ידוע כי כל הניסים שקרו לאבותינו הוא כדי להעלות האדם ולרוממו, וגם פורים אשר מבואר בהגר"א (אסתר פ"א) שכל דבר שקרה הי' מתוכנן שיצא הנס, שבו יעלו להיות איש מרומם, אבל לצערנו רוב אנשים במקום להיות מרומם, נהפך הדבר שמשתדל להתעסק בגסות, ובוה יורד במצבו הרוחני מאד, לכן תלמידי הישיבה אשר אני יודע שדעתם להתעלות ברוחניות, הם צריכים לראות שלא ידרו, ובודאי ע"י ליצנות אין שום ספק שירה, ולא יעלה! ובכל הדורות היה זה למכשול גדול, ע"כ כל אחד צריך לא להיגרר לדברים כאלה, רק להוסיף כמה שיותר על לימוד תורה, ואך גם את מצוות היום שיעשו להרבות אהבה ואחווה, בזמן כזה שישתדלו להרבות בלמוד תורתנו ויעיל לנפש האדם לעשות ההיפך מליצנות, ותתברכו כולכם לעזוב הדברים שהם מורידים נפש האדם, ותזכו להתעלות כרצון הקב"ה וחכמי הדורות.

אהרן יהודה לייב שמינמן (שם נ"ו)

השותה משקים המשכרים

בס"ה. בן אדם ששותה דברים המשכרים אז אינו שולט על הנהגתו ועל דיבורו, ואז אינו אדם, כי כל המעלה של האדם הוא השכל אשר חנן לו אלקים. א.ל. שמינמן. ליל תענית אסתר תשע"ב (שם ס"א) ואמר רבינו שיש לתמוה על זה מהמעשה עם רבה דשחמיה לרבי זירא, הרי דאף האמוראים הקדושים השתכרו כ"כ, ומה נאמר עליהם. ואמר רבינו דבר נורא, כי ברגע ששותה כבר אינו אדם, אלא שבאינו אדם ישנם שתי סוגים, יש מלאך כדאמרי' בגמ' לית דין בר איניש, ויש מי שאינו אדם אלא "בהמה". ואדם המשתכר תלוי באיזה דרגה הוא, דאם הוא בדרגה מרוממת, אז כשאינו שולט על מעשיו אינו אדם אלא "מלאך", וזה היה אצל האמוראים הקדושים, אבל מי שכדרגה פשוטה, אז כשאינו שולט על מעשיו הרי הוא "בהמה" (...)

אין רפואה למכתו

כאשר בערב פורים בחורים בישיב"ק עשו פעולה שפגעה במרן הגרמז"ל, נכנס רבנו לשיעור היומי, ובתחילת השיעור אמר: "יש לדעת כי כתוב בגמרא כל המבוה תלמיד חכם אין רפואה למכתו". ולא הרחיב את הדיבור, רק שהתיבות יצאו מפיו בהתרגשות רבה, וכמובן שמיד פסקו ממעשיהם. (מאחורי הפרגוד עמ' 389)

הלימוד בליל פורים

כבר הבאנו לעיל שרבנו שליט"א עשה מהפיכה גדולה בענין זה בצורת ימי הפורים אצל בחורי ישיבות, שכן הנהיג וביטל מנהג ה"פורים רב" בכמה ישיבות. וקבע סדרי לימוד בליל פורים בישיבת אורחות תורה בשנת תשנ"ט, ומה נהדר מראה כהן איך שמרן רבנו שליט"א מניע מידי שנה בשנה בליל פורים בחצות ונותן שיחה לבני הישיבה. ומשם למדו וכך עשו בעוד הרבה ישיבות קדשות, והחזירו את השמחה האמתית בקבלת תורה מאהבה. נביא כאן כמה שיחות שנאמרו במהלך השנים בליל פורים בישיבת ארחות תורה [ראה קונטרס קיימו וקיבלו שהביא את כל השיחות משנת תשנ"ט- עד שנת תשע"ב]

מעלת הלימוד

ליל פורים זה זמן שאין הרבה מקומות שלומדים תורה, ורוב האנשים עסוקים במצות אחרות, או בדברים אחרים, ויש שעושים דברים שהם בעצם סתירה לתכלית של פורים, שזה הכרה בריבונו של עולם אמונה בהשם ושוכחים מזה, ומי שזוכה בשעה כזו ללמוד תורה, הרי זכות לימוד התורה בשעה זו מגן על כולם.

כתוב בספר חסידים (סי' ק"ה) שמצוה שאין לה הרבה דורשים נחשבת כמו מת מצוה, ודבר זה יש גם כן בזמנים שבזמן שחסר, דורשים ללימוד התורה ורוב האנשים אינם עוסקים בתורה, הרי לימוד התורה בשעה זו הוא כמו מת מצוה, ואם כן לימוד התורה בליל פורים הוא כמו מת מצוה, כי כמעט אף אחד אינו לומד רק מחפשים מצות אחרות, ולימוד התורה נשאר כמו מת מצוה, וממילא לימוד התורה בזמן כזה הוא דבר גדול מאד! אלו הזוכים ללמוד באותו זמן זו זכות שאין לשער.

ומי שלומד בזמן כזה, הוא נוטל שכר כל אלו שאינם לומדים, והרי הוא קונה עולמו בשעה אחת, כל אחד שלומד מרוויח בשעה אחת, מה שבפעם אחרת היה צריך לזה עשרים שעות, ואולי אפילו יותר.

החפץ חיים אמר פעם (ומובא בספר מעדני שמואל בהקדמה) שהיום אפשר לזכות יותר מאשר בדורות הקודמים, מפני שההשפעה מהשמים יורדת במידה מסוימת, ובדורות הקודמים שהיו הרבה לומדי תורה זה התחלק בין כולם, וכל אחד קיבל חלק קטן, אבל היום שנתמעטו לומדי תורה, ההשפעה מתחלקת לפחות אנשים, וכל אחד שלומד מקבל חלק גדול יותר. אם כן גם לגבי לימוד התורה של ליל פורים, שהלומדים בו יותר מועטים משאר לילות, ממילא לפי ההשפעה שיורדת, כל אחד שלומד יכול לזכות הרבה מאד על ידי שעה אחת של לימוד, יתכן לקבל כמו ביום אחר על ידי עשר שעות, ואפשר להשיג הרבה מאד.

גודל זכות לימוד תורה בפורים

אני מקנא בכם! אתם זוכים לאין ערוך, עכשיו זה זמן כזה שלא בהרבה מקומות לומדים תורה. והזכות של לימוד תורה עכשיו מגין על כולם. כל אלה שעכשיו לא מנצלים את הזמן, חסר את הלימוד תורה שלהם ומי שלומד בזמן הזה הוא נוטל שכר כולם, יוצא שיש קונה עולמו בשעה אחת! אחד מרוויח עכשיו בשעה אחת מה שבפעם אחרת היה צריך לזה 'עשרים שעות' ואולי אפילו יותר, כי הרי יש הרבה מאד שלא מנצלים כעת את

הזמן, ובזמן כזה כשאחד לומד הרי הוא נוטל שכר כולם! וממילא אין לתאר את הזכות שיש בזה.

והקב"ה יעזור שתמשיכו ככה ולא יהיה חילוק אצלכם אם זה פורים, או יום כיפורים, או דבר אחר, אלא תמיד תנצלו את הזמן, ובוודאי שחוץ מזה יש על זה שכר בעולם הבא, אבל הריחוק יהיה גם כאן מה שבזמן הזה הוא לומד עוד גמרא ועוד תוס' וכו' זה בעצמו ריוח עצום! וב"ה שאתם זוכים לזה. תמשיכו הלאה בדרך זה והקב"ה יעזור שעל ידיכם על ידי כלל ישראל, יתקדש שם שמים ויזכנו הקב"ה שכולנו נזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

השמחה בשמים

במגיד מישרים (בהקדמה) כתוב שבלייל שבועות הבית יוסף למד עם כמה תלמידים מהחבורה שלו, ובא המגיד להמלאך שהיה מדבר אליו, ואמר לו שהקב"ה מאד שמח, כי אף אחד לא שם לב כל כך על הצער של השכינה, ואם יש קצת אנשים שעושים נחת רוח להקב"ה ולומדים תורה, הקב"ה מאד שמח, בהם וכך היה מרבה מאד בשבח של אלה שלומדים בלייל שבועות. ובליל יום טוב שני של שבועות כבר באו עשרה אנשים, ואז תיכף ומיד באה השכינה והתחיל תיכף לומר אשריכם שאתם לומדים בלילה הזה, ובשל"ה הקדוש מביא כל הדיבורים מה שהמלאך אמר ואיזה שמחה וששון יש להקב"ה באותו הזמן, והיה אז תיקון גדול מאד על ידי שלמדו תורה בזמן ההוא.

וכמו כן יש לדמות את הלימוד תורה בליל פורים, שהרי פורים הוא יום כעין מתן תורה כמו שכתוב בחז"ל, שעל ידי נס פורים קיבלו כלל ישראל את התורה מאהבה, ובוודאי לימוד תורה בזמן כזה עושה נחת רוח להקב"ה שאין לשער ואין לתאר, ובפרט שלומדים בציבור הרבה ביחד ולומדים תורה עם כל כך שמחה עם כל החשק, והשכר כל כך גדול, והשמחה בשמים אין לתאר ואיזה נחת רוח יש להקב"ה בזה.

אין לאדם כל כך הרבה זמנים, שיכול לומר שהוא עושה בזמן הזה שמחה מיוחדת בשמים, אבל בזמן כזה זה זמן מיוחד שעושה שמחה מיוחדת בשמים.

ובהזדמנות אחרות אמר רבנו שמפורסם שבעל האגודת אזוב זכה לבנו ה'אבני נזר' בזכות שלמד בליל פורים, וא"כ כמה זכות יש ללומדים בזמן הזה.

שיחה ליל פורים תשע"ג

רצינו להוסיף לכם דבר מה שתמיד אנחנו מתקשים בו, ובכל פעם אנחנו מחפשים תירוצים אחרים. הנה כל החטא היה מה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, הם נהנו. לא כתוב שהאוכל לא היה כשר, האוכל היה בתכלית הכשרות כרצון איש ואיש מרדכי הצדיק כמו שאמרו חז"ל, אבל בכל זאת זה סעודה של רשע! זה היה החטא, והיה עד כדי כך חמור שבשביל זה היה כזו גזירה חמורה, להרוג את כל היהודים! מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, נורא ואיום! בשביל חטא כזה. ומה היה הסוף, שהקב"ה הציל אותם, ואז הם עשו פורים, והכל הם מצוות שבין אדם לחבירו, חוץ מקריאת המגילה שמזה מבינים את

הכל, אבל מה היה הענין בגלל שנהנו מסעודה של רשע צריך לקיים משלוח מנות ומתנות לאביונים, הכל דברים שבין אדם לחבירו.

משמע כך, יש מדות רעות ומדות טובות, ויודעים שלהבדיל אומות העולם אי אפשר ללמוד מהם מדות טובות, רק מדות רעות. ממילא אם אחד נהנה מסעודתו של גוי, אפילו שלא היה שם שום דבר, אבל הוא מתקרב אליו, הוא נהנה להיות במצב שלא כמו שצריך להיות מצד המדות הטובות של הקב"ה, מה אני רחום וכו' שצריך ללמוד ממידותיו.

ולכן עכשיו אחרי שהקב"ה עזר להם, העיקר הוא להתחזק במדות של בין אדם לחבירו, שזה אחד מהדברים העיקריים, שכן אדם ע"י זה שנכשל חס ושלום, צריך להתחזק בבין אדם לחבירו, לשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, הכל דברים של בין אדם לחבירו, לא תיקנו שום דבר להתחזק בדברים אחרים, במצוות אחרות, הרי יש הרבה מצוות בתורה, תרי"ג מצוות, בכל הדברים יש להתחזק, אבל כאן העיקר שמו לב לתקן כדי שלא תהיה השפעה של הגויים, ולזה צריך להיות דוקא מדות טובות שבין אדם לחבירו, משלוח מנות מתנות לאביונים, וזה הדרך היחידה שבו אפשר להתבדל מהגויים ולא ילמדו מהמדות הרעות שלהם. וזה מה שאנחנו מקוים, כי כלל ישראל על אף שהיו בגלות ובכל הצרות שהיה להם, בכל זאת שמרו את המדות בין אדם לחבירו, ועי"ז הם זכו, ויזכו אי"ה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

זכות שנפלה בחלקם

בס"ד. לבני ישיבתינו היקרים הי"ו. כבר דיברנו כמה פעמים על הזכות שנפלה בחלקכם ללמוד תורה בליל פורים, שהוא יום של קבלו באהבה (ובשנה זו קשה לי להשתתף עמכם בשמחתכם) והנני לברככם שתזכו בזכות זה לעלות מאד בתו"ש כל אחד לפי מדרגתו ותצליחו ברוחניות וגשמיות. א"ל שטינמן מוצש"ק ליל פורים תשע"ד. (קובץ אגרות ס"ב)

מכתב לימוד ליל פורים תשע"ה

בס"ד. לבני חביבי הק"י עליהם יחי'. קשה עלי להשתתף עמכם, ואמיתי להעלות כמה דברים על הכתב, הנה הקב"ה ברוב חסדיו נתן לנו את התורה והדריכנו איך לקיימה, והנחילנו מועדים, ורבנן הוסיפו עליהם עוד חנוכה ופורים, ובעמדינו לפני ימי הפורים, ויש החושבים שבזמן כזה אפשר לעשות מה שרוצים, אבל אין זה כך, אלא שבכל יום יש את עבודת ה' בדברים מסוימים, ובשבת ומועדים יש גם מצוות היום, וזה רק עבודת ה' לא סתם הוללות והתפרקות, ומה שיש ביום יותר מצוות, יש בו יותר קדושה, ומסוגל לעלות בו ביותר, אשריכם שאתם מתחזקים בימים אלו בלימוד התורה ובתפילה, ויש לראות שח"ו שלא נכשל ולא נגרר אחרי דברים לא נכונים, רק יראה כ"א למשוך עצמו להאמת לתורה ויראת שמים ומעשה המצוות, ומדות טובות בין איש לחבירו, והקב"ה יערה עליו רוח טהרה ויזכה ברוחניות וגשמיות. המשתתף ושמח עמכם (קובץ אגרות ס"ג).

הזהירות לילדים

שח הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שילד זרק חומר הנפץ וגרם לילד שנקטע אצבעו. וסיפר לו שהתדפק על דלתו של מרן הגאון הגדול רבי אהרן לייב שטיינמן

שליט"א, ושאל כיצד לעשות תשובה על המעשה הנורא שעשה. תשובת מרן שליט"א היתה: איני יודע כיצד עושים תשובה על דבר כזה, הילד ניסה שוב ושוב, אבל הגאון הגדול ראי"ל שליט"א פרך את ידיו בתנוחה של 'איני יודע' ולא השיב.

(הגר"י זילברשטיין הסביר את תשובתו של הגאון הגדול ראי"ל שטינמן שליט"א, ואמר שבאמת אי אפשר לדעת כיצד עושים תשובה על דבר כזה, שהרי כבר הבאנו בעבר שהספר חסידים (סי תקצ"ה). מתקשה בדבר הכפל במילות הפסוק 'והשיב את הגזילה אשר גזל' ומתרץ שאמנם אם הגזלן משיב את גזילתו עוד באותו יום די בכך, אולם אם הוא השיב רק לאחר יום או יומיים, הרי שצריך להחזיר לנגזל גם את ההפסד שהיה לו באותם יום או יומיים, שבהם היה יכול לעבוד עם השור או עם החמור, ונמנע הדבר ממנו בשל הגזילה, ואם הגזלן לא החזיר את פערי ההפסד הללו הרי הוא נשאר גזלן. וכמו כן ממשיך הספר חסידים, כדי לצאת ידי שמים, יש לחשב את הצער שהיה לנגזל וכו' ואם כן אם במקרים אלה כל כך קשה לאמוד את הצער הרי שבמקרה שלנו כאשר אחת האצבעות של הילד נקטעה, באמת אי אפשר לדעת כיצד ניתן לחזור בתשובה כזה, וזו היתה תשובתו של הגאון הגדול ראי"ל שטינמן שליט"א). (עלינו לשבח ח"ו עמ' תע"ח, והעירו מדברי המהרש"א סנהדרין לז, א ד"ה היו יודעין דכ' דדברי הספר חסידים הוא רק בדיני נפשות ולא בדיני ממונות ויל"ד האם המקרה לדיני נפשות)

תחפושת הראויה

אמר רבנו: יש להזהיר לילדים להתחפש כמו צדיקים וצדיקות, ולא כמו רשעים או מחללי שבת וכדומה, שכל דבר משפיע על השאיפות של הילד. (מים חיים עמ' 78)

ורבינו סיפר שאמרו לו בשם הגר"ק שליט"א שאמר בשם אביו הסטייפלר זצ"ל שמי שהתחפש בישיבה בפורים להמך יצא לתרבות רעה, אמר רבינו אני חושב בטעם הדבר כיון דהוי כפתיחת פה לשטן. (יש כאלה שמתחפשים לשוטר וכדו' ובאמת הדבר לא טוב).

עת רצון

רבינו הסביר למה פורים זה עת רצון שיש עקרות שנפקדות וכן אנשים נפקדים בפרנסה, מפני שזה יום גדול לקיים מצוות של בין אדם לחבירו, ה' אוהב מאד את כלל ישראל, ביום שבו מתרבה אחוה ורעות. (ואני תפילי לך ה' עת רצון וכו').